

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

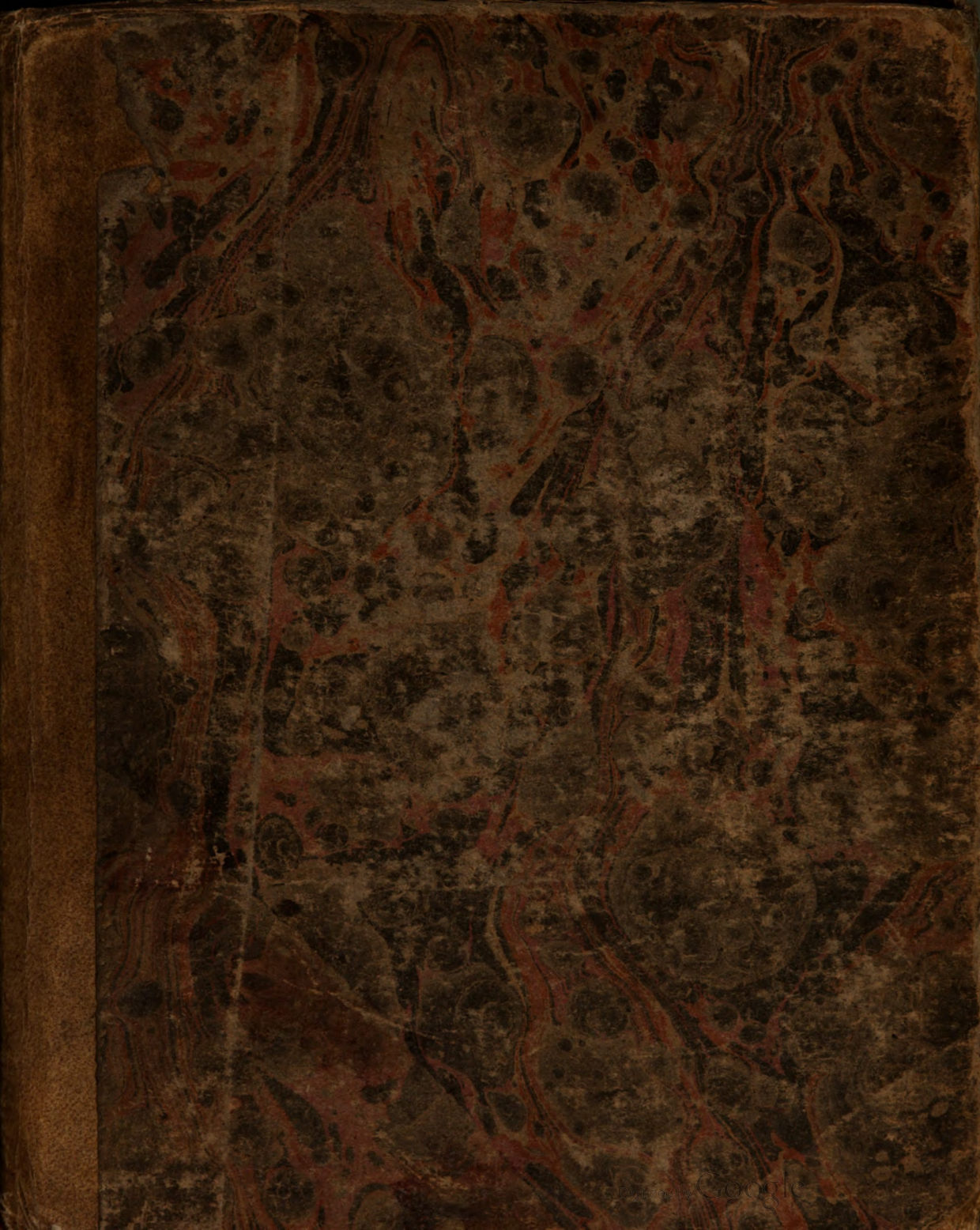
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

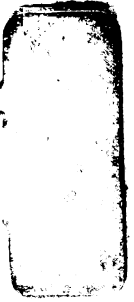
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

UNIVERSITÄT GÖTTINGEN

N I E U W E N

BL. 5651

N E D E R L A N D S C H E N

VOORSCHRIFTBOEK

Alwaer onder vier honderd en thien zoo op maet-
gestelde als Rymlooze VOORSCHRIFTEN,
véle schoone Leeringen, Zinspreuken, ende Zéde-
lessen zyn te vinden, met eenige kortbeknoopte
NIEUWJAERSBRIEVEN.

*Waer zyn bygevoegt eenige korte Verhandelingen op
de verbastering der Néderduytsche Tael, op de mis-
noeming van zommige Letteren, ende eenige noodwen-
dige waernémingsen in de Spelkonst.*

Alles zeer bekwaem voor de Schoolmeesters, Schoolmeesteressen,
ende de Leerlingen zelve.

*Opgesteld ende by-een vergadert door A. S. School-
meester der Stede van G A S S E L.*

Zesden Druk, van nieuws overzien, en verbeterd;

T O T T H I E L T,

By A. B. STÉVEN, Boekdrukker, Binder en
Verkooper, op de Merkt. 1793.

KORT-BEGRYP

Der verbeteringen nopende de Letterkonst in deze korte Aenmerkingen

1. **D** At men de G. kwatylk noemt, zeer nae op de wyae der Franschen; maer die moet noemen ghe. bladzyde 32. noch en vraegt geen H. naer zich in de zelfde Lettergrepe, daer volge waer wil; maer schryft: dag, gegeven, jagt deugd, 56.
2. De H. moet siert uyt de borst met een toeaedeming uytgesproken worden ha of he; en niet atle of hache. 34.
3. J. is een medeklinker, en diesvolgens oneygentlyk genoemt: lange-I. of voor-I; haeren rechten naem is Je. 34. en 41.
4. De V. is van gelyken een medeklinker, dus kwatylk genoemt: enkel-U, of voor-U; maer haeren naem is eygentlyk Ve. 35. Dions gebruyk met dat van de U. klinker. 46. Met de misstallingen. Ziet ook't blad. 55. en 56.
5. De W. is geen dobbel-U, gelyk 't oude gebruyk leerde; maer is van kracht en naem We, gelyk de tweede lettergrepe in trouwe. 36. Byvoegsel 55.
6. De Y. behoord men geen wy te noemen; maer ijofey gelyk de Hallanders en Brabanders 36. haer gebruyk 47. en Byvoegsel getal. 53.
7. Dat men zeer oneygen een C sielt in goede Nederduytsche woorden, als: can, cteed, comt; maer moet noodzaakelyk een K. wezen, kan, klyed, komt; enz. de naturelyke kracht der Tael wyft'et uyt. Maer anders is het met de vremde woorden, die men moet siellen cachet, colere, curieus, enz. 42.
8. De D vraegt geen T naer sich: maer sielt: hand, tand, gebed, bid, mond, huyd. 39.
9. Bewys van dryderley zuyver e geluyd, een lang, een kort en een dubbel; alle dry gevonden in't woord Zedeleere. De lange voordeelig geteekent met een byklang e 39, en niet gedubbelt in béde, léken, réden wézen, enz. gelyk vele Hollanders Byvoegsel getal. 50. en 51.
10. De O moet nu enkel, dan dubbel gestelt zyn. 43.
11. De Q. by ons Nederduytschen een onnoodige Letter, in welkers plaets KW. ons dient. Byvoegsel getal 53.
12. De S. heeft haeren klang gelyk dien van de C, als blykt in: saffraen, seffens, sinne, somme, luffen, enz. Dient ook op't eynde der Lettergrepen, dees, wys, wees. 44.
13. De T by ons van't zelve geluyd, alsse dat van de C heeft, als: actie, captie, &c. van zyn't altyd vremde woorden. 44.

OPDRAGT

AENDE

Zeer Edele, Wyze ende voorzienige Heeren

MYNHEEREN

HOOGBALLIU, (*)

E D E L E N

ENDE

LEENMANNEN

Van den Hove, Stede ende Casselrye (†) van

CASSERE.

EDELE, WYZE EN ZEER VOORZIEENIGE

HEEREN, *ex libris J. A. Mena*

Zeer wel zegt eenen (a) *Wys-
Zeggetigen* Heyden, ende naer
hem den (b) vertaelder van *Plutar-
chi* levens der acht doorluchtige
Roomsche ende *Atheensche* Mannen:
*Dat den Mensche niet alleen voor zich
zelfs; maer te gelyk voor synen Naef-
ten ende den Vaderlande geboren is.*
Het welk ons niet alleen van den
VADER DER NATURE, met de
Ziele *ingestort*; maer ook van al-
te menschen die naer de rechte reden

hebben geleest, elk volgens zynen
roep ende bekwaemigheyd in alle ty-
den achtervolgt is geweest. Niet
vremd voorwaer, wyl dit is, den
eenigen tydelyken welstand des
Wêrlds: hier door wordze in sene
goede overeenstemming, gelyk
eene welluydende (c) *Maetzang*
oft een welbekierd Huysgezin,
(waer ieder zynen last bekwaemelyk
verricht) onderhouden.

Hierom hebben zoo vele manhafte

(*) Opperlanddroft.

(†) Landstreek

(a) Philosoph.

(b) George de Selve Evêque de Laur, dans son Prologue. (c) Musique.

ende kloeke Mannen, hunne moedigheid, die sy ten deele hadden ontfangen, t'saemen met hun bloed ten besten gegeven voor de bescherming ende nut huns *Vaderlands*; dit inzicht, heeft aen zes voorname (a) *Overhoofden* der Stad *Calais*, in 't jaer 1347. hun leven doen verachten, om dat van hunne *Borgeren* te behouden, de welke *EDUARD III. Koning van Engeland*, met een uiterste woede en grimmigheid, naer bet van thien maanden beleg, alle door yyer en zweird wilde doen vergaen; die nochtans te gelyk, met hunne yverige *Overhoofden*, door het bidden van de bevruchte *PHILIPPA* (des gedachten *EDUARDS* *Echtgenoot*) zyn gespaert geweest. Om de zelve redenen, hebben zoo vele uytstékende *Verstanden*, schier hunnen geheelen rédelyken lévensloop verleten in 't schryven van Boeken, ieder in de *Konsten* waer zyn verstand, genegentheyd ofte *Amptelyk* beroep toe strekten: op dat zy hunne *Tydenooten* ende *Naekomelingen* mogten dienst doen. 't Is éven dit zelve wit, dat van *UU. EE. EDELE WYZE* ende *ROEMWEERDE HEEREN* is beoogt ende niet min getroffen, als wanneer *GYLIEDEN* als *Bestierders* ende *Vaders* van deze *Landjreek* ofte *Casselrye*, *UU. EE.* als ten besten zyt gevende, voor diens *Gemeente*, geenen overlast, ongemakken, noch (b) *gehaerlijsheden*, daer toe ontziende, gelyk d'ervaerentheyd ons dat naektelyk heeft verтоont, geduerende den voorleden zwaeren ende

(a) *Magistraeten*. [b] *perykelen*. [c] *Ordonnantien*. [d] *Bisshop* (e) *capaciteyt*.

bedroefden. *Oorlog*; zoo dat men *UU. EE.* menigmael eygen zaken heeft zien, ende noch ziet, ter zyden stellen om die van *UU. EE. Onderzaeten* te handhaeven. Ten anderen, door het bedienen des *Rechts*, aen alle menschen zeer hoogloffelyk, zonder opzicht van personen; in het voorstaen van *Weduwen* ende *Weezen*; in het zweird dat *UU. EE.* van den *ALDERHOOGSTEN* in de hand is gegeven, zoo lof weerdig tot straffe der boofwichten ende kwaeddoenders, ende te gelyk tot beschutting der onnoozelen, te gebruyken. Ende ten derden bedient *GYLIEDEN*, niet minder de plicht van *Vader des Vaderlands*, in te bezorgen, dat de kleyne ende jonge *scheutkens* van *CHRISTIKERK* ('k meyne de *Jonkheyd*) worde gaede geslagen: dit betuygen *UU. EE.* meermaels, ende noch onlangs wettelyke (c) *Beheersinghen*, door de welke gy de *trage Kinderen*, beneffens d'onachtzaeme *Ouders* niet alleenelyk aenstobwt, maer met dreyging van daedelyke straffe, tot haerlieder verbintenisse (van het gaen der *Jonkheyd*, tot die plaetsen, alwaer men de *Christelyke Leering* uytlegt) komt te dwingen.

Déze ende voorgaende zaken aengemerkt hebbende, zoo oordeelde ik, dat naer het gevoelen des gedachten (d) *Herhopsniener* en andere, volgens *UU. EE.* voorbeeld, ik naer myne (siekwaermijghen) aen den *Vaderlande* verbonden was, ende het kleyn *Talent*, dat my van

den HEERE was toegevoegt, niet en diende in d'aerde te graven, maer ter winst by te zetten. Daerom is't dat ik, tusschen myne menigvuldige bezigheden, mynen Speelyd hebbe besteed in 't opstellen van dit Boexken, ende kome dat aen UU. EE. EDELE ende VOORZIENIGE HEEREN, als een recht eerseling mynder hersenvruchten, met alle ootmoedige genegentheyd op te dragen, als aen myne OVERHEYP, aen wien ik grootelyks verbonden ben, om my eenigzins in myne schuldige plicht te beginnen kwyt, ende in de van UU. EE. zoo zeer behertigde Kinderzorgen eensteels de behulpige hand te bieden; niet als een (a) hezantter ofte (b) hoornaem (c) werktuug; maer om te doen 't gene eenen der minste keukenknechten, ontrent de huys-houdinge is verrichtende; den welken; alhoewel syn werk van zeer kleyn belang schynt te wézen, nochtans in de Huysbestiering, tot onderstand van den HUYSHERR te nemaal dienstig is. Ende dat GYLIEDEN, EDELE ende WYZE HEEREN met eenen oogslag zoude wéten, of dit Wercxken de (d) hoerhanigheyt bezit, waer toe ik het aen UU. EE. opdrage; zoo is't dat et in zig begrypt, meer dan vier honderd (e) Hoofstykstien, dienstig voor de leerende, ende nu eerst Penhandhaevende Jonkheyd, gestelt op ieder letter des A. B. C. welkers stoffe bestaet in een deel,

uyt Godts H. SCHRIFT ende der HEYLLIGE VADEREN, getrokken Leeringen, de welke in (f) rym, alom de (g) hoornaem hebben; daer naer worden eenige Heylige ende Godtminnende persoonen met hunne Deugden, ende diens loon, tot naervolging; beneffens andere met lasterlyke misdaden ende gebréken met de daer op gevolgde straffe, tot schrik ende schroom uyt het heylig SCHRIFT, ende uyt de (h) Geschiedtboeken, voorgesteld. De (i) herrieringen ende verichtfelen der Heydenen, en zyn hier niet uytgelaeten; maer tot voordeel ende stichtinge op eenen (b) zehelken zin gebrogt. Ende ten lesten, met eene menigte van kortbeknoopte leerzaeme (l) Zinspreuken ende goede Lessen der Wyzen op Rym, vervult. Waer by vooraen is gevoegt, eene korte (m) herriening der misbruyken ontrent de *Nederduytsche Spelkonst*, met diens verbetering, gegrond op den aert der zelve, het oordeel der Verstandige en welervaren Taelkundige, ende eygen (n) onderbinding; zeer gerievelyk voor de opwassen de Jonkheyd, de welke boven de Wétschappen, daer uyt vele (o) hoornaemige Leeringen tot het (p) zedelyk ende Geestelyk léven kunnen trekken.

Wilt dan EDELE, WYZE ende BEROEMDE HEEREN; myne kleyne (q) aenhebing gunstelyk aennemen, ende ten goede

(a) Singulier. [b] principael. (c) instrument. (d) qualiteyt. (e) exempelen. [f] profa. preferencie. [h] historien. (i) fabulen. (k) moralen. (l) sententien. [m] tractaet. (n) experientie. (o) profytinge. [p] morael. (q) presentatie.

opvatten, dat ik UU. EE. Naemen, op 't hoofd van zoo gering een Werksken heb durven zetten, de welke wel verdienen op de uytmuntenste Boekstukken van wakere Verstanden, ten pronk te staen; maer ziet aen, dat ik heb bygezet, wat tot noch toe myn vernuft heeft kunnen voortbrengen, ende mynen heel weynigen tyd heeft toegelaeten. Genoegt, UU. EE. bidde ik, met mynen goeden wille ende genegentheyd, ende laet dit, onder UU. EE. Naembescherming, als achter den diamanten schild van PALLAS, rusten, tegen d'aenstooten van die schaedelyke ende veelhoofdige *Hydra* (ik meyn het

onverstand) met den alberispenden ende geluytbraekenden *Zoilus*; dan zullen deze hunne onredelyke (a) tochtjen intoomen, wanneer GYLIEDEN, dat een gunstig oog zult believen aen te bieden, ende zult my alzoo gantschelyk (b) **verplichten** / om allen den volgende tyd van myn leven, nergens anders naer te trachten, dan in alle (c) **gelegentheden** / waer mynen staet ende (d) **bekwaemigheden** zullen toelaeten, met hert ende pen te bewyzen, dat ik (alhoewel onweerdig) op eene uytstekende (e) **wyze** / en met alle behoorlyke ende nederige onderwerping, ben

EDELE, WYZE ende VOORZIENIGE

H E E R E N,

UU. FE. alderootmoedigsten ende
verplichtsten Dienaer *A. Steven.*

Cassel wyt myne (f) overbenkplactg dezen elffien van Lauwmaend 17.4.

[a] passien.

(b) verobligeren.
[c] maniere.

[c] occasien.
(f) Studoor.

(d) capaciteyt.

V O O R R É D E N
 T O T D E
 N E D E R L A N D S C H E
 S C H O O L M E E S T E R S ,
 S C H O O L M E E S T E R S E N ,
 E N D E B E M I N D E R S V A N D E
 N E D E R D U Y T S C H E T A E L .

Zeer lieve Ampt ende Landgenooten ,

D En dienst ende 't gemak die wy hadden genoten / in 't aenhang van onze Schootheidening / dooz eenen bekwaemen (a) VOORSCHRIFTBOEK, (betwyl wy daer dooz archeyt ende tyd hebben gespaert) heeft ons doen sozbeelen / dat wy Mieden eenen aengenaemen dienst zouden doen / dooz bit tegenwoozdig Werkstken aen den bag te hzengen : want hier hebby op ieder Letter van den A. B. C. 17. 18. ofte 19. verscheyde (b) Voorschriften, welkerz (c) Stoffe, (zoo wy hoopen) **M. T.** teenmael zal verschagen; aengemerkt wy daer toe hebben verkozzen / eenige goede Teeringen uut het *Goddelyk Woord* ende de *Heylige Vaders* met heel schaone ende gestichtige (d) Zinspreuken van (e) Wysbeegerige (f) Redenaeren. (g) Ze-

deleeraeren ende (h) Godsgelerden; alle zeer bekwaem tot **M. T.** Ampt / dat is de Kinderrecht / ende onderwyzing der zelve. Indien zommige aen **M. T.** wat te lang schynen / gy kont / waer eenen volkomen zin ontmoet wozd / die / naer **M. T.** believen verkozten. Daer achter hebby van geliken / eenige (i) Rymlooze ende ook op *Vichtgestelde Nieuwjaersbrieven*, met aen 't begin derz Werkz / ofte *Vicht* hier achter / eenige korte *Aenmerkingen* / op de *Nederduytsche Tael*, met aenwyzing van zommige misbzuyken / ontrent de noeminge ende 't gebzuyk der letteren; welwyl het meestendeel der Geletterde / doozgaens zig kindelings laeten leyden dooz het oud gebzuyk (ofte om hiet te zeggen / ingeslopen misbzuyk) uut andere

(a) Exempelboek. (b) Exempelen. (c) Materie. (d) Sententien. (e) Philosophen.
 (f) Orateurs. (g) Moraelschryvers. (h) Theologanten. (i) Prosa.

uytweymfche Caelen / ober langen tyd booz (a) berfcheyde oorzaken hier onwettig ingebuert / zonder te letten oft zulce niet den aert van d'onze rechtmaetig is. Welke misgrypen hy de herinberg van een zwaere ende rechtmaetige *Nederduytsche Spelkonst* (a) gekent zynde / zullenze / zoo ik hope / tot diens wegneming ook wat blyt aenwenden / gelyk wy / om die t'anderooken en hoor te stellen / hebben gebaen. De schuld halt immer op den leyder / dat den blinden in de grache stoot / zoo volgen ook de (c) Leerlingen hunne *Schoolmeesters* ende *Schoolmeestersen* / van welker goede ondertuyzing / een groot deel van den luyfter der Cael is hangende. En alhoewel wy M. Lieben niet anders booz en stellen / dan 't gene als nu / met boozdeel en gemak der *Leerkinderen* / hy ons in 't gebuyt is ; nochtan willen wy geerne bekennen / aen de gene / by de welke onze gedachte *Wenmerkingen* in 't eerste gantsch brenb zullen schynen / dat eben 't zelve hy ons is geueert ; ende wy in 't eerste daer al groote zwaerichghed scheenen in te binden : maer denkende / dat men zyn nuot moest schaemen een misgryk te berietzen ; maer wel alsdan / waerneer men met (d) haltarrichghed dat klyft styden / zoo heeft het oordeel der *Verstandige* / ende den rechten eysch der *Spelkonst* by ons het opperste gewigt gehad ; ende de zwaerichghed die wy dochten te gemect te zien / heeft slechtg eene werke of twee gebuert.

Wy / liebe (e) *Amptgenooten*, gemerck wy dit kleyn *Werkghen* niet booz de neuguyze muggezifterg / maer booz de goedwillige ende eerboudige hebben opgestelt / ende wy daer niet anders van goed *Nederduytsch* hebben trachten te gebuyken / wiens Caelz zuytberhend by vele onlickent is (bewyl de *Kraansche* en *Latynsche* woorden hier alom met hollen toou henen zwielen) zoo hebben wy alle de woorden / die ons wat buyster en ongemeen *Vlaemsch* dochten / booz ander gemeinder / ofte met haere alhier gebuykte oerichte woorden hertaelt ; zoo van gelyken alles wat wy uyt 't *H. Schrift* ofte *Heylige Vaders* hebben genomen / op 't papier hebende gebuygt / zoo 't ons is boozgekomen / zoo hebben wy de daer in ontmoete vzeinde woorden / in de (f) bladrand met *Nederduytsche* berduytsch / op dat men de uytweymfche / met de rechte te gelyk zoude leren kennen ; de vzeinde als herrotte litma • n onzer Cael / berwerpen ; ende de wettige in haer gerechtich bezit / uyt 't welk sy zonder renige reben / zyn gestooten / zoude trachten in te boeren.

Wy hebben den goedjonstigen *Lezer* / de gebeyken hier ingeslopen / zoo wel booz de schuld der *Drukkers* / als booz de groote haest / waer mede dit is opgestelt / ende uytgegeven / te berontschuldigen : bewyl wy om dat den tyd ons ontzuykt / de waerschouwinge van den *Geleerden* (g) *Joes van Vondel*, van : (voor men eenig *Schrift* aen den dag geeft,

[a] Ziet in 't eerste Hoofdstuk van de volgende Verhandeling. [b] Ortographe. (c) Discipelen.

(d) obstinaetheyd. (e) Contracers. (f) marge. (g) In syn Inleyding ter Dichtkonst.

dat zevenmael met ryp oordeel te overlezen) niet en hebben kunnen waerkrenten; en loobenden / 't is menschelyk te seplen: diegvolgens zoo hier ergens in eenen groten misflag is begaen / onderricht ons in 't bziendelyk haer ober / wy zult ons grotelyk (a) verplichten.

Wy weten zeer wel / dat wy het geschap van *Zoïlus*, ende het berdraegh bozbeel van den onverstansigen ende waentouzen *Midas* ook al dikwyls achter rugge zullen moeten gebaelen; doch dit ontzet ons heel weynig: want waerom zouden wy / zoo (b) gering in 't schryven / haer van hebzyn zyn? Mengezien de alderuytmuntenste Verstanden ende Poëten, als *Homërus* van *Zoïlus*, *Virgilius* van *Karbyl* (alhoewel yantsch onbeschaft) aengetast hebben geweest? Maer wy hebben onze berispers / in

plaeffe van hunnen kosteliken ende onbedroefeliken tydt met zoo een lasterlyke bezigheyt te verstaten / datse liever de pen in de hand nemen / om wat beters booz den *Vaderlande*, op 't papier te zetten / en dan en zullen niet alleen booz profsen en snappen; maer niet ed dard tonen / datse geleerd zyn: waer mede wy ook onzen aeregh / hier genog zullen betaelt achten: want ons eenig onghwt is / geenen raem hier booz te hehælen (want ons de herfenen noch zoo berdraegh niet staen / dien / booz zulke slechte zaken te willen hekoment) maer om ons *Vlaenderland* onzen yber te tonen / wiens *Caelsberachting* / ons teenemaal ter herten gaet / oft wy booz deze geringe *Denckeringen* eenig vapper Verstand mogten aenwaakeren / om wat beter booz te stellen.

(a) veroblighen.

(b) slecht, van geender woorden.

TOEMAETJE TOT DE BERISPERS.

WEL ZOILI rot, wat stompt g'uw spo'genegen tanden
 Niet als uw Meester plage op 't Roemwerk van HOMER,
 Maer op een Stuk met haest wyt drift gezet ter neer?
 Begeerdy dat men roemt uw Naem in deze Landen?
 Wilt aen 't berispen niet; maer beter doen, verpanden
 Uw slappe bezigheyd... Herknauw't geen (a) seplen wêer,
 Wyl aen een weerd'r Stuk te maken, hangt uw' eer:
 't Valt licht een Meesterstuk van wakkerder Verstanden
 Te (b) waken / door een feyl te wyzen hier en daer.
 Wien is'er zoo volmaekt die alles komt zoo naer!
 Den besten Schutter komt niet altyd 't wit te raken;
 Wat Stierman afgerecht in Vaerkonst, die niet mist
 By wylen eene streek? Dus, heb ik my vergift
 In eenig deel, ik zal 't naer kennis beter maken.

J A E R G E T A L

VERWYST MYN WERKJE NIET, DOET WEL ER LICHT ELK IET.

(a) fauten.

(b) reproberen.

W E E K L A G T
D E R
V L A E M S C H E M A E G D ,
O V E R H E T V E R B A S T E R E N V A N H A E R E
T A L L :

Met aentooning van diens Opkomst, Rykdom en Luyster.

F Landrina (a) zucht en klaegt met 't hert vol druk bevangen ;

De traenen rollen langs haer bleekbestorven wangen ;

Haer hert geeft snik op snik : 't schynt of haer ziele scheid,

Om dat haer trouwen (b) *Leeuw* als moedeloos misleyd

Voor haere Voeten ligt : die plagt de Locht te vullen

Door 't yffelyk geluyd van zyn vervaerlyk brullen ,

Dat g'heel *Europa* schier by tyden heeft gedreunt.

Die om de *Roomfche* Maegd niet zeer en was † *beskreunt* /

Dewyl hy menigmael zyn moedigheyd ded' proeven ;

Diens Vorsten, die met kracht, hem zochten te bedroeven :

Dit tuygt ons (c) *Scipio*, (d) *Ptalmeus*, (e) *Softhenis*,

(f) *Carbo* en (g) *Cassius*, en (h) *Cæsars* tuygenis

Met eygen hand gedaen, wyft aen de moedigheden

Der (i) *Veldgen* en wat hy van hun al geeft geleeden ?

En hoe zy met hun bloed en uysterlyke kracht

Befchermden **LAND**, en **EER**, en **VRYDOM** hoog geacht

By hun ten allen tyd. Met hoe veel *Roomfche* * *Koppen*

Bezaeyden zy den weg, waer langs zy d' ooge toppen

Van d'eerenberg met moed opklaverden, doen zy

Door hun (k) Aenleyders, die verwaende heerschappy

Van *Roomen* * *hrenten* schier, als zy die Stad † *herbeigden*

Bynae ten ondergang; en of zy dies haer belgen,

Moest plooyen zoo; dat hy door grooten hoop (l) van geld

Den vrede kocht. Dien Staet die voormaels zyn geweld

En weerdgevreese macht, de * *Tégenvoetelingen*.

Had doen gevoelen; jae de wêereld kond bedwingen,

Boog voor der *Veldgen* en haer Medebroede's neer...

Voorts hoe in laeter tyd dees Volk'ren menig keer

Hun naem vereeuwigen door een manhaftig slyden,

Befchryft ons *Vaerneweck* in het vervolg der tyden

[a] Het oprecht Néderlandfch gemoed. (b) Den Néderland. [c] Schrieck in lib. 2. p. 59.

(d) Ibid. p. 60. (e) p. 61. (f) & (g) Ibid. l. 3. p. 80. (h) In fyne Comment. Schrieck in l. 4. p. 126. 134 &c.

(i) Naem der Inwoonders dezer Landen, om datfe schier altyd te velde waeren; doch verandert

door de Romcyne in Belgen. Ziet Orig. rerumq. Celt. & Belg. l. 4. p. 118. [k] Ibid. l. 47. p. 420.

& l. 2. p. 48. (l) Ibid. l. 2. p. 51. & lib. 17. p. 422. [m] Saxoner, Tuytschen, Kelten, Kimmeren;

* verlegen. † hoofden, ‡ vernietigden. * Antipodes, die met ons op 't tegendeel van d'aerdé woonen.

Van zyn Geschiedboek op dit (a) *Nederland* gemaekt :
 Want voor dit stuk voor stuk zoud worden aengerackt,
 Zoud dit myn Wercken wel den grootsten Boek gelyken
 Die oyt de Druipers gaf : dus wil ik liever wyken
 Dien grooten omweg, En maer toonen dat de *MAEGD*,
 In myn begin genoemt, met goede reden klaegt :
 Niet dat haer vroeg Geslacht, (b) de Landen niet beroeren,
 Om aen een machtig Vorst den Oorlog te gaen voeren,
 Tot de vergrooting van haer Paelen, als * *huuzjeen* / *
 Wanneerze naer *Euroop*, ook (c) *Asien* betreen ;
 Maer om dat 't *Néerlandisch Volk*, niet min begaeft met krachten
 En geest, als doemael, nu hun *ROEM* en *EER* misachten,
 Door 't schenden van hun Tael, die schier in 's weerelds wieg
 Haer omkomst stellen kan, zoo ik my niet gedrieg :
 Als *Japhets*, *Noës* zoon, naer een en honderd (d) jaeren
 Naer d'algemeynen Vloed den Noorden in kwam vaeren,
 En vulde met'er tyt met Volk dien Wérelshoek,
 Heeft daer uyt het *Hebreuwisch* de *Scyische* Tael kloek
 Geplant in't Noord en West ; van welk is afgekomen
 De *Duytsche* en *Onze Tael*, gelyk heeft waergenomen
 Dien wyzen (e) *Scriekius*, die toont als met'er hand
 Een overeenkoming (f) van 't innerlyk Verstand
 Der Taelen nu gezeyd Wat eere en moet niet wézen
 't Begin van *Onze spraek*, zes hondert jaer te lezen
 Voor (g) die van *Grieken* oyt begin of oorsprong nam ;
 En veerthien hondert (h) jaer voor (i) *Latium* opkwam ?
 Die altyd in dit Land (niet tégenstaende 't woelen
 Der vremde Volkeren, die veelyds kwamen doelen
 Naer haer verderf) in staet en wezen heeft gestaen :
 En hier niet is gebeurt als met den *Italiaen*,
 Den *Spanjaerd*, *Engelschman* en *Fransch*, die Tael en Wetten
 Eens onder 't *Roomsch* gebied gedwongen, moest'n zetten :
 Want in die Landen sprak men eertyds eene (k) Tael
 Gelyk aen d'Onze : 't welk de naemen altemael
 Uytwyzen van dat (l) Volk, van Landen, Steden, vlekken,

(a) In syn jaertydboek van Vlaenderen ; & Baudier in narrati de l'ancien. Hist. Fland. en andere.
 (b) De Nederlanders. (c) Pausan. Strabo en Schriek p. 66. l. 1. origin. terumq. Celt. & Belg.
 (d) Anno mundi 1890. (e) In orig. rerum. Celt. & Belg. [f] Ibid. l. 1. p. 4. l. 4. p. 119. & indic. 1. & 2.
 (g) begonnen an. mundi 2550 bid. l. 1. p. 17. (h) Begonnen anno mundi 3377. Ibid. l. 1. p. 11. &c.
 (i) De Latynsche Tael. (k) Ibid. l. 1. p. 42. & lib. 5. p. 148. ook Cato de origin. [l] Italiaen
Uythael, wyl dat Land door de zee is uytgehaelt. Hispanien, *Hispan*, armus contiguus,
Gallia, *Gahalen*, *Veromandini*, *Veurmannen*, de voorwacht. *Atrebatis*, *Achtervaeten*, die
 d'achterwacht *badden*, *Burgundi*, *Burgwoonden*. *Aborigines*, *Adsoyigen*. *D'scens* ab

* voormael.

Van Vlieten, Bergen, Zéen, die met bedieding trekken
 Op onze Spraek, en in hun eygen Tael niet
 En zyn dan eenen Naem gebrekkig van bedied...:
 Is 't niet beklagens weerd, dat zelfs *Flandrinas* Kind'ren
 Uyt eene ontaerde * zucht hun eygen Tael (a) verhind'ren,
 Zoo hoog in Ouderdom; zoo goed en zoo (b) bekwaem
 Als oyt een Tael was: hoe ruchtbaer haeren Naem
 Op Aerden wezen mag? Ja haer bekwaemste Mannen
 Die dienden t'haerder Eer hun krachten in te spannen,
 't Zyn die, die aldermeest bevyekken het gewaad
 Der *Nederduytsche* MAEGD: want leeft eens en doorbleed
 De Konstbeschryvers, Rechts en Godtsgeleerdens Werken,
 Gy zult daer eenen hoop van vremde woorden merken,
 Van het *Latyn* of *Fransch* gehaelt of afgeleent...
 Gaet ook by Lién van Staet en achting (waer 't Gemeent
 Heeft d'oogen opgevest tot naerdoen) van een Reden
 Van zeven woorden schier wel d'helft zyn *Fransche* leden
 Vervremt van 't *Nederduytsch*; en dan het kleyns Volk
 (Dat ook na 't Groote helt) neemt tot een *Vlaemsche* † *Celt*
 Van syn gedachten, aen, die rotte † *schijngebzichten*
 En meynen dat het is voor hun al vrygevochten,
 Ja dat hun Reden schier wat Hemelsch hebben in,
 Als sy wat spreken naer den nieuwen *Franschen* zin...
 Ontaerde *Veldgen*, die uw Spraek wilt zoo verkleynen!
 Noch meer ontaerder, die de *VLAEMSCHE TABLE* meynen
 Gebrekkelyk te zyn, als of haer Woordenchat
 Niet waer genoeg, om al wat ons verstand bevat
 t'Uytdrukken zoo 't behoort. Dat sy, die zulcx gelooven,
 En onze *VLAEMSCHE MAEGD* van haeren glans berooven,
 Doorlezen *Meyer*, *Heyns*, *Plemp*, *Vondel*, *Hooft*, *de Vries*,
Groot, *Schipper*, *Hofman*, *Kats*, en letten onder dies
 Met wat een luyfter daer de duyfterste gedachten
 Vertaelt zyn kort en klaer, en wat herhaelde klagten
 Daer (d) saen tot hunder schand, om dat niet zoo veel moed

ulterioritaribus. Bibracte, bybracht, collatio. Veneri, Beneten, inferiores. Valentia. Valent.
 incidentia. Segedunum, 't segedun, Oppositus colis, Pyrci. Phterinnen, oft pierinnen.
 Alpes, Alopen. Aventinus, Aph-en-lune, af eynde in Thouloufe, Tolbouse, Tolhuys.
 Oceanus Hoog-zee-an. Garumna Gaeromma. Ligeris. Leeger, en duyzend andere meer in
 Ind. orig. terumq. Celt. & Belg. te vinden met hun breeder bediedenisse en verklaering,
 [a] Gebruykende ontalylke *Franche* woorden, als obligatie, occasie, diffentie, en duyzend an-
 dere, maer al te vele bekent. (b) Diodor. lib. 5. Biblioth. & inf. lib. 4. n. 3. En Vondel.

[c] *Franche* woorden. * genegerthyd. (†) Uytlegger. [‡] Monsters.
 (d) In *Meyeri* Voorred:n van syn Woordenchat.

Den *Vlaming* tot zyn roem in zyne ziele voed,
 Waer méd' hy naer den glans van zyne Tael zoud' poogen,
 Gemerkt men die noch meer van luyfter kan verhoogen,
 (Zoo *Vondel* (a) ons getuygt) indien een goed verstand
 Met oordeel en beleyd de zake nam ter hand.
 Is't niet een schande dat de *Spanjaerds*, *Italiaenen*,

En *Franschen* hunne Tael een weg ter eeren baenen?
 Dat zy hun hersenkracht uytmergelen, om haer
 t'Oppronken, die maer zyn uytspuytsels, lange naer (b)
 De **VLAEMSCHE TAEI** gebroeyd? en dat den *Néderlander*
 Uyt enkel lufheyd staet met d'armen op elkander
 Gekruyft, en willig lyd dat het (c) gryshayrig hoofd
 Der **VLAEMSCHE MAEGD** word van den zegenkrans beroofd :
 Dat hy met duyzende doorvlochten vremde zwieren
 Die tracht (al waer het nood) te pronken en te cieren,
 Gelyk een bédelers, met pelfen grof en breed
 Van (d) *Fransche* stoffen lapt haer zoo doorluchtig kleed : (e)
 Die woestheyd gaet zoo sterk in (f) *zwang* / dat zelf veel *Dichters* .
 (Die plagten by elk volk de beste Taelverlichters
 Te wezen) zomytys zyn hezucht (g) met dat kwaed...
 Gy daerom trouwen *Leeuw* (h) met opmerk gaede staet
 Uw zoo roemruchte tael; slyp uw gevreesde tanden;
 Verscheurt dat schriklyk spook, (i) dat met de priem in d'handen
 Gereed staet om altyd de moordsteek haer aen 't hert
 Te brengen; (k) rebbet haer uyt een zoo bange smert.

Ruymt al die spooken uyt die uwe Maegd doen kwynen;
 Wilt haer gelyk een bruyd verciert met glans, doen schynen,
 Niet van een ander Land gestolen, of gehaelt;
 Maer uyt haers Moeders schoot geplukt, die zegenpraelt (l)
 Van (m) overvloedigheyd. Op dat het spytig schelden
 Mag zyn te niet gedaen, van die haer willen melden.
 Te wezen onvoorzién van stoffe in haer gewest,
 Om haer, gelyk't betaemt, te kleeden op het best.

Dat zal de zoete *Nymph* haer droefheyd doen vergeten,
 Waer in zy menig jaer *zifstangen* (n) heeft gezeten;
 Dat zal een zoete bloos doen op haer wangen staen,

[a] In zyn aanleyding ter Dichtkonst. En Meyer ibid. (b) Hier vooren in de bladrand onder de Letteren (d) (g) (h) bewezen. [c] Oud. (d) Baftaerdwoorden. [e] Haere Tael,
 [f] Vogue. (g) belmet. Aenpraek tot de Nederlanders. (i) zucht tot vremde sprekwyze.
 [k] verlost. (l) Triumphceert (d) Ziet Meyeri Woordenfchat, alwaer zomytys een vremd-
 woord met 6. a 8 goede Néderduytsche word vertaelt. (n) Agonizant, *stervende*.

Die door haer herteleet en weedom is vergaen :
 Dan zaize t' uwer eer met helder kelen zingen
 Een Lied, dat haer geschel tot by de Vremdelingen
 Weergalmen zal, en daer verbreyden uwen lof.
 Den Konstgewyden (a) *Berg* (ik meyn *Apollbos Hof*)
 Die altyd goede jonst dees Tael heeft toegedragen
 (Want zonder diens (b) behulp en krachtig onderschraegen
 Sy waer vervallen schier) die zal ook uwen Naem
 Doen zweven door de lucht op viengels van de *Faem*...
 O M A E G D ! (c) wat my belangt, ik kom U aen te bieden
 Wat van my, naer myn kracht en Wysheyd mogt geschieden :
 Zoo my, myn bezigheyd en Ampt, dus nauw den tyd
 Niet had beleden, 'k had met meerder (d) konst en vlyt
 Dit Werksken opgestelt, en t' uwer eer doen zweven
 In uw gewest, op dat het mogte doen herleven
 Den ouden drift en moed voor d'eer van 't *VADERLAND*
 In 't hert van 't *VLAEMSCHE VOLK*. Jae had ik een verstand
 Met Konsten meer verlicht, en had ik meerder krachten,
 Met groot gezag, ik zoud' uw Tael meer doen achten ;
 Ik zoud met meer geluk als nu, myn tyd en Konst
 Besteden, en met vrucht U toppen Liefd' en Jonst.
 Hoe zoud' ik al 't gespoys dat U zoo komt te deiren,
 En schier uw innig Bloed door droeiheyd doet verteiren,
 Verdelgen? en uw kleed dat nu zoo vuyl bezat
 Met vrende vodden is doortvlochten en gelapt,
 Zoud' ik met Heerlykheyd en waeren luyfter eieren ;
 Hoe zoud' ik U alom als een Godin doen vieren!
 Doch t'wyl my dit ontbreekt, neemt, bid ik, gunstig aen,
 Myn vlyt, tot uwen Lof, voor dezen tyd gedaen.

DOBBEL JAERGEDICHTEN.

der Land's Chen Lee UW' sChep Moed, beMint U tae Lens LUYster,
BY sChUptse nIMMer Door 't LatYn noCh WaLs In 't DUYster :
be sMUYckJe zelFs Diens kLeeD, Wat zaL UY: Land's Chen nYD
niet bY-Doen s'haer toUW? CLoeck Mann' LYck ble beVrYD.

Tot Aerbeyd Konst verweckt.

(a) Parnassi Berg. [b] 't is vry van tegenspraak (zoo ik meyne) dat de Dichtkonst eenen grooten steun is geweest aen onze bouwwallige Tael, datse die tuschen zoo vele aenstooten alderbest heeft onderschraegt, ende noch dagelyks met nieuwen luyfter voorziet.
 [c] Aanspraak der Schryvers. (d) Wyl dit Werksken om den kleynen tyd des Schryvers lange onder handen is geweest, en met geen groot opmerk heeft konnen gedaen worden.

A E N D E N
HOOGDRAVENDEN en WYDBEROEMDEN
R Y M D I C H T E R
MEESTER ANDRIES STÉVEN,
SCHOOLMEESTER TOT CASEL.

B *Egaefde Geest, ervaeren Harpenaer*
Door wiens gestreel, en klanken van uw fraer
De negen MUZEN
Met d'Oppervoogd APOL' versokynen graeg
Uyt Helicon, om vlugs op uwe vraeg
i'Ontdoen de sluyzen
Van d'Aganip' en d'Hypokreenische Vloetn,
Daer sy uw Breyh en dorstig hert mé voen;
Wat is de reden,
Dat gy, bewust van myne néderheyd,
My, onder schyn van Vriendschap, lagen leyd?
En doctme opschreden
De wufte Kar von Zane Phaëton,
En waentmé dat myn vonk is: eene Zon,
Waerd om te praelen
Ver boven 't zwerf der wisselbaere Maen,
Daer dazé waeghals eentyds heeft vergaen,
Door Bixemstraelen:
Of wel, Gy tracht my, gevende de kus,
De wicken van den vluggen Icarus
Aen't lyf te passen;
Op dat ik met dit reukeloaze volk,
Opstygende, zou glyden uyt de wolk
In watersplassen.
Dan zoudy rocht al lagchende in de vuyft,
Dat Grafschrift-deen voor zoe verwaende puyft
In siccenvots klinken:
Hier ligt begraven trosjaert MODEWYCK,
Die vliegen nouw: maer viel, en wierd een lyk.
Dit achterdinken
Houd my met boot geantert aen de boord
Des vloed, daer 't speel met Pan dat's niemand hoord
Op riste pypen,
In rey gevoegt met pekdrad, i'wyl ik veyl
Een ander zie op't vlak met volle zeyl
De winden grypen...
Maer zoo ik spreek, wat blikkert wy van ver

In d'oogen ? 't Schynt het is een dagraet Ster
 Door zonnevonken
 Geheldert ; siil het nadert : 't is een Schip,
 Dat klieft de baeten van ons Aganip,
 En komt al pronken
 Met open zeyl van Hemelzy gewéest,
 Waer in de GEEST van waere WYSHEDYD zwéeft,
 En doet het rennen
 Met zoo veel Roeyfiocx als'er Letters zyn
 In Spelkonst, die beroert in zonneshyn,
 Als Foenixpennen
 Verand'ren en schakieren hunnen glans
 In't aenzien, zoo doen ook op windedans
 De zyde wimpels,
 Waer in de Bouwheer héeft met goude draed
 Een werk gesiukt, in welkers schoon gelaet
 Geen réet, of rimpels
 Te vinden zyn, een Werk daer menig rand
 't Jaer WYzen Doet, aLs hY Met kLoeCk Verstand
 Dien Bouw voltooyde. . .
 Het Argonante-Schip, waer van geheel
 De Wereld waegt, en d'oude Tyd zoo veel
 Vercierfels srooyde
 Is door de tyd vergaen, of is gescheurt
 Aen klip of bank ; (of zoo 't noch meer gebeurt)
 In dwerrelwaters
 Gestorpt : maer dit, dit Heerelyke Schip,
 Trostf tyd en nyd, en zéen, en kolk, en klip,
 Jae schopt de haeters
 Van d'Aganipvloed heen, en strekt een Baek
 Voor die leerzugtig, of tot Geestvermaek
 Hier vaert komt wagen.
 Syn STÉVEN van onrotbre Cederhout
 Dat opgegroeeyt is in APOLLOS woud
 En Delos hagen,
 Bruyst met de Kiel van WYSHEDYD, over 't hoofs
 Van al de Suerlien ; jae word recht geloof
 Dat voor hem wyken
 De Bazen zelfs, die immer vaste voet
 In Vaerkonst sielden, die hy ploeyen doet
 En 't zeyltje sryken. . .
 Maer, i'wyl het Schip my nadert meer en meer,
 Ik hoor een MAGET, die vol hartzeer
 En Zielbeweging

Haer nood, al zuchtende aan een vromen Held
 Te kennen geeft, die sich te weire stelt
 Tot haar verdeding,
 Met blanke zweird kloekmoedig in de vyft;
 En vraegt, wat ongediert heeft u ontkuyft?
 Zyn 't Watervloeken?
 Zyn 't pesten van ons Aganipsche wal?
 Ik zweir dat ik uw Schutheer wezen zal
 En gaenze zoeken,
 Om aan 't gedrocht te breken bek en nek;
 Met dien scherpt hy syn dolk, en geeft een tsek,
 Op zuiver Bladers
 En schryft FLANDRINAS naem met gouden inkt,
 Het is genoeg, my dunkt het rot verzinkt
 Van die verraders;
 En roepen Perseus, Perseus, doe gend,
 Wy zullen afflaen van Andromeda
 Oyt meer te torgan....
 Hier mee heft Pegasus syn wicken op,
 En klapsse dry-werf geeft een achterschop
 Aan CASSELS Bergen,
 Waer uyt ontspringt een nieuwe Hypokteen,
 Die STEVEN heet, een pronkbeeld van de Steem
 Der Nederlanden,
 Die staeg opborrelt, en noyt uytgedroogt
 Van waterbronnen, stygt van Cassels hoogte
 Met ryke stranden,
 En roeyt ons toe gelyk den Iudus sivoam,
 Veel goude zand, en kweekt den Lauwerboom;
 Van welkers blaeren,
 Ik, U, 6 VRIEND! heb eenen Krans geulecht,
 En bidde vriendelyk, dat gy dien legt
 Op uwe hayren;
 Terwyl de Reyen van APOLLOS Zael,
 Rondom at juygende, El mes zegenprael
 Den naem weschinken,
 Van Opperstierman, Schutheer van de MAREE,
 De Bron van Cassel, daer elcx hert toe jaegt,
 Om van te drinken.

ICK BLYF aLTYD UW aMptgenoot,
 'tzy DRUK, 'tzy LUCK, In Léven, Doed.

WYCK de MODE.

V A E R V O O R T C A S S E L S W E D E R G A L M
 T O T D E N
 P H É N I X D E R V L A E M S C H E P O È T E N
 M E E S T E R
 M ^{TER} M A R I N ^S M O D E W Y C K,
 Stads S C H O O L M E E S T E R van Winocxbergen ;
 Op syn konstig R Y M W E R K of Harpgezang hier vooren.
 hoog V L I e g e n D e n a r e n D , W Y z e n L I e r D I C h t e r .

M I N E R V A S Krooſt, doorletterden Poët,

*Die ieder ſteek de ruchtbaer gronden meet
 Van d' Hypokreen, en zoo konſtaerdig wêet*

Den Hengſt te nòopen :

Gy zeg ik, die met Vondel en Virgyl,

Op ongemeynen en verheven ſtyl

Uw' Konſtgedachten doet in aller yl

Ter Schacht uytloopen ;

Denk, vreeze ik ménigmael, hoe 't wezen mag,

Dat myn beloofde Lier, of Harpeſlag

Zoo Lang vertoefde, en traeg komt voor den dag,

Of wel blêſf duyken....

O Vriend ! daer gy het vlug-gewiekte Ros

Befchreyd, en zend op uw' bevêlen los

Moet ik ten arbeyd eenen tragen Os

Met moeyr' gebruyken :

Myn Schoolamp, Huyszorg, Winkel, en wat meer

My overvalt, die ſtreng'len my zoo zeer,

Dat ik ter maende dikwils niet een keer

Apoll' kan groeten.

Voorts, als ik zomtyds las u konſtgezant,

En toetſie tégén dat, myn Harpeklank,

'k Wierd ſchaemrood, en myn Harp (ſchoon tegen-dank)

Zonk voor myn voeten.

Verwaenden, zeyde ik aen myn zelve, ziet

Wanneer men ſpèlt, wanschikkig is een Lied.

Als Videl, Harp, en Klavecimbel niet
Van toonen paren;
Wat schynbaarheyd dan is'er, dat uw Luyt
(Schoon gy de snaren rekt tot brékens u)
Zal immer slaen zoo sterk en hoog geluyd,
Als zyne snaren?
Apollo! Musen! riep ik menigmael,
Die 't geestig vocht uyt eéne gulde Schael
Uw' Vrienden schenkt, hoe hebdy my zoo schrael
Daer van beschonken?
Ach! wierd ik u zoo waerd als M O D E W Y K,
Ik waer als hy zoo klank en woorderyk,
Rymweerdig, ryk van Réden, en gelyk
Met Konst doordronken
Van lest ik schier myn Harp aen stukken sloeg,
Doch 't Noodlot wil dat ik my vergenoeg,
En met eerbieding nae den wille voeg
Der Zanggodessen,
Die na het haer gevalt, den eenen meer,
Den and'ren min, uyt jonst vergunnen d'eer
Met haer ten Rey te gaen, en iéder keer
Hun dorst te lessén.
Vriend 't wyl de geest zich vind nu wat ontle
Néem ik in haesten myne Luyte vast,
En schoon haer klank op uwe Lier niet past;
Noch wil ik spelen,
Hoe M O D E W Y K Van Vondel évenaert,
En Kats verre overtreft in Dichters aert,
Ja zelfs de Kroon van Jupyns Zoon (†) is waerd
Myn tong zal kwélen,
Dat zoo gezwind hy met de vingers drukt
Syn gulde Snaren, hy elcx hert verrukt,
En Lauwartelgen tot een huldsel plukt
Op Pindi kruynen :
Dat zoo een Luytspeler is bekwaem
Om tot Homerus, Alexanders Naem
Te roemen, en zyn tachten door de Faem
Te doen bazuynen.

(†) Apollo.

Indien myn Breyn bezat zoo ryken schat
Van Konstgedachten als het uw', ik had
U zulken Lof gezongen als uw blaad

Van my doet lezen ;
Dewyl zulk Eerdicht (zoo ik recht beken)
U toekomt, en ik geenfins weerdig hen ;
Om uwen Lof te schryven, 't moet een Pen
Als d'uwe wézen.

Dus g'hebt u Held, uyt nédrigheyd misgaen,
Wanneerje docht, dat my de schimp joeg aen
En dat myn Luyt een vleygezang wou slaen.

Ach! noyt myn dagen
En is van my aen Vrienden, zulkx gepléegt :
Wat Icarus voor dézen heeft bewéegt.
Te ryaen, en dat Phaëton opsiéegt

Syns Vaders wagen ;
Dat die het jong en licht onstékend bloed,
't Gén' waen verwákt, en blind ten teer gemoed,
Om niet te vreezen blixemvyer, noch vloed

En wat kon schaden :
Maer uw slagpenne zyn niet aengelegt
Met wass' ; maer door den tyd zoo vast gehecht,
Dat gy als d' Arend tot de Sonne recht
Vliegt onbeladen.

En g'hebt den weg van Phœbus zoo doorzien
Dat hy U zonder vragen (mocht 't geschien)
De Zonnekoets te voeren aen zoud bién,
Zélfz zonder hinder
Van Aerd, of Hémel, Wolken, Bosch of Berg.

Door uw' ervaren Geest en herffeamerg,
Is ieder in de Rymkonst u een dwerg,
Of immers minder....

't Is dan niet mynen Geest, maer uw Verstand
Dat met de Letterdolk en Speur gemant
De Vlaemsche Andromeda kan bieden d'hand
In haer bezwaring

Van 't Appennyns en Gaultois ongediert
Dat haer bemorst, bewaardert en ontgiest.

Ja als na 't herte stéekt. O dat eens wierd!

Tot haer bewaring.

Ben zulken arm gebruykt, d'onnoozel MAEGD,

Die nu zoo lang mishandelt, héeft geklaegt;

Zou vlugs gered zyn, haeren ramp verjaegt

En siaen vol wéelde.

Maer wat ik immer voor haer heb gedaen

Is slegts met Cepheus aen den oever siaen,

En weenen om den nood, van die belaén

Doodanxtig kweelde,

Op dat ik mogt een afgerechten Geest

't Hert hilsen, om met kracht dat gruwelbeest

t'Ontzielen, waer FLANDRINA voor bevreest

Roept, help, ó Helden!

Zoo gy médoogend op haer klagten let,

Uw' wakker hand en Geest te werke zet,

Myn oogwit is bereykt : Gy weirt haer smet,

't Gedrocht zal 't gelden...

Zwyg doove Lier : want myn beroep dat streng

Myn uren telt, en alles schikt zoo eng

Begeer niet dat ik u gestreel verleng

Maer gaen opschorten.

Daer ik zoo menigmael den tyd beny

Die ik van Bacchi volk in brassery

En steenetréders ruym in klapperny

Als uyt zien storten.

Ontfang, ó Vriend! myn herssens jongste kind;

En zoo gy eens u onbekommert vind,

Hoor syne réen : want 't haekt nae u gezwind

Met vollen yver;

Terwyl ik met een onverzaedbreu drift

De Letters kus van uw voltooyt Geschrift,

En houd'et als een onvergeldbaer Gift

DoorWleCkt rYMsChrYVer.

paLLaDis aLDerWeerDigste zUYgeLIng.
heeL ULleDen DienstWILLIgen Dienaer.

A. STÉVEN S. V. C.

K L I N K D I C H T

Op den nieuwen geestigen Néderduytschen

VOORSCHRIFTBOEK

Ende bondige Verhandeling op de verbastering der

NÉDERDUYTSCHÉ TAEĻ;

IN'T LICHT GESTELT DOOR DEN KONSTRYKEN MEESTER

A N D R I E S S T E V E N,

Getrouwen Voorstaender der Vlaemsche Tael

E N D E

SCHOOLMEESTER TOT CASSEL.

ANDROMEDA, voorhêen, ontbloom van pronkgewaeden,
Aen 'tzeegedrocht ten roof gestelt door bitze nyd,
Wierd door d'heldhafte vuyft van *Perseus* bevryd,
Hy déd' haer droevig hert in nieuwe vreugden baeden.

Aldus de *Vlaemsche Maegd* van eygen Taelcieraeden
En waerd' aeloude glans berooft, word nu ter tyd
Aen 'tschrikdier ('t dwaelverstand) gedoemt : haer herte lyd
Vêel wee, dewyl sy word met schandig hoon belaeden.

Flandrina weest verheugt : ô ziet uw Minnaer *Stéven*,
Dien trouwen *Perseus*, uw Taelc doet herléven,
Vêel schoonder als voorhêen geciert met nieuwen glans.

't Wanschapen dwaelverstand zal schielyk zyn verdreven
Door syn ervaeren Penn'. APOLLO zal hem géven
[Tot wel-verdienden loon] een prael en zégenkrans.

STÉVEN VERHEFT DE VLAEMSCHE TAEĻ.

Ortu sum Scriptor & usu.

E E R G A L M

Tot roem van den Achtbaeren en Konstryken

R Y M S C H R Y V E R

M E E S T E R

ANDRIES STEVEN,

OP SYN NIEUW VOORSCHRIFTBOEK

E N

Verhandeling op de Verbaftering der

V L A E M S C H E T A E L.

K *Omt onbsjaerd en jong, die zuiver Spraeck beminnen,*

Doorleest, doorblaed dit Boek dat Steven u aanbied,

Van oud en onecht Vlaensch, en vrende stof gewied;

Gy zult door zyn gebruyk onvoelyk voordeel winnen:

G' en hoeft geen vrende stof van Latium of Wael

'Ontleenen; 't waer een schand gadaen aen deze Tael:

Laet dezen mengelmoos voor Hofsche en vrende zinnen,

De reden die is klaer, dit word alhier bewezen,

Dat ons geen stoffe onbréekt om ons te doen verstaen:

Wilt met opmerking maer dees Schriften eens doorlézen;

Waerom in overvloed dan bedelen genaen?

Al ziet men 't in het Hof en Rechtbank deurgaens plégen,

't Zyn grillen; volgt die niet: en zyt geen bastaerdkind,

Een zuiver Tael verdient voor me gelyng bemint;

Volgt Stevens voorbeeld: laet die laste gaen hur wegen.

N A U T A V I G I L A.

hêL WYDberUCHten en IVerlgen Minnaer Der

VLaEmsChe spraeCk.

Uw konst en lofbaer Schrift, vol leering en vol geest,
Heeft my, ô waerden *Vriend!* zoo aengenacem geweest,
Al of gy tot myn dienst dit Werk had ondernomen,
Terwyl gy nae myn wensch, myn meyning hebt voorkomen:
Want ik heb langen tyd nae dit begin gehelt,

Maer door gebrek van tyd, geduerig uytgesteld:
 Ik prys Uw vroom bestaen en goe genegenheden
 Tot onze *Vlaemsche Tael*; die door de laffigheden
 Van veel verbaftert word: Gy maekt dat die herleest,
 Door uwen stagen drift en voorbeeld die g'ons geeft.
 Indien ik had in tyds geweten Uw bedryven,
 'k Had myn geringe Pen bestéd om wat te schryven
 Tot uwer eeren; doch, 't zal zyn als Vastenfruyt,
 Dat niet min smaek'lyk is, al is den vasten uyt...
 Nêemt dit kleyn Dicht in dank, uyt plicht U opgedrégen,
 Met toezeg dat altyd blyf tot Uw dienst genégen.

J. Vaerman.

Brugge den 4. April 1715.

E E R K R A N S
 O P ' T N I E U W
 V O O R S C H R I F T B O E K
 V A N M E E S T E R
 A N D R I E S S T É V E N,
 S C H O O L M E E S T E R T O T C A S S E L.

Heb met geen kleyne vreugd, maer 'shertens groot genoeg,
 Uw Boek doorlézen, en verwondert uwen moed
 Tot Letterkonst en Tael; waer nae sich zullen voegen
 De gonne Meesters zyn, en wenschen 't Leerkind's goed....
 FLANDRINA wie voorhéen de traenen op de wangén
 Afrolden, 't wyl haer kleed met lappen was gelaen,
 Wilt uyt dit wyze Boek, vermengt met zoete Zangen,
 Nieuw' stoffen trekken, om sich wéer te cieren gaen....
 O Stéven! werden Man, wie zal uw Voorschrift laeten
 In hoeken? Daer ons Tael een sterke Vesten haelt:
 Want Stéven, (†) Vesten is, den Naem kan weynig baeten,
 Ten zy de Vesten dit door daeden nu asmaelt.

Zoo zong F. ACHE, uwen goeden Vriend.

Op den 15 van Sprokkelmaend 1734
 * couragie.

(†) Anagramma, Letterkeering.

AENMERKINGEN

OP HET VERBASTEREN

DER

NÉDERDUYTSCHÉ TÆL;

Op de misnoeming, ende misbruyk van zommige Letteren; met eenige noodwendige waer-
némingen in de Spelkonst.

EERSTE HOOFDSTUK. (*)

JUstinus ende Diodorus (volgens 't getuygen van (a) Petrus Mellie) verhaelen / dat zekere Scytische Vrouwen (waer uyt h' Amazonen haeren oorsprong haelden) om haere ongeregelde strub-
zuchtige genegentheyd in te volgen / alle haere Mannen vermoorden die sinnen dezen Lande waeren; ende herzaenden haer daer naer met de Gargariten, een vromd volk. Op den zelven zin werken vele Néderlanders, de welke (uyt ik en weet niet wat genegentheyd ofte zucht) hunne Tael als vermoorden ende berberben / om den ingang te geben aen eene vromde ende verhaagterde Spzack. Is dit niet verwonderens weerdig / ende allezing schandelijk hoort onze Vlamingen, dat wy onze Néderduytsche Tael zoo (b) verwaerlozen, misachten ende beschikken / als of het onzen gewo-
ren byand waere / en wy met hoort

verachten raek / haer legens voortlog te hoeren / hadden hoortgenomen? Dat dit waer al te waer is / licht zonneklaer uyt een groot deel Néderduytsche Boeken / de welke hoortgaens met outalijke uyt-
heymische woorden hoortzaent zyn; de gemeene Spzack / gelijk die / by 't merstendeel der Néderlanders hoort gehuyt / en vercijft niet vele / datse niet half Franich en is / noch min noch meer als of wy geen woorden genoeg / nocht verhoeren hebben / om alles volmaaktelyk uyt te bruyken / 't gene ook zommige waentuyze / onverbaeren ende lastertige Néderlanders (o schande! o hoort) (c) sijn verstanten te zeggen. Maer hoe ongegrond dat dit hun hoortgeben is / licht uyt zommige Néderduytsche Schryvers, als hoortnaemelyk De Meyer, in J. Hofmans verbeterde Vlaemischen Woordenchat, J van Vondel

(*) Capittel.

[a] 1. Boek 10. Hoofdstuk.

[b] negligeren.

(c) affraet.

in alle zyne Werken / beneffens su-
ne getuggenisse zelve in de Aenley-
ding der Dichtkonst / alwaer hy
zegt: *Neemt hy* (den Nèderlander)
voor, in Nèderduytisch zyn Moeder-
lyke Tael te zingen, *des heeft hy zig*
zoo tuttel te schaomen als de Hebréen,
Grieken, Latynen, en wat meer
Doben dien / uyt de vertaelingen van
J. J. Schippers, Simon de Vries,
ende meer andere; de welke tot lof
der hiergebachte Tael / hunne ge-
bachten met krachtige woorden heb-
ben uytgebzuikt / met zoo eenen
lust / dat alle onzuidige verstan-
den zullen ontfleeken / dat de boven-
gestrebe plaetse van J van Vondel,
rechtmaetig is in haer betwyf /
betwyf het haer noch een rykdom /
xieraed / noch een krachtige denk-
weerden en gebreekt. *Na* Girardus
die telt op meer dan twee duyzend
(a) *eenlettergrèpige* woorden in't
Nèderduytisch; welk getal / naer zyn
hooreben / op verre nae in andere
taelen niet te vinden is: want de
Grieken nauwelijc den hondert / en
de Latynen noch minder tellen; waer
uyt hy den roem / lusten ende hoor-
deel van onze Tael wilt asmeten.
Dus wordze ten onrecht (b) *gelaekt*,
ende met het schandelyk brandmerk
van schaerghend / van die ontaerde
Nèderlanders getekent. (c) Diodorus
getuygt: dat h' oude Nèderlanders
hadden eene zeer goede en bekwaame
Tael tot de wetenschappen. En
(d) A. Schillekius stelt haer afkom-

stig van de Schyten, die uyt Japhet,
(den welken aen de Noorbsche ge-
westen (e) met de zyne is getrokken/
ende die haer naer geheel (f) Europa
met inwoonderg verbulden) hunnen
oorsprong eerst hadden; verbolgens
licht aen de Hebreuwtsche herko-
menbe / wordze door veel ouder ge-
houden als de (g) Grieksche ende
(h) Latynsche Taelen / ik laete staen
van de Fransche / alhoewel zy de
hoornen zoo komt op te steken.

Ik hebbe dikwils (i) *nauwkeu-
riglyk* onbezocht / d'oorzaeken van
zoo bapper ongebal / ende vind'er
(k) *voornamentlyk* twee; d'eene is
uytjeymsch / ende d'ander kinne-
landsch.

In den eersten / d'uytjeymsche
hestaet: dat deze Nèderlanden tot
verscheyde reynen bestreden ende
(l) *beheerscht* hebben geweest van
bremen (m) *Volkeren*, als de Ro-
meynen, Spanjaerden, Francken,
en andere / die naer hun vertrek /
noch het spoor van hunne Taelen
in de herten van sommige licht-
beranderlyke Nèderlanders hebben
achtergelaten.

Den tweeden / in de naebuering-
hend der aengrenzende Francken,
welkers Koning / nu lange jaeren
een groot deel der Nèderlanden
in bezitting heeft gehad / 't welke
niet wienig in 't bezongelyken van
diens Taelen komt (n) *toetbrengen*:
want de (o) Vlamingen / haer wort
genuozacht zynde / om met die

[a] Monofyllaba.
Celt. & Belg.

[b] geblameert.
[c] Schriek in orig. Celt. & Belg. lib. 1 pag. 6 & Ezechiel cap. 38 v 6.

[d] Schriek in Voorredén de orig.
lib. 1 pag. 6 & Ezechiel cap. 38 v 6.

[e] Ibid pag. 7.

[f] Anno mundi 2550.

[g] 3377 beyde eerst opgekomen.

[h] curieuselyk.

[i] principalyk.

[j] geregeert.

[k] Natiën.

[l] contribuieren

[m] Die onder het Fransch gebied staen.

Ditlanders te moeten handelen ; jae in de Kersthanden (a) gedingen, (b) bescheeden, ende (c) openbaere schriften, hunne spraek te moeten gebruiken : zoo komt hier uyt / datse de zelve behooren te leeren ; beroozackende alzoo sij de lastertige / meuwogietige ende minstomziende / een vermengt meugelmoeg van Cael / gelyk de erbaerentheyt ons maer al te vele hetuyft.

Ende ten verden : aengemerkt van vele Eerden / beze (d) Landschappen meest altyd hebbien (e) beheerscht geweest / van uythenmsche ende andere Caelsprekende Woorden / en is 't geen wonder / datse geen zorgde hoorde de beccieringe ende onbeschoude der Néderduytiche Tael hebbien gebzagen ; maer in te genbeel die hebbien laeten / jae helpen beczembden. Wat hoordeel hare hier hoorde ontnomen is geweest / kan ten volten afgemeten worden / uyt den luster die de Fransche Tael, hoorde de zorgde van haeren tegenoorzigen Koning LUDOVICUS XIV. heeft ontfangen.

De inlandsche oorzaeken / zyn ongelijk meerder / dan d'uythenmsche : gelyk het geseurt / dat eenen Woordgelijken oorlog meerder kwaed beroozackht / ende (f) gevaerlyker is / dan dien / den welken aen de g) grenzen word bevoekt : ofte gelyk eenen Mensch / den zorgelyksten ende kwaedsten vrand binnen sich heeft / dat zyn / syn eygen (h) hertsochten, van de welke hy het meeste

heeft te lyden / ende 't alderzwaerste beschadigt word ; zoo heeft ook onze Cael den schaedelyksten kraek door haere hungvranden ontfangen / ende zyn bezonderlyk beze : de kleynhertigheyt / (i) d'onkunde, de nieuwsgietigheyt ende ybele waen der Néderlanders.

De kleynhertigheyt doet vele Néderlanders hunne Cael (k) verwaerloozen ; want sy luttel bekommert zyn / ofte ontuyftert / verbaestert / jae vernietigt word ; bewyl hun alleen ter herten gaen / zaken / waer mede groote schatten ende rykdommen te vergaerden zyn : 't schijnt aen die / dat zy alleen hoorde hun zelden geschapen zyn / ende dat het Vaderland, nach dien roem / hun 't minste niet aen en gaen.

Andere / van zoo haest sy nach schier stamelende / den A. B. Boek verlaeten / ende kwalijk in hunne Cael / lezen ende schryben kunnen / heesteden een groot deel van hunnen besten tyd / in 't leeren de Latynsche ende andere vrezende Caelen ; onderzoekende haer naer in de zelve alderhande Wetenschappen ; ende bergeten alzo hynae geheelyk hunne Moederlyke Cael ; ofte ten minsten (l) bekreunen sy hun geheel weynig / of sy de zelve mismaekt oft ontaert hoordestellen. (m) Deze werken gelyk die doen / de welke (n) nauwekeuriglyk onderzoeken / wat in vrezende Landen geseurt / ende hoorde (o) ongemeen te zien oft te weten is ; ende zyn onkundig van 't

(a) Processen. (b) Acten. (c) publique. (d) Provincien. (e) geregeert.
 (f) perykeluifer. (g) Frontieren. (h) passien. (i) ignorantie. (k) veronachtzaemen.
 (l) becommen verlegen. (m) 't is belachelyk ander zaken onderzoeken ; als men syn eygen zaken niet weet. Plato Phaedro. (n) curieuselyk. [o] raer.

gene in hunne eygen Stad / jaer in hun huyf omgaet. Als heftie dikwils vernuste Nèderlandsche (a) Gods ende Rechtsgeleerde hoozen zeggen ende bekennen / datse menige Nèderduytsche woorzen niet verstanden; om datse (zoo zy zeyden) hun in deze Tael weynig hadden gewessent. Ende nochtans wozden menigmael zoodanige geleerde ende geleetterde verstanden (doch (b) onbedreven, ofte ten minsten onvolmaekt in de Nèderduytsche Spraek) tot grooten achterdeele / geholgt van den gemeynen Man / den welken niet en onberzoekt wat recht is ofte berischt woerd; maer wat van een ander woerd hoorghedaen; denkenbe: dewyl deze in hun beroep / (c) Ampt ende bedieninge hun verstand doen uytshynnen / datse daerom in alles naer te volgen zyn / ende alom de volmaektheit berisken / t'gene nochtans zeer zelden / oft noyt woerd gebonden. Waer uyt genoeg te vergrypen is / wat hinder onze Tael hy d'ontwetende lyd; dewyl sy als de blinde sich laeten leyden.

Ook is er een grove misflag by d'onkundige Nèderlanders, de welke achten / alles wat in den (d) Woordenboek der Latynleerende (e) Leerjongeren staet / oprecht en zuiver Nèderduytsch is; maer den genen die slechts een lustel opmerkig wilt gebuyken / zal terstond hebinnen / dat den zelven met bastaerdwoorzen / gantsch hoortspeten is: om dies wille die niet en is gemaakt

om Vlaemsch, maer Latyn aen be gene / die deze Tael hun willen eygen maeken / te leren; ende besonderlyk hoor de Jongheyt / de welke de daer ingebuykte uytlandsche woorzen achter straet zoo hebbende leren spreken / ende in goet Nèderduytsch die niet verstaende / zouden die / te groote moeyelicheyt in d'aenhang van hunne (f) Leeroeffning binden.

Doegt hier noch by / dat'et sommige Nèderlanders niet uyt het hoofd is te brengen / dat een oud gebuyk (ofte om hier te zeggen misbuyk) niet kan verbeteret worden; ende dat het kienken niet kan wyzer worden als de jonghezoegende kloekhinne; want zoo haest men eenige Taelsefeylen (g) aenwylt / woerd daedelik te (h) gemoet gevoert dat zulx een oud gebuyk is / by zulke verstandige Schrybers aengenomen; uit lettende wat het onwtit des Schrybers is geweest; dewyl die / t meestendeel meer acht nemen op 't rieraet der Stoffe dieze verhandelen / dan op den luster der Tael; hoven dien / ober ontrent een centwe / oft onderhalve waeren de bastaerdwoorzen zoo in (i) zwang, zelfs by sommige Rymsers (die nochtans plachten / in alle tyden en by alle (k) Volseren de (l) keurlyke Tael te schryben) dat des zelvens Boeken als daer van popten; als genoeg te zien is / uyt eenige oude Rymen / als J. Van Daele, Anna Byns, Petri Hondii

[a] Theologanten ende Juristen.

[b] onervaeren.

[c] officie.

[d] Dictionarium.

(e) Studenten.

(f) Studien.

[g] fouten.

[h] avancé.

(i) vogue.

[k] Naticen.

[l] curieuse.

Mouſſeſchans, in den op ſijn bez-
taelden Virgiliï Aeneas, als de ſchat-
liſte hee (a) *Philofophen* ende Poëten,
ende vele andere. Ons en is 't geen
wonder / dat die / de welcke aan die
mythemyſche Dieren ſtrub hebben
pach waeren / ende de Nêderduyt-
ſche Tael wil den zunſeren van
haere ſchurfticheyd (dat door ſank-
heyd van tyd / onomzichtigheyd
ende miſverſtand / haer als tot het
been toe / was aengegroept) wat
dooz de vingeten hebben wretru-
ken / en in 't eerſte al zonnige
Bastaerdwoorden van de minſte
ſlag / ober 't hooft hebben moeten
(b) *gaan* ; op dat 't in 't begin niet
al te vrents aan de Caellie-minberg
en zoude ſchamen : dus verre van die
Verſtanden haerom te willen (c)
laeken, verbienen / ende geuen wy
hun / eenen onſterfelyken lof : be-
wyl zonder hunnen acheny ende
neerſtigheyd de Nêderduytſche Tael
nû uiffchjen geheel waere bergaen ;
ende hunnen roem is des te groo-
ter / om dat 't zwaerber valt / met
eenen (d) *ſalryken* *Legez* te ſtappen /
ende meer (e) *haerlykheyd* den her-
winnet (f) *verſchaft*, dien 't ober-
meesteren ; van de obergeleebene
knachtelingen te verholgen / gelikh
ons nu oberlygt te doen / indien
wy ſiechtz een lattel hertz in 't
lyf berbergen / ende wat ober booz
onze Landſpraek (verholgens voor
het Vaderland) hebende / willen
koben op het ſpooz van die lofwere-
dige (g) *harvormers* van onze Tael ;
die met zoo znezen acheny / ons

eenen (h) *voyligen* wy hebben ge-
baent. En is het de Vlamingen niet
tot ſchande te rekenen / dat zo / zien-
de den pbez der Boozanderen /
niet ook wat de hand aan den
ploeg willen slaen ? Maer datſe
weſken gelikh (i) d'Israëlieten, aen
wieu de ſinkpotten van Egypten,
berbaet met knof-look en ajuyn /
aengena:mez waeren / als het zoet-
ſmakende *Manna* / die den *HEERE*
van hoben toezond ? Maer wy booz-
komt :

En berben / dat verre van naer
de heerlykheyd ende luyſter der Nê-
derduytſche Tael te ſtaen / men
bind' er / die / om wat luyten het ge-
meen te willen ſteken / kunnen roem
zoeken in het herbaſtezen der zelbe ;
afſwaameet zo / om booz weſpre-
kende wygebelt te wozen / hunne
rebenen met ontalpyke *Franchber-*
ſaede wozen verbullen / meunen-
de datſe ſchier *Wemelbal* ſpreken :
Maer verre van de haeben der wel-
ſprekentheyd zeylen deze *Stierlie-*
den ; bewyl alle Caellkundige / her-
eyſſchen ende (k) *achten* eene zug-
bere / ende van *Bastaerdwoorden*
geſchuynde Cael. Doch het ſchamt
dat 't de Nêderlanders alleen komt
te berbzieten / naer den luyſter van
hunne Cael te trachten ; aenge-
merkt men ziet / dat d'Italiaenen,
Spanjaerden ende Franchen het
merch van hunne herſenen ende ber-
ſtand te werke ſtellen / ende af-
ſtoben / om hunne Caelen te ſchae-
ben / te lekken / ende gelikh eenen
Deir ſyn jong / die tot *balmaekte*

(a) Wysbegeerie.

(b) paſſeren.

(c) blâmeren.

(d) nombreufen.

(e) glorie.

(f) aabrengt.

(g) Reformeerders.

(h) zkeren, gemakkelijken.

(i) 't Boek der *Geſtalen* cap. 11. 7. 5. 6.

(k) eſtiméron.

heyt te brengen; de welke nochtans
 hunnen hals / ende hunne Tael te
 yelyk onder het zwart jock der Ro-
 meynen wel eer hebben moeten fup-
 gen. En zullen wy nu / onze Tael /
 de welke met zoo vele zweet en
 bloed / alghaen tegen deze / (a) be-
 neffens onze bruyheit / befchermt
 ende by gebachten is gekreeft / zoo
 beronachtzamen? Zeker het is onzer
 Dooz-anderen bloed en arheyt te
 kleyn geacht / ende hun fchandelyk
 (b) gehoont; als wy met d'armen
 druyngwys ftaen / en zien op den
 roem van andere (c) Volkeren, hun
 gewilliglyk (d) toelagende d' Eere
 ende de (e) zégebloem upt enkel
 lafhertigheyt: bevoyl het de Néder-
 landers niet aen vernuft; maer alle-
 nelyk aen moed gezeeft. 't Welke
 is te zien / upt zoo vele uptste-
 hende Verftanden / die flich hebben
 hesteed / om onze Tael / in haeren
 gewelbigen oberlaft / d'rene in / ende
 d'andere duyten de Konften / ter hul-
 pe te komen / als zyn: Joann. Hof-
 man, P. C. Hooft, H. De Groot,
 S. Koster, Spiegel, S. Stevyn, J. A.
 Ban, V. F. Plemp, J. J. Schipper,
 K. Heynſius, J. Van Vondel, L. de
 Meyer, Glazemaker, S. De Vries,
 en andere. Zommige onder deze /
 hebben de Néderduyſche Spraek
 gefchaeft ende gezuubert van haere
 onechtelingen; andere hebben de
 Konften ende Wetenfchappen weder-
 om Néderduyſch leeren fpreken;
 uytzuykenbe met klaere / bunde-
 lyke / noch krachtige woorden / d'al-

beruyſterſte Namen ende Griek-
 ſche en Laynſche (f) Spreukwyzen,
 in de (g) Wysgeerte, (h) Wiſkonſt,
 (i) Ontleedkonſt, (k) Kruidkonſt, (l)
 Geneekonſt, (m) Heelkonſt, (n) Rechts
 ende (o) Godsgeleertheyd, gebuyſke-
 lyk. En ſchoon niet alle / wat by
 de bovengenoemde Schrybers te
 vinden is / vooz gaet Néderduyſch
 kan aengenomen worden / en zom-
 tydſ hier en daer een haſtaertwoord
 onder ſchuyft; zulx moet om de re-
 denen / nu kortſ / in de tweede be-
 deylinge der inlandſche woorden /
 aengeroert / beſchraant worden.
 Ende daetom en laeten vooz dezeſ
 Schryften / die niet oberwonnen te
 worden / de welke onze Tael van
 ſchaerſheit ofte gezeek willen be-
 ſchulbigen; wann'er ſy in den Woor-
 denichat van L. De Meyer, biftwyl
 een vzend woord / met vyf / zes /
 jaer acht Néderduyſche zien be-
 buyſcht; als ook by de (p) gedachte
 Taelkundige / zoo vele Konſtwoor-
 den / gantsch krachtig vertaelt: jae
 volgens 't zeggen van J. Van Vondel
 (q) en is onze Tael niet min geluk-
 lig als de Griekſche, om noch een
 obergroot getal (r) koppelwoorden aen
 te winnen / tot verheerlyking der
 zelve / indien beſwaeme liefſchierſ
 hun deſ willen aantrekken / ende
 met gezond oordeel te werk gaen /
 gelyk tot een (s) proef te zien is / by
 S. de Vries, die alhoewel den leſten
 (onder de genoemde Schrybers in
 tyd) en moet nochtans vooz geen van
 de minſte ofte verſchovenſte / in 't oyl-

- (a) De Romeynen. (b) Verongelykt. (c) Natien. (d) presenterende. (e) victorie.
 (f) termen. (g) Philoſophia. (h) Mathematica. (i) Anatomia. (k) Botanica.
 (l) Medicina. (m) Chyrurgia. (n) Jurisprudencia. (o) Theologia. (p) voornoemde.
 (q) in ſyn aenleyding ter Dieckkonſt. (r) compoſita. (s) preuve.

Souwen ende herstellen van de Néderduytsche Tael, gehouden zyn : want / waer 't hi aldien dat syne Boeken / zoo stichtig en gaed / in Erloofszaaken / als in die Tael waeren / ik zoude den Lezer / ende syn Taelheminnenden Néderlandder meer tot de zelve aengozren / ende die aengozzen ; maer zommige en betaemen / jaer en mogen van een goed Kroonsch onderbaen / niet ge- lezen worden.

Wat alle 't welk opentlijk sight / dat het lasterlyk boozgeven van onze Taelberachters / niet in zwaer- heyd ; maer alken in (a) waer staet : ende het schandig byzandmerk dat syse trachten in te byziken /

komt sich tot hunder (b) beschaeminge , zels op hun eygen aenzicht te plaetsen. Ende gelyk die God- vergétene (c) lasteraers, die / uyt synt ende Godtberachtinge / naer den Hemel spouwen / hun speeksel op hunne onbeschaembe tronje ont- fangen ; zos zullen sy (zoo ik hope) met 'er tyd onze Taelbespotterg ende berberberg / het ongelyk datse ong- willen aenzubien / openbaerlyk / tot hun eygen leet ende (d) verdelging † ontfangen ; ende zulcx zal zeker- lyk geschieden / indien wy Néderlan- ders maer willen boozt garn / in onze Tael te beschermen in haer beilyk ongebal / ende die willen herstellen ende berrieren.

Looft VrY De néDerDUYtsChe tael.

(a) opinie. (b) confusie. (c) blasphemeerders. (d) extirpatie.
† Uytroeying oft vernieting van hunne voorstelling oft waening.

T W E E D E H O O F D S T U K .

Handelende van de misnoeminge van zommige Letteren , met d'aentooninge van hunnen rechten klank.

Gelyk de Spzaek is den Tael- man besg gemoeds / de (e) Tolken, of d'untleggers der woer- den / zyn de Letterg / door welkerg henoeming / ende (f) duydeleyke uyt- spzaek / men die haeren bezytschten klank moet geben ; zonder noch- tang eenigen bloang te gelyken : maer dat men tot geen rechte uytspzaek der woerden / door de hebendaegsche henoeming van zom- mige Letteren / en haer getaken /

zondere zekere pzinging ofste ge- weld te gelyken ; kennessg de gewoante ter hulpe te roepen / zal hier naer aen den onzybigen ende vozbeelgebyghenden Lezer / worden bertoont.

Want door de boozberhaelbe (g) Taelg vozzaaken / zoo is de Spel- kon / (h) in Néderland, in plaetse han door de meerstighend han haere Taubglieben (gelyk in alle Taelen met 'er tyd gebeurt) tot boozhere

(e) Interpretica. (f) rechte oft klare. (g) Ziet 't voorgaende stuk. (h) Orthographe.

bolmaektheit ende luster te worden gezagt / ook al dapper van haeren voortigen glans afgevaeken; ende zommige Letteren hebben eenen sneegen ende onwettigen Naem gekregen: meer (a) oogmerk zynde genomen op 't gene in andere Taalen gebruikelyk was / als wat de nature van de onze verzochte. Welke mishtuyken / beneffens 't recht gebruik / wy zullen gaen trachten ontdecken; oft het den Vaderlande enig nut mogte by-brengen / waer aen wy ook geenzing en twyfelden / indien onze Doorstellingen aengenomen worden; bewys wy door eygen onderbinding haer van konnen getuigen. Dus zullen wy eerst de misnoeming ende de rechte uyspraak der Letteren / volgens ons gebraeken / ende het voorgeden der geleerde Taalkundige verhandelen; ende haer naer de mispellingen ofte misstavingen poogen / met goed betuyg te bekrachten.

De Letteren die wy achten eenen kwaeden en onrygen naem / alhier te hebben / zyn boornamentlyk deze: G. H. J. V. W. Y. die welke wy ordentlyk in 't bezonder zullen verhandelen / ende eerst van de misnoeming der

G

Alhoewel men de kracht der G. (gelykze nu hier te Lande word genoemd) met geen Duytsche Letteren en kan ontduyken; zoo is 't nachtang dat haeren klank by-nae inhoudt desé, slureende 't eynde der

(e) Regard.

tonge / aen den Hemel bes mondb / en jagende den adem door de tanden; ofte gelyk de Fransen deze uyt spreken hoor I. en E. als in *Gibet*, *Salge*: *Générael*, *Weldoberste*; doch wat zwaerder: 't welk teenemaal tegen den aert van onze Taal is; want wy die nergens met zoobanigen klank van doen hebben; gelyk by de gene die een luttel in 't Nederduytich zbaren zyn / genoeg bekynt is. Maar is een misbruyk ingebracht door zommige Franschen en Latyn-lievende / om welkerz Taals ingeslopen klastaerdbwoorden / men alleen de G. met den koken gemelden klank van doen heeft / als in deze onechte woorden ende al hier verduytscht /

Abrogéren.
Agent.
Agil.
Analogie.
Androgynen.
Apologie.
Astrologie.
Arrogéren.
Astringéren.
Avantage.
Bagage.
Corrigéren.
Collégie.
Courage.
Derogéren.
Dirigéren.
Efigie.
Eligie.
Fingéren.
Gage.
Genealogie.
Generael.
Generacie.
Oesten.
Hommage.
Hostagie.
Imaginatie.
Indalgente.
Legende.
Legitime.

Verkort.
Zaekvoerder.
Snel, licht.
Gelykvormighéy.
Man-wyven.
Schermschryft.
Sterrekyykkoonst.
Beroemen.
e'Saementrekken.
Voordel.
Reystrup.
Verbeteren.
Vergaadering.
Moed, moedighéy.
Afskeuren.
Bestieren.
Afbeeldsel.
Trengezang.
Voxieren.
Weide, Huerloon.
Geslachtboom.
Algemeen, *Weldoverste*.
Teling.
Gebaarden.
Manschap.
Gyzelaer.
Inbeelding.
Gedoogzaem.
Verhaal.
Wauie.

Leuzie.
Logeren.
Magistraet.
Marge.
Ménage.
Messager.
Negligentie.
Obligieren.
Orage.
Origineel.
Page.
Pagie.
Passagie.
Pelgrimagie.
Pillage.
Rangieren.
Regent.
Regiment.
Religie.
Register.
Soulageren.
Suffragie.
Tragedie.
Urgeren.
Vengeren.
Vigilant.
Vigilie.
Voyage.
Volage.
Vulgieren.

Saepzichte.
Herbergen.
Overheyd.
Badrand.
Huygezín.
Bode.
Onachtzaamheyd
Verbinden.
Storm.
Oorspronkelyk.
Bladzyde.
Volgdienaer.
Doorgang.
Bedevaert.
Roof, buyt.
Schikken, vlyen.
Bestierder.
Krygsbende.
Goetsdienst.
Lyfte, bladwyzer.
Vertrouwen, helpen.
Keurstem.
Treurspel.
Dringende.
Wreken.
Wakker.
Waek.
Reys.
Lichtveerdig.
Gemeyn maken, verbreyden.

der G. uyt te brúkken / ende haere rechte uytspreek van haeren kwaden naem te doen onderkennen.

Om deze myne (a) voorstelling te hewachteden / ende klaer hoorz oogen te stellen / zoo dient (b) aengemerkt, dat men *gaen, goed, geen, gierig, gulzig*, ende andere diergelijke niet recht en kan spellen oft staen / als men de G. met haeren ouden klang (c) uytspreekt; maer deze noemende / geslyk by ons nu hoorz 't best schijnt / ende hier reeds is verhandelt / van krygen die hoorznoemde woorden haer behoortlyk geluid / ende deze (d) wyze van uytspreek / is by de Duytschen, (van welkerz Caelie d'ouze (e) afdaelt) ende by de Hollanders het recht gekuyk: jae by (f) d'ervaerentheyd hebben wy / dat de Latynspreekende Duytschen zeggen *Reghina* / Konin-ginne; *Ghentas*, Volkeren; *Ghemini*, Tweeling / ende zoo hoorz.

Ooch aengezien zommige Vlaemsche Boeken schier vol uytspreekende woorden steken / in de welke een G. daer d'oude (g) uytspreek van noemde is / zoo behoortde men dat aen de Leerkinderen uyt te leggen; op datse mogen weten daer door / dat zulke woorden geen oprechte Néderduytische en zyn / waer die Letter haere oude kracht behoudt; ende alzoo de Beminderg van haere ongehoortlyke Cael / vele onechte woorden zouden leeren kennen (haden die lyfte van diergelijke woorden hier haden gestelt) om de zelve alzoo te zwichten in't schryven / ende met'er tyd geheel uyt te roegen.

ende noch een groot getal andere die gy kont vinden in den Woordenschat van L. Meyer: alle welke woorden van het Latyn ofte uyt het Fransch afkomen; dus hoorz geen goed Néderduytisch aen te nemen.

Daerom moeten wy volgens den aert van onze Cael de G noemen *ghe*, met ene huyginge tusschen de tonge / wat berheuen / zonder nochtang met die den hemel des mondz te staen; hoe wel wy nochtang zeggen daer geen h nochtig te wezen om diens kracht uyt te heelden: want haeren klang genoegzaam is: maer is hier by gezet / om dat de gene / by de welke zulk schryven gevolgt word / de macht

[a] propofide.

[b] genoteert.

[d] pronunceert.

(d) maniere.

[c] deriveert.

[f] experientie.

(g) pronunziale.

Hier zoude mogen opgeworpen worden / of deze volgende woorden geen goed Néderduytſch en zyn / ende nochtanſ doozgaens geſchzeden ende uytgezuikt worden met ren G. ende uytgeſproken naer het geluyd der Franche, als *Boffchagie*, *cieragie*, *pluymagie*, *quellagie*, *timmeragie*, *fiellagie*? Hier op antwoorzen wy / datſe goed Néderduytſch, maer kwalijk geſchzeden ofte gebzuikt zyn : want alle geleerde Néderlandſche Taelkundige ſchryben die *Boffſhaedje*, *cieraedje*, *pluymaedje*, *kwellaedje*, *zimmeraedje*, *fiellaedje*. Dus zeggen wy noch eens / dat'er in de geheele Néderduytſche Tael geen G. met ander geluyd van *ghe* van noode is / anders dan om de verhafterde onrechtelingen ende (a) *gedochten* der zelve Tael / hooren in de gebachte liſte eenigzins getoont / die hun onbeſchaembelyk in de plaetſe der wetlige woorden hebben ingebzongen tegen alle nood ende reden.

Van de H.

De H. noemen hier zommige *aſe*, ofte *hache*, om datſe gelijk de hoorn van een hylken heeft / dat wy de *Waelen une hache* gezeid word; ende deze benoeming is wederom oneygen / deswyl de H. eygentlyk geen letter zynde / maer rene (b) *hyginge* ofte *toebeminy* met de hoort / dienende om de volgende (c) *klinker* meerder kracht toe te geben / als *half*, *heere*, *hinde*, *hof*, *huys*, *hy*, en andere diergelyke; en word haere macht met

de boozige noeming *hache*, niet wel uytgebzuikt. En alſhoewel men die geen eygen naem ſtiptelyk en kan geben / behoort men die / om aldernaest te komen (gelijk den (d) Vlaemiſchen *Beginselboek* der latynleerende / zeer wel bemerkt) te noemen *Ha* ofte *Hé*; maer ſterk uit de hoort / om aen de leerhinderen / de rechte kracht daer van in te bzukken; op dat ſy die niet en verwerten met de *a*, *A*, gelijk het nochtanſ beſe gebeurt / ſchryvende *Aooft*, *Aandt*, *gaeſcaepen* / ende in tegenbeel zetten zomtyds in de plaetſe van *a*, eene *h*, als *hlle*, *hnder*, en zoo voort; daerom / om zulke onberbzagelyke miſbzuyken te boorzomen / moet men gaete ſaen dat men de *h* van de leerhinderen in 't opzeggen van den *A. B. C.* ſterk uit de hoort doet ophaelen / met eene hyginge / *ha*, *he*.

Van de J.

De J. in *jae*, *Jode*, *jeukſel*, en zoo voort; is een (e) *méklinker*, ende men noemtſe hier alom / eenſtemmelyk als de I. (f) *klinker*, zeggende *i*, *voor-i* ofte *lange-i*; dat ern oneygen geluyd booz die letter is: de Latynen, achtervolgende de Grieken, noemenze *jota*; ende de Hoogduytſchen (g) *ja*; maer die is oneygen / ende deze te hoog booz onze *Spzack* / de welke bereyſcht / dat men die uytſpzeekt / *je*: niet met een ſmeergeluyd / gelijk de Franchen die (h) *lettergreep*, oft *hanne G.* uytſpzeken / maer harder / gelijk *jhe* (zonder

[a] Monſters. (b) aspiratie. [c] Vocales. [d] Vlaemiſche Figure. In de verklaring der Latynſche Letteren, in 't 4. Ledecken off Artykel. (e) Comonans. (f) Vocales.

(g) Ziet in de Vlaemiſche Figure op de verklaring der Letteren. [h] Syllabe.

nochtans de *h* te doen luyden / slaende de tonge naer den hemel des mondſ / den welken met eenige hyging oft blaazing / eene taemelike opening bereyſcht ; gelyk wy (a) voorbeeld in deze volgende woorden geſchiedt : jaer, jagen, Jan, janken, jeugd, Jeronimus, jigt, alſ (b) voetjigt, jokken, jong, jauſjel, (c) toejuygen, gejaegt, en menige andere ; alwaer klaerlyk behat woerd / dat een *I*. klinker niet genoeg en iſ duſ een *J*. bereyſcht woerd / van zoodanige benoeming ende kracht alſ boven iſ betoeyen : betoeyl de jonge kinderen noyt het recht gebzuuk zullen hebben van deze Letter / zoo lange men hun die / in 't opzeggen ofte ſpellen doet noemen gelyk een klinker *I*. ; maer zullen die twee letteren *I*. en *J*., hoe wel verſcheyden in kracht / dooz elkanderen betoeyren ; (d) welk waengebruuk zekerlyk zal weg genomen worden / dooz de benoeming der *J*., je, gelyk wy klaerlyk onderbinden. Ziet haer van noch boozder / hier achter iſ 't volgende (e) Hoofdstuk op 't gebzuuk van deze letter.

Van de V.

Deze woerd hier mede ober al met den zelven klang alſ de *U* klinker (f) genoemt ; opzeggende *u*., voor-*u*., ofte enkel-*u* : 't welke immerſ ſtrijdt met haere uitwerking / die met de bovenstaende uytſpraek haere natuerlike kracht niet uytbzuikt ; maer

bient genoemt te worden *ve*., alſ de tweede (g) lettergrepe in heuvelen, gelyk blykt uyt de volgende woorden : van, vel, vyf, vol, vuyl, gevangen, léven, (h) gevilt, bevolen, gevult. En schier een ontelbaer getal andere ; waer openbaer iſ / dat / in dien men de *V* haeren ouden miſklang geeft / dat de hovenscheben woorden / oneygen uytſpraek zoudhen hebben. Boven dien / niemand die 't minste oozbeel heeft / en kan antkennen / dat de *V*. in de boozgezragte woorden geen (i) meklinker iſ ; noch dat men geen (k) meklinker ſyne betekenende kracht kan uyttheelden met eene letter / ende diens rechten klang kan toebeyngen / met ſlechts den mond te openen / zonder behulp van de Tong ende lippen ; 't welke nochtans zoude gebeuren / dooz het betoende miſbruuk : dat volgt opentlyk van / datſe *ve* moet genoemt worden ; want boozderſ / indienze verſcheyden van maekſel / kracht ende uitwerking iſ met de *u*., alſ blykt in : ure, uyl, uyt, uwe, en andere / zoo moetenze noodzaekelyk verſcheyden in benoeming wezen ; anders worden die (l) wanschikkelyk onder een betwerrert / zonder eenige nuttigheyt ofte gemak dooz ture verſcheyde letteren te genieten. Waer van noch zeeder zal gehandelt worden / alſ wy zullen ſchryuen / ober het gebzuuk van die / in 't derde (m) Hoofdstuk hier naer.

(a) exempel. [b] Podagra. (c) bly geroep. (d) abuys. [e] Capittel. (f) Voecalea. Ziet op de Verklaring der Letteren in de Vlaemſche Figure. [g] Syllabe. [h] gevlaed, de huut ofte vel afgetrokken. [i] Conſonans. [k] Deze aenmerking kan mede vallen op de Letteren *J*. ende *I*. hier boven verhandelt. [l] Confuſelyk. [m] Capittel.

Van de W.

De welke men hier te Lande / sae schijnt oer al noemt / *dobbel-u* ofte *dubbel-u*; welken klang ofte benoeming / geene obereenkominge niet haere kracht heeft; want de Letteren moetende hoorz haere duydelyke benoeming het woord recht uytbruyken ende synen bereytschten klang geben; zoo is 't ebeuwel / dat sulcx niet en geschied / als men de W. noemt *dubbel-u*: gelijck zeer lichtelijck / in deze volgende (a) voorbeelden is af te meten / als: *want*, *wel*, *winnen*, *word*, (b) *bewust*, *wrake*; immers geen een hoorzheelen en stuyt de bovenstaende benoeming / teenemael hard in haere uytspreek; maer die uytspreekende *we*, brukt sy met eene zoetigheyt / haere natuerelijcke kracht uyt. Laet ons / tot klaarder besuyt / een woord ontzitten / zoo naecht als ons zal mogelijck wezen. Laet ons nemen / men moet spellen oft staeden *want*; den misnoemer der W. zal zeggen / *dobbel-u*, *a*, *en*, *te*, 't welck immers

^{w-a-n-t}
kwalijck ende hard is luydende; maer nu (volgens de rechte benoemin) zeggende *we*, *a*, *en*, *te*, is het

^{w-a-n-t}
heel licht te sieguypen / dat deze leste noeming beter ende ook natuerlijcker is dan d'eerste; dewyl d'eerste in uytspreek bereytscht / *dubbel u-ant*; maer de leste *we-ant*: trekt nu in deze leste de *e* uyt. (gelijck in alle

(c) *medeklinkers* gebeert) zoo hebbyc 't rechte woord; 't gene nochtang hoorz d'eerste / ende dan ons geachte kwade benoeming niet en gebeert. Dit zo genoeg hoorz de yberige ende oordeel-gehuylende; hoewel nochtang de lebenbige stemme / allez met meerder kracht ende met minder moeyten / beter ende volkomentlijcker / als de penne kan uytleggen ende doen berstaen.

Van de Y.

Du is'er noch oberlijc de misnoeming bezes Letterz te verklareren; dat hier op dese plaetsen gezegd word wy, ofte *Grieksche-i*, ende deze leste is nog eenigzins ontfanshaer / om dat letter te onderscheyden van de l, met de welke haere kracht zeer obercen komt; doch wat onderscheydentlijcker als die naer een (d) *klinkletter* in een zelve (e) *woordlit* volgt; maer om dat het byvoegen van 't woord *Grieksche* te groote hardigheyt zoude veroorzaeken / zoude men alsban behooren te zeggen *ii*, als *hii*, *wii* en *zeiide* / 't welck hier naer hzeeder in 't berbe (f) *Hoofdstuk* op 't gehuyl bezes letterz zal verklaert worden. De Latynen ende Grieken noemen die *ypflon*; de Brabanders ende Hollanders *ey*, eygenschappen bezonderlijck aen hunne *Caeten* ofte uytspreek / 't welke hi onz Vlamingen zoo niet en woord bereytscht.

(a) Exempelen

(b) kenbaer.

Deze ontleding oft Spelling kan

mede voor een verklaering dienen

op de Letteren J, en V.

[c] Consonant.

(d) Vocaals.

(e) Syllabe,

(f) Capittel

Maer iemand zoude ons hier wel tegenwoorpen : indien men tot noch toe, (volgens ons voorstellen) de boven-schréven Letteren kwalik heeft genoemd, hoe heeft men dan tot de rechte uyt-spraak der woorden kunnen geraken?

Wy antwoorzen hier op : dat zuler booz groote moeyten / ende met de gewoonte is te wege gebracht; waer toe men nu lichteliker booz de rechte / ende nu reeds beschreuen benoeming der letteren / zal geraken : 't welke de gene / aen wien dit schryven noch niet wel en hebalt / waerachtig zul- len bevinden / indien sy hun slechtz de moeyte willen senden / han de proef daer af te nemen. Dat ons aengaet / wy zunder de hucht han gewaer / om vele moeyelikeheden die men daer door (a) voorkomt ende (b) myd Ende al is 't dat dit aen de goetwillige in 't eerste wat bezemb in 'tvozen zal luyden; om dat men

(a) prévenleert.

[b] éviteert.

eene berouderbe gewoonte zeer on- geerne ende met groote moeyte ver- laet; dat zal slechtz eene wyte tydz bueten / ende daer naer zal de mis- noeming aen hun zoo bezemb schy- nen / als nu aen vele de rechte uyt- spraek / der meergenoemde letteren zouden mogen doen.

Enbeling / booz wy komen tot de misluyken der Spelkonst / en zal het niet (c) buytenpoorig wezen hier alle de letteren ozdentelyk te stellen / met haere heterkenende kracht / daer onder uytgeheeft.

Aa.	Bb.	Cc.	Dd.	Ee.	Ff.
a.	be.	ce.	de.	ée.	effe.
Gg.	Ha.	Ii.	Jj.	Kk.	Ll.
ghe.	ha.	he.	i.	je.	ka.
Nn.	Oo.	Pp.	Qq.	Rr.	Ss.
enne.	o.	pe.	qu.	erre.	esse.
Uu.	Vv.	Ww.	Xx.	Yy.	Zz.
u.	ve.	we.	ix.	grieksche-i.	ze.
		(c) extravagent.			

DERDE HOOFDSTUK.

Vervattende d'ontdekking van eenige mislagen in 't ge-
bruyk der Letteren, met d'aenwyzing van de daer
ontrent rechtmaetige onderhouding en verbétering.

Om 't misbruyk der letteren in de (a) Spelkonst ozdentelyk aen te raken / volgens den A. B. C. zoo moet de C. hier d'eerste plaetse bekleeden; de welke haer / onbeschaembelyk / met hollen taam / in de plaetse der K. komt te bruygen; jae deze schier (b) ten grooten on-

[a] Ortographe.

(b) Ziet de Voorreden

gelyke / zoude willen wythannen; want betwyl de C. 't geluyd heeft signae han een scherpe S. met eenen sissenden klank / hoe kan men met de zelve kort, kan, kuysch, en meer andere spellen? Dat zoude immerz ce-ort, ce-an, ce-uyfch, wezen; maer albaer een K. stellende / dan spelt men ka-ort, des Woordenboekz Vlaemsch Latyn.

ka-an, ka-uyfch; en zoo han alle andere / ende van hebben de woorden / door de benoeming der Letteren / hun recht geluid zonder den minsten dwang te gebruiken. Diezoolgens han / is een K. noodig gestelt / in goede on-berhafterde Nederduytsche woorden / door allen (a) *klinker* daer macht moet gegeven worden / als in : *kat, Keyzer, kind, komen, kuypen*, en zoo hoort; ende door alle (b) *médekliniker*, in 't begin der woorden ofte Lettergrepen / als in : *kragt, knecht, klieven, kley, krop, klucht, knuyft, &c.* ende wat den Woordboek Vlaemsch-Natp. (c) hier tegen zegt : *waer men met de G. kan geraeken, geen K. en moet gebruykt worden, naar de wyze der Franschen*; dunkt ons tenemaal on-regrond / gemerkt hy hoort daer naar zig zelve konnift / als hy schryft; dat de Hoogduytschen meest overal de K. gebruyken. Nu / aengezien (zonder tegenspreken) onze Tael van de Hoogduytsche (d) *afspruyt*; wien zal hier best Kerchter zyn / de (e) *bronder*, of eene hzende strydvige Tael? Ende wien dient men met meerder recht tot lof ende eere te volgen.

Hoben dien / is 't niet de Leerlingen gemakkelijker / hervolgens de Tael doordeeler / eenen algemeenen grondregel zonder (f) *uyzondering*, te volgen; dan als nu de C. door scherpe S. van door K. te gebruiken? Deze en andere misbruyken hebben menigmael / gedurende onze Schoolbediening / ons tegen het verstand (g) *gebot*, door wy deze

Aenmerkingen biesaeogende hebben gemaakt. Ende daerom is 't dat wy zeggen met vasten grond; dat de K. niet van sommige nieuwwyzige ingezongen / maer hy ons in de bovengetoonde ende hiergelyke woorden (h) *hoognoodig* is / ende dat in tegen-deel de C. zelve hy ons / in 't begin der woorden noodzakelyk / jae dienstigt valt / 't en zy in : *Cellebroeders, cieraed, cynspenning, omcingalen*, ende wegnig andere; maer dient meest om de Nederduytsche *waschepfels* (i) van andere Taelen herkomende / als :

Cachet.	Zegel, verborgen.
Cameraed.	Medegezel, makker.
Caprice.	Hoofdigheyd.
Capriool.	Reulspiong.
Castatie.	Afschaffing.
Catalogus.	Naemtafel.
Cause.	Zaek, oorzaak.
Cederen.	Afstaen.
Censure.	Toets, bestraffing.
Ceremonie.	Dienstpleging, Kerkgebaar.
Chicaneur.	Warvevogel, pleyer.
Cifer.	Talletter, talmerk.
Citadelle.	Slot, Burgt.
Civil.	Heusch, burgerlyk.
Climaat.	Luchtstreek.
Colier.	Schattingbrief.
Coleur.	Verwe.
Colyk.	Darmwyn, krimpst.
Compagnie.	Gezelschap, maetschappye.
Compassie.	Medelyden.
Concept.	Ontwerp, begryp.
Concillie.	Kerkvergadering.
Condemnëren.	Doemen, verwuzen.
Confirmëren.	Bevestigen.
Contemplatie.	Bespiegeling, beschouwing.
Content.	Vernoegt.
Contrefcharp.	Binneschans, bolswerk.
Crimen.	Lasterstuk, misdæd.
Curéren.	Heelen, genezen.
Curieux.	Nieuwsgierig.
Courage.	Moed, moedigheid.
Cylindre.	Zuyl, rolsteen.

[a] Vocales. (b) Consonans. (c) Gedrukt by H. Verdussen 1705. in de Voorreden. [d] dériveert. (e) Fonteyne. (f) exceptien. [g] gestreden. (h) Ziet de nieuwe Woordboeken van Richelet, Halma en Marin, Fransch en Vlaemsch, die stellen alom een K. [i] Monstere.

en noch ha byzonden meer / in het Byvoegfal van Darly Woordboeck / ende in den Woordboefchat van L. Meyer te binden; alwaer men ziet tot top der Néderduytfche Tael, zomtyds een uythemfch woord / met huy / zeg / ja meer goede Néderduytfche betaelte. Ende in het fchryben van deze / ende alle diergelyke byzende woorden / als men die om noodwifndige rebensn moet gefchryben / en mag men de K. in de plaetfe van C. noyt fteflen : om die onerfchte woorden diez te hietet / van de Vlaemfche, tot gemak der liefhebers / t'onderscheyden.

Van 't gebruyk der

D.

De D. dient gefchryben in de (a) Naemwoorden, als : Godt, dood, gebed, daed, gebod, huyd, woord, tyd, zweird, en andere de welke een (b) meervoud hebben / en alban met een D. gefchryben woorden / gelyk : Goden, geboden, gebéden, daeden, &c. en ook in 't (c) gebiedende geval, van die (d) werkwoorden, de welke van gelyken een D. hebben in 't (e) onbepaelend, als : voeden, zanden, lyden, houden, gebieden, &c. fteft / voed, zend, lyd, houd, gebied; om dat dit / haken eene nettigheid in 't fchryben / is een befchutfel van vele werringen; behyrt men hier vooz anderfcheyd maekt tuffchen

Gebod, gebod Godts. en gebot, iet gebuift.
Voed, fpyft. voet, eenen voet des menfch.
Houd, raft houden. hout, brandhout.
Moed, moedighoyd. moet, ik moet vafien.
Bed, bedede. bet, meer.

(a) Nomina.
(c) Infinitivo.

(b) Plurali.
(f) gepronunciéert.

[c] Imperativo modi.

[d] Verba.

[g] Meyer, Dicq. Richelet.

Vloed, wys. vroet, iet omroeren.
Zweird, geweir. zweire, eed doen.
Hard, verfteent hert, menfchen-hert.

ende zoo hoort; want in de leste en mag geen D. gefteft worden; gelyk ook in deze : dit, lit, lot, zot, spot, tot, pot, rot; immerg alle die onder de hokenftaende regelen niet begrepen zan. Zommige die fteflen in zulken gebal noch een T. naer de D. in t'eerfte flag van woorden / en fchryben Godt, gebodt, daadt, huydt, en zoo hoort; maer houde 't eerfte hoort hest / om dat men de T. van niet moet uytfehyden / als men 't woord wil herhangen / als : geboden, raeden, enz.

Van 't gebruyk der

E.

Wat 't gefchryft der E. hietrefst / daer van eene nuttigheid ende gemak ontrent deze ingebragt worden / zoo men dat aenneemt / 't welk is; zoo waanmeer de e / moet hard (f) uygesproken worden / dat men haer een fcrpfken é haken zette / gelyk hier / bedelen, beken, dézen, dréve, déde, leden, gène, méde, diversche, véle, wézen, en alle andere; aengezien zommige (z) fchryberg / acht genomen hebbende op de harte uytfpreek der E. in de hoort fchryben en diergelyke woorden / hebben de zelve verbuift / zettende / deezen, fteden, meede, &c. 't welke oneygen / ende te hard luydende is / ende verwerringen haert. Gelyk upt 't volgende lichtelyk kan achterfchaet worden / in :

Wezen, gelaet. en Weezen, Weezekinderen
Hélen, verzwyygen. heelen, vereenigen.
Génen, dengenen. geenen, geenen middel.

Sténen, *klagen*. steenen, *berg-gebakken steenen*.
 Bède, *verzoek*. beede, *beyde, twee*.
 Léder, *kalfsleder*. leeder, *om te klimmen*.
 Réden, *redenen*. reeden, *toemaken*.
 Léger, *krygsvolk*. leeger, *meer nederwaert*.
 Leken, *druypen*. leeken, *ongewyden*.

ende noch andere. Waer openbaer slykt / dat in d'eerste geen dubbeling der E. noodig is / gelyk in 't tweede / maer alleen een harde E. die men zoude kennen tusschen de gemeyne / als daer een strepken boven stond; ende niet twyfelden / of men zoude moeten zeggen *béken*; *Waterloopjes*, oft *békén*, *belyde*, &c. Want aengemerkt in dit eerste eene natuerlyke E. niet genog is / ende twee te vele; zoo diende daer op een onderscheyd gemaeht te worden / 't welke te hooren is hetoont. Van zoude dit een groot gemak bybzengen aen de yene die de Néderduytische Tael begeeren te leeren; ende en zouden den aenhoorder zoo dikwils niet tot lachen aenpooren / lezende onze Boeken / gelyk nu hoogaens gebeurt / om diezwille datse nu niet weten op welke (a) lettergrépe den (b) woordklang hassen moet.

Hier kan den Lezer noch aenmerken (hoe weynig erbaeren hy slecht in de Néderduytische Tael is) datse zeer oneygen is aen de zelve / dat sommige in de plaetse van een E. een U. stellen naer een O. in vele woorden / als in: *Boek*, *beroep*, *doek*, *hoek*, *voegen*, *vloek*, en menige andere; schryvende *Bouck*, *beroup*, *douck*, &c. den (c) tweeklang OU. uytspreekende gelyk de Franschen doen in: *vous*, *gy*, *tout*, *al*, *loup*,

[a] Syllabe.

[b] Accent.

[c] Diphtongus.

wolf; *bout*, *eynde eenig dings*; om diezwille dat men in alle de eerstgenoemde woorden door misbruyk / onder den gemeynen man / den klang van een Franche OU. komt te hooren in 't sprekken: jae de kuytensporigheyt gaet by sommige zoo verre / datse acht nemende op de verdozenthelyd der Spreek / wel zig berstouten te schryben (die zelve / de welke andere tot Leermeesters willen verstreken) albus: *Bloumen*, *veldbloemen*. *Beroumen*; *verméten*, *pochen*, *Drouncke*; *zat van drinken*. Ende noch andere; niet lettende / dat men door misbruyk / die woorden alsulken klang toegerst / door de naebuierigheyt der Franschen, en andere oorzaken / hier hooren byzeker berklaert in 't eerste *Deel* ofte *Hoofdstuk* van deze Verhandelingen; want het slykt zonneklaer / dat OU. hy ons / nergens dien klang en heeft; maer moeten die letteten schier als onderscheydentlyk uytgesproken worden / zoo wel in: *oude*, *houden*, *hout*, *koude*, *zoude*, *zout*, *stout*, en wat meer / als in: *benouwen*, *grouwen*, *houwen*, *trouwen* en *Vrouwen*; bewyl deze uytspreek / by alle Verstandige / door de heste / jae door de eenige rechte / is gebeurt. Want 't welke te zien is / dat de schrybinge van: *voegen*, *beroup*, *klouck*; door *voegen*, *beroep*, *kloek*, allezing oneygen is; ende dat diens hoorenstaender kwalik te verke zyn / stribende een ingeslopen misbruyk / hinderlyk aen 't tieraed / jae aen den eygendom der Néderduytische Tael; want indien de

Spelkonst in alles ieders spreek-
wijze (die hynae / in ieder Stad /
Dorp ende Plek van den anderen
bereschillende is) moeste volgen / men
zoude op 't leste eenen gantschen
mengeslomp ofte berwerden haa-
aerd van Schryfkonst hebben / de
welcke eene onnutspreekelyke / ende
onhepenzelyke berwoesting ende wer-
cing der wytdrukking zoude ber-
nozzaken. Dus om deze ende boos-
rige hietoende kondege hietuysrede-
nen / word (a) beweert, jae bast ge-
stelt / dat men zoo wel Boek, vloek,
hoek, broek, gevoegt, ende alle an-
dere moet uytsprecken als schryben /
ende het tegendeel is een (b) mis-
bruyk, door enkele onoplettentheyt
van zommige Verstandige gebolgt
ende gestuft; doch geensting naer
te volgen.

Van 't gebruyk der

G.

Als wanneer men deze noemt / ge-
lyk haere natuerelyke kracht / met
den ryfch van onze Cael mede krengt/
ende zoo die hy ons in 't tweede
(c) Hoofdstuk volgens haere rechte
benoeming is geschreven; zoo en is't
niet noodig daer een H achter te
zetten / wanneer die t'zaemen in de
zelfde Lettergrepe zouden worden
ontmoet / en naer de H noch een
(d) klinker of medeklinker moet volgen;
als in: ghinghen, gheghéven, schryft;
gingen, gegéven, dag, zegt, &c. Dat
de H hier niet noodig is (hoben

dat'et de natuere der G genoeg te
kennen geeft) hewyzen dit de Schry-
berg ende Drukkerg / die nu de H
zetten / ende van niet. Maer anders
is't / wanneer die G en H berfchry-
den moeten uytgesproken worden /
ende nogtang neffens elkanberen
staen / als in: *bézigheden, hoogheyd,*
trouwigheyd, &c. dan en mag men
de H niet (e) afschaffen. Zommige
Caelkundige Vlamingen, met vele
Hollanders, willen de G alom heb-
ben in de plaets van CH, als in:
acht, lach, (f) recht, noch, om de
gelykheyt van klang / zoo wel als
in *mag, deugd, zegt, mogt, enz* En
schoon dit schryben wel niet gantsch
te berwoerden is / nochtang durben
wy dat noch niet naevolgen / om
de werring bieder kan komen / en
de kracht die ons dunkt te vele
plaetsen t'onthrecken; zoo schryben-
de / zouden *licht; (lumiere) lach,*
gelyk staen met *ligt (g) 't gebieten-*
de gebal / en lag, 't hoorleiden van
't lybend zeywoord (h) liggen.

Van 't gebruyk der

J.

De J. (i) *medeklinker,* gelyk wy
die in 't tweede (k) *Hoofdstuk* heb-
ben hoorgestelt / moet men toeliet-
ten te verdrupken / waerze berenscht
word / als in: *jagt, jan, jeugd,*
jicht, jode, jutland, (l) bejaert, naer-
jaegen, affjonst, misjonnen, (m) t'zaem-
gejekt, juweelen, toejuygen, en alle

[a] gefustineert. (b) abuys. (c) capittel. [d] Vocales. (e) casseren.
[f] rifee. (g) Imperativus. [h] Verbum passiv. [i] Consonans [k] Capittel.
[l] Oud van jaeren. (m) t'zaemen ingespannen.

diergelijke; ende die niet verdoeren met de *I. klinkletter*, gelijk sommige boen / schryvende oft stellende alzo de *J.* in 't beginsel der woorden / 't zo datse *klinker* ofte *médéklinker* luyt / als : *jn, jk, js, jm, mers, jaer, en waer* : als ook de *I.* in 't midden der woorden / als in : *naeiaegen, missionen, woeyngen, beiaert, beionfligen, en andere* / 't welk immerz scrpdig is met des eyfch der (a) *Spelkonst*, de welke bzaegt / dat wanneer men twee herschende Letteren heeft / dat men die gebruykt naer gelijghenheit met goed oordeel / daer men het meeste gemak ende nut kan van haelen : nu / dat iemand ons zegt / wat woordel ofte gemak / hebben tot noch toe hoort zulk gebruyk deze twee herschende Letteren by gebzagt / als men die alle beyde plaetste / zoo wel daerze *médéklinker* als *klinker* luyden zonder onderscheyd / gelijk wy dat nu staenshoets hebben betoont? Dus zeggen wy met goede reden / dat haerlieber (b) *Ampt* is van meerder belang; oft anders / zonde d'een of d'ander schier onnut wesen : maer deze gebruykende / zoo als wy met de Geleerde hoort best houden / doet elk van die haere bezegfchte plicht.

Van 't gebruyk der

K.

Wat het gebruyk der *K.* aengaet / daer van is hier hooren / in 't begin

van dit Hoofdstuk / onder de Letter *C.* geschreven. Doch wy zeggen hier noch datse met recht gezeit woort in 't begin van alle (c) *Lettergrepen*, 't zo hoort *klinker* ofte *médéklinker*, daer macht moet op gegeven worden / als : ** kan, keeren, kind, koren, kuysch, klaar, knecht, krieken, Klooster, knuyft, kley, en zoo hoort* : uytgenomen in de woorden afkomstig van andere byznde Taalen / haeren in de gedachte Verbeeringe der *C.* ten volten betwezen : soe de *K.* is by de Hollanders zoo hoognoobig geacht ende van zulke kracht (datse boven 't gebruyk / als nu baetelyk is betwezen) daer nimmer gene *C.* woorden stellen; waer schryben : *Kok, gemak, kruyk, ik, lekken, strikken, en alle andere* : 't welk wy hoort heel goed aennemen; maer eerst niet durften hoortschryben / beducht van in d'ongenaede te verhallen van sommige Bezagghende Mannen; waer hoort wy bzebben / dat wy Werkje by den gemeenen Man mocht betwezen worden / hoort wien het was opgestelt; en alzo de ducht die wy verhoopen te boen / zonde in de wieg oft in sune geboorte komen te versmachten. Het waere te wenschen dat een erbaeren ende Bezagghende Persoon ondernam / den Vlaemsch - Latynschen Woordenboek te verbeteren / ende op een rechtmaetiger hoet (d) van Spelkonst dede wandelen; van zonden deze Aenmerkingen meerder kracht op het gemoed der Vlamingen kry-

[a] Ortographe. (b) Officie. [c] Syllabe. * Ziet in den Woordenchat van L. Meyer, (d) Ziet ook in de Vlaemsche Figure, ofte beginselboek onder de Letter *S.*
4 Ledecken oft Artykel, in de verklarung der Letteren.

gen / ende haer door zandem zonnige zwaerigheden (die eenige in deze nieuwe / doch niet te min rechtmaetige boozschydingen komen te zien) wég gemmen worden ; betwyl den gebachten Waerdbroek schier by ieder een binbeling door een regelmaet van spelkonst wordt gehouden ; waer aen de vernuystste Laelkundige haer eeter niet en houden. Doch vele mislagen beginnen haer in gebetert te zyn.

Van 't gebruyk der

O.

Deze Letter wordt ook by zonnige waanschikkelijk gekruypt : de eene dubbelen die schier t' allen woorden waerze de leste letter der Lettergrepe valt / als in : *booven, looven, hooven, koomen, moogen, slooven, &c.* zoo wel als in *brooden, doodden, doopen, grooten, loonen, noode, roode,* en zoo boozts ; alwaer nochtans in d'eerste slag geen dubbeling geest inde leste noodig is. Andere en dubbelen die schier nergens ; maer schryben / *lonen, voren, rode, schoonen, zo,* 't welk ook onze Lael onengen is ; betwyl deze woorden door die wyze van schryben / haeren rechten klang / zonder pranging niet konnen klyngen ; dus moet deze met oplettentheyd ende bescheydentheyd gebuyselt worden haer 't behoort. Ende om hier eene korte verklarung te geben ; dient gelet / dat men de O. dient te dubbelen / in de regelmaetige (a)

Werkwoorden, die zonder verandering met O. geschreuen worden / als : booren, doopen, gelooven, hooren, rooven, slooren, droomen, en zoo boozts ; om dat deze in alle tyden / personen ende werkingen O. bescreuen / als : ik doope, gy doopt, hy doopt, wy doopen, gylieden doopt, sy doopten, ik doopte, ik hebbe gedoopt, ik zal doopen, gy zult doopen, doopende, doopinge, &c. betwyl haer noch in alle hiergelike gerne verandering gebeurt / geest als in : *gebogen, geboden, gebroken, verloren, komen, en buygent andere : want deze hebben in den (b) aenwyzenden tegenwoordigen tyd : Ik buyge, gy buygt, hy buygt ; ik gebiede, ik breke, ik verlieze ; ende komen in den (c) onvolkomen voorleden tyd, schryft men ; ik kwam, gy kwam, hy kwam, &c.* zonder O : hijsvolgens moet in deze en hiergelike maet een O geschreuen worden : *gezoden, genomen, gelogen, ende bezon* regel heeft wegnig ontzondering.

Den tweeden / moet de O verduyselt werden in de (d) toevallige naemwoorden die met twee OO geschreuen worden in 't (e) geenderley geslacht, als : *schoon, groot, hoog, boos, &c.* schryvende : *schoonen, hoogen, boozen, grooten, ende alle wat daer van gemaakt kan worden.*

Den derden / in 't (f) meervoud van die (g) zelfstandige naemwoorden, de welke verbuyseling hebben in 't (h) eenvaldig, als : *brood, dood, boom, boot, (sloop) hoop, hooyhoop,*

[a] Verba [b] Indicat. tempus praesens.
[c] Nomi. genensis. [f] Plurall.

[c] proteritum imperfectum. (d) Adjectiva.
[g] Nomina singulari. [h] Singularis.

Moor, Roos, foot, (slag) toom, zoom, &c. moet men stellen : brooden , dooden , boomen , &c. maer niet in : geboden , Goden , Hoven , koten , loten , en meer andere ; om bat men niet en schyft / *Good, Hoof; maer Godt, gebod, Hof, kot, lot, &c.* Die de uytzoneringen willen weten / mogen de Woord-Boeken te raede gaen / die wy om hoorthebdg wille / hier achterlaeten.

Van 't gebruyk der S.

De S. die haer geluyb heeft zeer naedig als de C. dient gestelt baerze moet hard uytgesproken worden hoer een (a) *klinker*, als in : *schan-sen*, (b) *hoofwerken*; *beseffen*, *geboe-len*; *seffens*, te geluyk; *bloeyfel*, *bloey-inge*; *herfenen*, *hzenen*; *perfen*, *persen-buchten*; *schoeyfel*, *kinneschans*; *keirfen*, *wagkeirfen*; *sukkelen*, *kwe-len*; *suyker*, *hzoondsuyker*; *somme*, *haarfsomme*; *steunfel*, *leuning*; *suffen*, van ouderdom kindg worden / en andere. Men steltse ook op t eynde der lettergrepen / als : *weesken*, *dées*, *blaes*, ende zoo hoortg.

Ook hoort alle medeklinker / he-halbens hoort W, alwaer een (c) Z. moet gebuykt worden. Ziet hier van op de Letter Z.

Een S. is ook dienstig gestelt in de (d) *bezittende voornaem*, Syn, met alles wat haer af komt / als : *syn Huys*; *synen Vader*, *syne Zusier*, *sylieden*. Om deze t'onderscheyden

van Zyn, (e) *werkwoord*, als : *sy zyn daer*, *dat et zoo zy*, ende zoo hoortg.

Van 't gebruyk der

T.

Deze houd by ons altyd haeren zelven ende rechten klang : want wanneer sy 't geluyb ber C. heeft ofte bereycht / van zyn 't altyd uytgeymfche woorden; herholgens onrechtelinge ber Néderduytsche Tael, als zyn / onder meer anbe-re / deze :

Abondantie.	Overloed.
Absentie.	Afwezen, afwezenheyd.
Abstinentie.	Onthouding, afstand.
Abolutie.	Onsflaging, vrybreking.
Acclamatie.	Toejuyging.
Administratie.	Bewind, bedlening.
Advertentie.	Waerschouwing.
Affectie.	Genegenheyd, aenklevenheyd.
Affirmatie.	Bevestiging, verzekering.
Agreatie.	Toestemming, goedkeuring.
Ambitie.	Eerzucht, eergierigheyd.
Apparentie.	Schyn, schynbaerheyd.
Applicatie.	Toepassing, toeuygening.
Approbatie.	Goedkeuring.
Alteratie.	Ontsteltens, verander-ing.
Benedictie.	Zegen, gebenedyding.
Blamatie.	Eerooving, naemschending.
Blasphematie.	Godtslastering.
Canonisatie.	Heyliging.
Captieux.	Vangachtig, grypachtig.
Citatie.	Dazing, bybrenging.
Compositie.	Verdrag, menging, t'saemenstelling.
Conditie.	Beding, staet, voorwaerde,
Conjuraatie.	t'Saemenzweiring.
Conscientie.	Gewisse, geweten.
Conspiratie.	t'Saemenspanning.
Declinatie.	Afshelling, buyging.
Demolitie.	Uytroeying, verdelging.
Desperatie.	Wanhope, twyfelmoedigheyd.
Destructie.	Verwoesting.

[a] Vocales. (b) Ziet Meyeri Woordenschat : in Diction. Richelet Vlaemsch Fransch.
 (c) Ziet in den lestgenocmden Woordenschat, ende Darly, stelt zweep.
 (d) pronomen possessivum. [e] Verbum.

Divisie.	Verdoeling.	Presumptie.	Vermoeden, waen, lastdunkentheyd.
Dirigie.	Besjering.	Pretieux.	Kostelyk, dierbaar.
Discretie.	Bescheydensheyd.	Proclamatie.	Uytroep, afkondiging.
Declaratie.	Verkluearing.	Procuratie.	Volmacht, last, voorzorg.
Disimulatie.	Verzuyving, dobbelheyd.	Pofanatie.	Ontheyliging.
Degradatie.	Afzetting.	Prognosticatie.	Voorduyding, voorspelling.
Diligentie.	Neerftigheyd, vlytigheyd.	Prombitie.	Verbod, verbieding.
Elegantie.	Aertigheyd, fraeyheyd.	Promotie.	Bevoordering, voortzetting.
Emulatie.	Volgyver, efganft.	Propagatie.	Voortplanting, verbreyding.
Exakatie.	Verheffing, verhooging.	Prophetie.	Voorzegging, voorboding.
Estimatie.	Waerdering, achtung.	Propositie.	Voorstel, voorstelling.
Excellentie.	Voortreffelykheyd.	Purgatie.	Zuyvering, zuyverdrankje.
Extractie.	Afkomst.	Portie.	Gedeelte, deel, aendeel.
Execratie.	Afgryzing, vervloeking.	Pactie.	Verdrag, verband.
Factie.	t'Zaemenrotting.	Preferentie.	Voordeel, voortocht.
Finantie.	Inkomst, fchat.	Precipitatie.	Verhaestlyk, veryling.
Functie.	Ampt. bediening.	Proportie.	Gelykmatigheyd.
Gradiatie.	Overfchapping, trapopklimming.	Penitentie.	Boetverdiendigheyd, leetschap.
Gratie.	Genadehulp, gunftgaef, zwier.	Quitantie.	Kwytbrief, kwytfehiding.
Hesitatie.	Dubbing, twyffeling.	Quotifatie.	Schatting.
Impuratie.	Wytting, aentyging.	Ratificatie.	Bekrachtiging.
Inclinatie.	Neyging, toeneyging.	Refectie.	I'ermaking, voedng.
Inconstantie.	Wispelturigheyd, onftandvastigheyd.	Reformatie.	Hervorming.
Insolentie.	Moedwilligheyd, baldaedigheyd.	Renonciatie.	Opzegging, afstaening.
Inquisitie.	Geloofsonderzoek, naefpeuring.	Reprobacie.	Verwerping, wraking.
Inventie.	Vond, vindang.	Residentie.	Wooning, verblyf.
Introductie.	Inleyding.	Resolutie.	Opzet, besluit.
Iustitie.	Recht, gerechtigheyd.	Restitutie.	Vergoeding, herstelling, wedergeving.
Lamentatie.	Gekerm, weelagt.	Reverentie.	Eerbieding, eerbewys.
Licentie.	Verlof, toelaeting.	Sententie.	Vonnis, oordeel, zinspreuk.
Malitie.	Boosheyd, kwaedwilligheyd.	Solutie.	Oploffing, ontbinding.
Mutinatie.	Oproer, mytery.	Spatie.	Wyde, ruymte.
Mucunatie.	Ruyling, mangeling.	Substantie.	Zelfftandigheyd.
Maledictie.	Vloek, kwaedfpreking.	Traditie.	Overlevering, oprache.
Natie.	Volk, inboorlingen.	Translatie.	Overzetting, overdrage.
Negotie.	Handeling, Koophandel.	Ufantie.	Gebruyk.
Nugatie.	Boerding, beuzeling.	Ufurpatie.	Dwangebruyk.
Obedientie.	Gehoorzaamheyd, onderdanigheyd.		
Obligatie.	Verbintenis, schuldbrief.		
Oppofite.	Tegenweir, wederftand.		
Oratie.	Gebed, redening, vertoog.		
Ordinantie.	Schikking, beleyd.		
Ordonnantie.	Bevel, ftelling, beleyd.		
Optie.	Keur, kiezing.		
Partial.	Zydig.		
Patient.	Lyder, zieke.		
Perfecie.	Volmaekthedyd.		
Perfecutie.	Vervolging.		
Perulantie.	Dertelheyd.		
Politie.	Borgerftand, Borgerheerftelling.		
Prædestinatie.	Voorfchikking.		
Prædicatie.	Leerreden, voorleering.		
Præparatie.	Toereeding, voorbereying.		
Præfentie.	Tegenwoordigheyd, byzjn.		
Præftatie.	Volvoering, volbrenging.		

Deze zyn / onber fchiet een on-
 telhaer getal / wel de meefte-
 fnywakte / tot gemak der Eujen-
 taelfteminnenbe Néderlanders af-
 hier gefteft; de welke zomdogten
 ondoorzien zunde han fwaame
 Boeken / en zoobaenige bzenbe
 woorden ontmoeten / haere Né-
 derduytsche hebiedemij niet en
 weten. Hoe wel wy fterungen /
 dat'er op vele wytheymfche woort-

ben / hoben de haer neffens gestelde
Vertaelingen / wel bestuys / by
hier / jaе byf hoortjens halben zu
achter gelaten; de welke den aen-
rigen lezer kan binden met d'an-
dere (a) *wanschepls* onzer Taal in
den nu meermact genoemden Woor-
denfchat van L. Meyer; welke ber-
rotte litmaeten door den gebachten
Schryver nauwkeurighk zu aen-
getwezen.

Van 't gebruyk der U. en V.

Deze letteren hier in hoorz-
den / wanschijkelyk / zonder eenig
gemak / door elkanderen geschreven;
woorden nu met fieter onderschept
gehuikt; want men plagt ('t gene
nu noch zommige nacholgen) al-
tyd een *U u* in 't midden der woor-
den te stellen / 't zu die klinker oft
medeklinker luyde; als in *beurze*,
deure, *leuen*, *gauen*, *ouer*, *zeuen*, en
alle andere. Ende de *V v* plaetsten
su altyd zonder onderschept in 't
begin / als: *vwe*, *vyl*, *vyt*, *vre*,
vallen, *vws*, *van*; maer dat dit
zonder grond ende gebrekkig is /
blykt hier uyt / betuyt deze niet en
zullen konnen onderschepten / *ure*,
van *vre*, *ulieden*, van *vlieden*, *uyl*,
van *vyl*, *uyt*, van *vyt*, *deure*, van
deure; ende noch andere: wantse
beze altyd met twee gelyk schry-
ben / als:

Vre, dry *uran*.
Vlieden, *ulieden* *dienaer*.
Vyl, *nachtuyl*.
Vyt, *wytbannen*.
Deure, † *Deure*.

ende *Vre*, *peys*.
Vlieden, *zonde vlieden*.
Vyl, om te *vlyen*.
Vyt, * *gebrek der vingeren*.
Deure, *deure des huys*.

Hier uyt is licht te begrypen /
dat deze wyze kan schryben verwer-
ring haert / ende niet onderschept-
lyk genoeg en is; maer de *U u*
gehuikende haerze (b) *klinker luy-*
det / als in: *uyt*, *uyl*, *ure*, *ulie-*
den; *deure*, *beurze*, *luyzen*, en zoo
kan alle diergelyke. Ende de *V v*
ofte *ve* door (c) *medeklinker*; als /
in: *van*, *vré*, *vuyt*, (d) *vyl*, *leuen*,
gauen, *blyven*, *boeven*, en zoo voort;
kan kan men ieter woorde fieter on-
derschepten / ende sane bediebenig-
se hebatten. Dit nu meest by alle
Drukkers / en by die eenigzink
de Letterkonst rechtelyk handhae-
ben / striptelyk onderhouden zunde /
toont het recht gebruyk dezer twee
verschepten Letteren / ende hun ge-
mak dieze bydzengen: anbers /
waer d'een of d'ander onnut; ofte
ten minsten zonder hoordeel kan
ong gebruykt.

Van 't gebruyk der X.

Deze Letter zoo vele (e) macht
hebbende als *KS*, zoo en is door
die geen *K* noodig in de (f) *by-*
woorden, als: *nauweleyx*, *dagelycx*,
wekelycs, *desgelycx* Ook als men

(a) Monstern. * Die de Wondheekders ende Geneesheeren noemen, Ephile.
† Een Dorp in Arthois zoo genaemt. [b] Vocales. (c) Consonans. (d) om te vlyen,
(e) Ziet de Vlaem'sche Figuren oft beginfelboek 4. Ledecken, 3. Antwoorde.
[f] Adverbia.

let zegt / als kleyn / gelijk : *Boexken, stucxken, wercxken, &c.* jae zommige met de Hollanders, en stellen daer geen C. hoor; maer schryben *blixem, flux*, en alle andere. Doch anders is 't in *Kerkzaken, Ryksvorsien, Kinders des geluks, des druks, den roep des volks*, hier moet *ks* gestelt worden; om dat 'et teeken is van het (a) baerende oft geboge geval.

Van 't gekruyk der

Y.

Deze hebbende den klang van een lange oft dubbelt l. word nu hoor 't beste geacht / dat men die stelt op 't eynde der woorden / als in : *bry, hy, bly, gy, hy, my, Kettery, medely, sy, zy*, ende zoo hoorstg. Ook naer alle klinker / als die t'zaemen in een zelve (d) *Lettergrøpe*, ofte *woordlit* worden ontmoet / ende wat onderscheydenlyk uytgesproken / als *bayaert, beyde, boeye, duyve, gaeyen, feylen, boosheyd, ploeyen, vloeyen, oyt, uyt, kleyn*, ende diergelijke : maer niet wanneer de E. in l. in een smeltende / eenen (c) *tweeklang* maken / en gelijk 't gesleit der schapen luyt / als in deze en diergelijke woorden : *Beir, heird, keirse, (licht) keirze, (kriek) leir, peird, smeir, zweird*, van is een l. noodig.

De Y. stelt men noch in het woord *vyer, (brand)* ende alle wat daer van is komende / om dit van *vier, (getal)* t'onderscheyden.

Maer binne de woorden tusschen

(a) Genitivo Casu

[b] Syllabe.

[c] Diphongus.

[d] Consonantes.

(e) kwelen. [f] Ziet de Vlaemche Figuren op de verklarung der Letteren, [g] Verbum.

twice (d) *mèdeklinters*, alwaer op de l. macht moet gegeven zyn / herduistelt men deze / als : *pyne, myne, tyd, lyd, schryven, blyven, kwynen, (e) blyken*, en alle andere / gelijk by de wèlstedene *Boekbrukkerz* ende *Schryberz* nu met groote oplettentheyd / word onderhouden.

Van 't gebruyk der

Z.

Deze dient eyndeling geschreven / hoor alle klinker (f) in 't begin der lettergrepen die zacht moeten hoor slüderen en geen S. hoogwaadig is / (gelijk in de S. is beginnen aen te raken) als in : *zal, zeer, ziel, (g) zyn, zoo, zot, zullen, deze, kroezen, &c.*

Ook zal men een Z. gebuyken hoor de W; bevolge altyd zachte doorschiet / als : *zwaer, zweet, zwygen, zwier, zwoer*; hoewel zommige daer tegen schynen; ebenwel Meyer in zynen *Woordenschat / Halma* en Marin in hunne nieuwe *Woordboeken* stellen zulcx alom. Ende dien vernusten E. P. Daniel Papenbrochius is ook teenemael van dat gevoelen in zyne *Verklarung der letteren in de Vlaemche Figuren*.

Hier hebdig (nuerige eygen-Taelheminnende (Nederlanders) alle wat ons hoor bezen tyd noodig heeft gebacht hoor te stellen; ge-grondheest op de uatuere ende der ryfch der Nèderduytsche Tael, als mede volgens 't gevoelen van

berfcheyde geleerde Schryvers; met sommige der vernomste (a) Amptgenoten oordeel ende onze ooverbinding. Hoe wel noch sommige zaken mer'er tyd konnen bygehoort ende beschaeft worden / 't gene wy als noch niet hebben willen ondernemen / om de reben in de Verdeeling / oover 't gebuyk der Letter G. hoortgeftelt; en nyt breeze hoort al te vele verandering op eenen tyd te willen hoortstellen / alles t'zeffens zoude komen te vallen / ende onze behoorte byzucht mogt achter blyven. Maer des nietemin / ik duchte evenwel / dat'er noch al sommige zullen gebonden werden / aen wien deze (b) Aenmerkingen niet wel en zullen behaften; niet om datse beter weten / oft in hun gebaeflen het gezond zyn : maer om niet te schamen / geleert te willen zyn. Ende daerom is 't datse met groote (c) verrukking ende (d) krygelmoedigheid / wat zy hoort hebben / houwen staen / alhoewel zy de waarheyt van het tegendeel hant (e) gevoelen zoo klaer bemerken / als de Zonne op den klaeren ende helderen middag komt te lichten / nachtang niet een haer wyd begeeren te waken; volgens dit puntdichtje :

Een ingewortelde gewoonte word niet licht

Verfméten; en den mensch zeer noo sich verder brengen

En leyden laet, als kan toelangen syn gezicht.

Maer indien wy deze waentuyze mogten byzagen : waer 't dat alle Konstenaeren van den ouden ende

tegenwoordigen tyd alsoo hebben gesproken / ende ieder een op syne eigene koppigheyt blyvende steken / niet van den anderen en hadde willen leeren; waer zouden zoo veel ontfekende bonden / ooptoogingen ende volmaektheden in de Konsten / gebieden zyn? waer 't dat de Francken, jenne oude gewoonte van spreken ende schryven altyd hebben willen hoortstaen ende behouden / waer zoude blyng luster ende volmaektheyd (waer op haere (f) Gunstelingen nu zoo stoffen) verschoben zyn? Zy zouden wy noobzakelyk moeten antwoorden / in de vergetenheyt. Maer deze (de Francken) ende alle Konstierbers / hebben met hoortdeel gebaen / gelyk dien hermaerden Schilber Apelles, den welken / hoort hy een Meesterstuk tot d'uyterste volmaektheyd byzate ende untyg; stelde dat eerst berfcheyde dagen op de straat / in 't gezicht van ieder een / daer achter schynende / om 't oordeel der (g) vooruygangers, wegens de gezeken ende seylen t'achthooren; ende de berispingen die hy rechtmaetig behond / en schaemde hy sich niet daer naer te herbeteren; om het maeksel synen volkomen luster te geben; want 't is eene waarheyt die geene wederpraak tyd; dat schier alle Konsten in haere bindinge roude ende onbeschaeft nuytkomen / ende daer naer / op het Wenkeel van wakkeren Verstand hermeel / op 't eynde geschaeft ende tot volken luster worden gebuygt. Daerom is 't vele beter syne geze-

[a] Schoolmeesters.

[e] opinie.

[b] remarquen.

[f] Favoriten.

[c] passie.

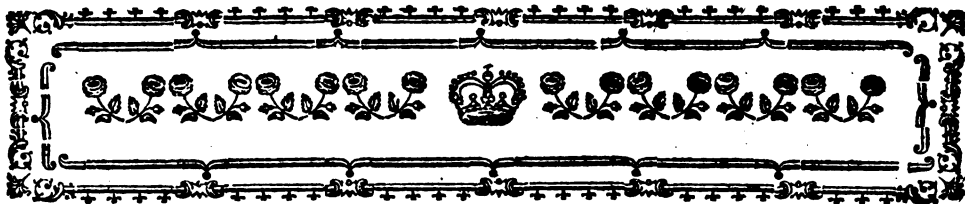
[d] obstinaetheyt

[g] passanten.

ken te beteren / als die te behou-
den. Met welken opzichte wy den
goetwilligen Lezer hebben / dat hy
ons (indien wy ons hier in / ergens
hebben vergist of misgrepen) met
bescheidenheid booz eygen spreek
oft door eygen schijf aen ons te zen-
den / wilt bericht geven / liever dan
achter rugge te snappen (gelijk vele
gebeurt) wanneer den beleedigden
sich niet kan betreedigen; ende dan
zal ons groote bzienschap gebeu-
ren: bewyl wy zeer gerne / ons
goetduncken booz een beter gegrond
willen betwijfelen / ende niet styf
koppig de rechte reden tegenstre-
ben. Oste ('t gene wy noch liever
hadden) wenschen dat een (a) afge-
rechter Verstant ende snediger penne/
(aengelicht booz deze onze (b) gerin-
ge Aenmerkingen) sich beliesde te
werke te stellen / om het beters ten
dienst van ons Néderland booz
den dag te brengen; dan zouden
wy onzen arbeid hoog genoeg be-
taelt achten / ende onzen wensch tee-
nemaal verbult: want ons booz-
nemen is gewest / hier te doen
't gene een kleyn (c) Keffertje te we-
ge brengt; 't welke booz zyn gebilaf
wel groote en wakkerer windhjon-
den (schoon te boozen de sagt onge-
zint) op het wild stoutot ende aen-
wakkert tot eene boozspaedige angst.
Zonder dit inzicht / hadden wy booz
zeker dit noyt begonnen: Wenge-
merkt wy meermalen hier toe be-
penne in de hand genomen hebben-
de / is ons de zelve (onze kleynne
bekwaamighed / ende groote zwak-
heid / aenmerkende) elke reuze ont-

ballen: Doch / denkende dat de
bernstste Vlamingen hun des wy-
nig bekeunden oft aentrokken / hel-
ken wy ten lesten moed gegrepen/
ende onder onzen gehechtautweijne-
den tyd / dit tot zoobanig wezen
gekragt; gelijk het hier booz Wie-
den oogen herschunt: niet met booz-
nemen van onze schier (d) bouwval-
lige Spraek daer booz te konnen
herstellen; maer om onzen brist tot
de zelve te toonen: of wy (zo
noch gezeyd is) eenige wakkerer
Verstanden / daer booz het gemoed
mogten kuttelen / om met meerder
kracht ende konst / de gedachte
Landtael te bereieren ende te hel-
pen herhouden. Men kan niet al
uptstekende Waezen in de Konste we-
zen; wy hebben hier mede ons Ver-
stant volgens de maete die ons is
ten deel gevallen / willen offerstach-
ten / ten dienste van het Vaderland /
aen't welke wy niet min gehouden
oste verbonden zyn (als zoo veel
kloeke Welken / de welke booz hun
bapper gemoed / hun bloed en leben
misachtende / hebben deze daer booz
ten besten gegeven. Het pnt ons
allern dat wy geen meerdere bekwa-
mighed / ende geen hooger gezag
hebben / om onzen yber tot de
Landspruek met beter geluk te doen
slyken en unt te hoeren; dan ru-
zoudend'er zoo vele (e) wanschepsels
oft schrikdieren niet in te binden
zyn: maer daer van gezuyvert ende
teenemaal ontlast / zoude zy (wie
het aen grene bekwaame stoffe noch
aen ciersed ontbeekt) olier al met
hollen konster verschynen.

(a) experte. (b) Slechte. [c] hondeken. [d] caduque. [e] Monstern.

B Y V O E G S E L.

Zommige ervaeren Taelkenners en Yveraers voor de Vlaemsche Tael en van haere Spelkonst, hebben ons tot verscheide reyzen van vreesagtigheyd beschuldigt, en alzoo stillekens voor kleynhertig willen houden; om dat wy over twintig jaeren onze Verbeteringen over de Spelling, niet wyder uytgerekt hebben: zonder te overwégen, dat'er groot verschil is, tusschen iémand die een Boecxken alleen in Druk uytgéeft, ende eenen, die daerenboven noch het Schóol-ampt bedient: diesvolgens dagelyks met syn Boek te doen héeft, en diens régels en lessen de Jonkheyd moet voorhouden; om alzoo syne Verbeteringen by hua in achtig te doen geraken: tusschen een groot getal andere Schóolboeken, die door d'onkunde, of wel hoofdigheyd van zommige Drukkers; ten minsten door de kleynhertigheyd van andere wel-ervaeren, op den ouden trant van Spelling zyn. 't Welk ons en andere yverige en rechtgezinde Schóolmeesters een ongeloovelyke moeyelykheyd veroorzaekt. Diesvolgens durfden wy alsdan de Verbeteringen in onze Aenmerkingen niet verder laeten gaen. Wy hebben aldaer maer zommige mispellingen van de kwaedste slag verbétert, en andere als goed, noch by te voegen, voorgehouden; om alzoo met'er tyd de gemoederen der Verstandige te bereyden: en zonderling die, aen de welke het onderwys der Jongheyd is toevertrouwt; op dat allengskens die oude ingewortelde misbryken mogten uytgeroeyt worden. Maer zoo wy 't alles seffens hadden willen doen, zoo vreesden wy wel met recht, dat dit ons Boecxken, zékerlyk in eenen hoek had gesméten gewéeft, en alzoo zonder vrucht gebléven.

Het zelve verwyf staet ons andermael te verwachten, om dat wy in dézen nieuwen Druk, met al te groote omzigtigheyd zyn voortgegaen; en noch zommige dingen niet hebben verbétert, die sy zeggen diens-ting te zyn, de welke hier onder volgen; waer van wy eenige moeten goedkeuren, ende andere niet geheel verwerpen; maer zommige niet konnen aen-némen.

1. Wit men a / u / en z verdubbelt hebben, als wanneer d'uytspraek van déze Letters moet verlangt worden, zeggende dat een (a) *klinker* sich niet beter kan verlengen, dan door haer zelve; stellende derhalven san / haat / haer; tuuren / geuuren / huss-huur; haete / geeten /

(a) Vocales

lezen / enz. voor : aen / haet / haer; bueren / gebuieren / huns-huere; *déde*, *gêven*, *lêzen*. Ende déze dubbeling van aa en uu / is volgens den aert der Tael, den eysch der Spelkonst, ende gelyk aen ons gevoelen; maer hebben dat noch niet durven volgen, om dat men zegt : *de réden waerom dat de Hollanders dat zoo stellen met a, is, om dat haere Spraek hooger en langzaemer is als d'onze*; maer dat wy Vlamingen, die en diergelyke woorden altyd hebben uytgesproken, met een minder opening des monds, gelyk als : a en / ha-et / ha-er / enz. Nu, of déze réden bestaen kan, is zeer te twyfelen, Zoud men niet beter zeggen : dat men behoorde te volgen de natuerelykste Tael, de welke naest komt aen de Duytsche, die onze gemeyne oorspronkelyke Tael is; in welke Moedertael, wanneer men de a eenen zwaeren of langen klang wilt toevoegen, stelt men daer een h achter, schryvende : afgemahjet (*uytgebeeld*) *hahjt* (*daar*) *jahjt* / (*jaar*) *offenhahjen* / (*openbaaren*) daerenboven verdubbelt men daer de u / in : *suuhtten* / (*vyhten*.) Ten minsten moest men doen gelyk in Vrankryk; Want schoon iéder (a) *Landschap* aldaer schier van den anderen verschilt in d'uytspraak der woorden, nochtans komen zy daer in overeen, dat sy alle de beste (b) *Spelkunde* volgen.

Maer wat de dubbeling der E betreft, in : *déde*, *dêzen*, *wézen*, en diergelyke woorden; dat kan geen en goeden Taelkundigen behaegen, en het dunkt ons tégen de Régels der Spelkonst. Dat immers déze, wie zulcx voorstaen, ons eens zeggen, hoe dat sy onderscheyd zullen maken tusschen déze en onderstaende en diergelyke woorden?

<i>Béde</i> , (verzoek)	}	EN	}	<i>Beede</i> , (alle beyde)
<i>Délen</i> , (planken)				<i>Deelen</i> , (scheyden)
<i>Génen</i> , (dien)				<i>Geenen</i> , (niet)
<i>Grépe</i> , (handvol)				<i>Greepe</i> , (mestvork)
<i>Léken</i> , (druypen)				<i>Heelen</i> , (vereenigen)
<i>Réden</i> , (raison)				<i>Reeden</i> , (toebereyden)
<i>Wézen</i> , (gelaet, zyn)				<i>Weezen</i> , (bevoogde)

En dit is niet alleen om het onderscheyd te stellen? Maer ziet men de zake nader in, men moet geen zoo ervaren Letteraer wézen, om een tasselijk verschil te merken, in den klang van 't E geluyd, der eerste lettergrépen, van beyde slach der bovenstaende woorden.

Zoo dan, is 't oorbaerlyk en régelmatig, dat wy, die een dryderhande zuiver E. geluyd hebben, de zelve onderkennelyk zouden schryven; en dézen dryderleyden klang zien wy uytgebeeld in 't woord *Zédeleere*; daer d'é in d'eerste lettergrépe lang is; die in de tweede en leste lettergrépen beyde kort, en de derde heel lang door den Tweeklang ee. En daerom zeyden wy, dat daer de lange é, en in *lêven*, *béven*, *gêven*, *bédelen*,

[a] Provincien.

[b] Orthographe.

moest geteekent zyn met een (a) *klangteeken*, die misschien de Drukkers ontzien te doen gieten, om de kost van een pond acht of thien nieuwe Letters, t'ontgaen; 't welke eens gedaen zynde, voor langen tyd blyft, en die een groot cieraed en dienst zoude bybrengen aen onze Spelkonst. Dan zoude men 't goedvinden van eenen verstandigen Letteraer kunnen involgen, en in de plaets van: *dées, béed, géeft, héeft, kléeft, léeft, léeft*, en meer andere, kunnen stellen, *dés, béd, géft, héft, kléft, léft, léft*; en zoo plaets winnen: want om dat wy geen dusdanige geteekende *é* in onze Vlaemsche Letters hebben, is men gedwongen dikwils d'E te verdubbelen, wanneer men van twee Lettergrépen een wilt maken, boven getoont; die nochtans maer den klang van een lange *é* meer hebben, ende die wy meynden wel geteekent te zullen worden met een (b) *Omvangteeken*, om de byeentrekking van beyde de *ée* te toonen, ende om een verschil te maken tusschen

Léeft, (lizez)

Léén, (léden)

Gewééft, (été)

Héél, (zwyge)

Géén, (dien)

〔 E N 〕

Léeft, (schoenvorm)

Leén, (goed)

verweéft ter Weezekamer aengeteekent.

heel, (geheel)

geén, (niet)

Derhalven de *é* aldus geteekent zynde, die zwarigheyd, met vele andere, waeren geweirt.

2. De C. wil men schier verbannen, maer zien daer geen dag door: want schoon hun voorgéven goed waere, van alom G. te zetten in plaets van CH, om dat de klang gelykt; men zalze évenwel noch moeten behouden om de t'zamenstelling van SCH, in *schat, schepper, schyn, schoon, schuld*; en by honderde meer. En verders wil men met die verbetering, (zoo 't ons dunkt) wat te vrypostig hénen: want men dubbelzinnigheyd zal veroorzaeken, de woorden zoo afleydende van de struyk, schryvende: *gelag, lag (rifée) lagt (riez) krogt (zucht) gekrog (gezucht)* die afkomen van *lachen, krochen*. Ook zal men *lach* met G. geschreven niet kunnen onderscheyden met *lag*, 'tvoorléden van 'tzegwoord *liggen*; noch *gelag*, (*drinkgelag*) van *gelach*. En van gelyken schryvende: *kragt, regt, schigt, nog, zugt*, zoud daer al véeltyds geen kracht ontbréken in de klang? Iéder mag daer in syn goedduncken volgen: wat ons aengaet, wy hebben dat évenwel noch niet durven stellen, maer alleenelyk de G. willen gebruyken in die (c) *naemwoorden* ende (d) *werkwoorden* die een zoodanig Letter hebben in het (e) *meervoud*, ende in het (f) *onbepaelend*, als: *dåg, weg, rug; jagt, gebrogt, ligt*; om datse in 't meervoud hebben *dagen, wégen, rugge*, en d'ander in 'tonbepaelend, *jagen, brengen, liggen*; maer *gewrocht, gekocht, gezocht, doch*; komen af, van: *werken, koopen, denken*; alwaer geen G. in komt, gelyk ook niet in die naemen, *licht*, (lumiere) *locht, krochte*, en meer andere.

(a) Accent. (b) Circumflex. (c) Nomina. (d) Verba. (e) Plurali. (f) Infinitivos.

3. Zouden zy alom willen een enkel I. hebben naer een ander klinker in de zelfde lettergrépe, als : *aimy* (geklag) *maeien*, *mei* (maend) *beide*, *groeien*; *mooi*, *stroot*, *duizend*, enz. om eenige gelykheyd van klang die daer is; maer eene zwaerigheyd géeft ons noch achterdenken : want *ei* die sy willen hebben in de bovenstaende en diergelyke woorden, luyd évenwel noch anders, als in : *Beiren*, *Heyren* (*Légers*) *deiren*, *peiren*, *leiren*, *weiren*; *beird*, *peird*: *Weird* (*Hôte*:) om dat *ei*, hier in een smeltende, héeft de klang zeer nae aen 't gebleyt der schapen; maer in : *bejde*, *leyden*, *heylyg*, *weyden*, enz. véle onbescheydelyker; voorts in : *maeyen*, *vleyen*, *groeyen*, *moeye*, *sluyer*: gelyk of men zeyde *maei-jen*, *vlei-jen*, *groei-jen*, *moei-je*, *stui-je*. Daerenboven de dubbel of Griekische-Y plagt een teeken te zyn van de leste Letter eener Letter-grépe, wanneer noch een klinker volgde. Edoch, wil den dwingeland, de gewoonte, en meerderheyd van stemmen, dat met geweld indringen: dat'et zoo zy: évenwel is dit by ons voor dées tyd noch naergelaeten.

4. De Q en X. wil men uyt onze A. B. rol verbannen, om dat wy die in onze Tael nergens behoeven: want KW. voor Q en KS voor X, ons dienen, en dit is waer; maer als men nu (a) *eygen naemen* wil uytbeelden, of spellen, als : *Quirinus*, *Quirinael*; *Xantippe*, *Xantus*, *Xaverius*; waer zullen d'onkundige, déze Letters en haere kracht gaen zoeken? Boven dien véle Boeken staen vol van uytheymische woorden, als : (b) *Quadraet*, (c) *questie*, (d) *querelle*, (e) *quote*. Nu, als men dusdanige woorden tot verklaering, of uyt malligheyd wil gebruyken, zoo is de kennis van die teekens noodig: of wil men, gelyk zommige Hollanders doen, en eenige Vlamingen willen navolgen, onze Néderduytiche teekens daer toe gebruyken, en stellen, *kwadraet*, *kwestie*, *kerelle*, *kote*? Als ook (f) *Farmacie*, (g) *Fenix*, (h) *Filosoof*, (i) *Diftongus*, (k) *Flegma*, (l) *Fisika*, enz. voor *Pharmacie*, *Phœnix*, *Philosooph*, *Diphongus*, *Phlegma*, *Phisica*, &c. en K. voor C. in : *kabinet*, *kachet*, *kolere*, *Kommunte*, *kurieus*, en véle andere, ten daele onder de Letter C. hier vooren bladzijden 38. en 39. vertaelt? Dat waer (myns oordeels) boven d'oneygendom der Spelkonst, te véle gewaegt, om dat met'er tyd die woorden, by d'onervaren wel voor goed Vlaemsch mogten gehouden worden. Derhalven, om zulcx te verhoeden, mogen sy wel met het Brandmerk van haere Bastaerdye op het voorhoofd staen pronken. Daer by, is het hier voor niet gepoogt, die teekens uyt de kennis der Leerkinderen te willen hoeden; jae wy willen ons gevoelen recht uyt zeggen? Het zoude eerder kwaed gedaen zyn dan goed: om dat de Latynsche Tael, maer bezondertlyk de Fransche, hier zoo gemeyn zynde, zouden die, de welke de kennis van déze teekens bezitten, dat voordeel alreede voor uyt hebben, als sy die Taelen daer naer hun eygen willen maken.

(a) Nomina propria. (b) Vierkant. (c) geschil. (d) in twist, krakeel. (e) sendeel. (f) Arzenywinkel. (g) Vogel. (h) Wysgeerige. (i) tweeklang. (k) slym. (l) Natuurkunde.

5. Andere begeeren de I. ook enkel, in : *eerlik, lichtelik, blykelyk, opentlik, menschelik, deugdelik*, enz. Om dieswille dat men hier ontrent, doorgaens zoo spréekt. Maer my dunkt dat deze bewégréden niet beständig genoeg is, om déze verandering te bekrachtigen; maer wy houden het liever hier méde : dat men moet schryven en spréken, *menschelyk, deugdelyk, eerlyk*; om dat ons dunkt, dat *lyk*, daer in t'zamenstelling beteekent, *gelyk*; en is, als of men zeyde : *gelyk mensch, deugdelyk, gelyk-aen-d'eer*, en zoo voorts.

6. En om de zelve réden van kwade uytprake herwaerts over, wil men de I. in tegendeel verdubbelen, in : *bynden, gyngen, hynder, kynd, kwellyng, vynd, wynd*, en zoo voorts; daer wy echter meynen dat de I. daer zoo wel enkel moet geschréven en uytgesproken worden, als in : *binnen, hinne, kin, min, pin, zin, gewin*, enz. want by de ervaertheyd hebben wy 't, jae wel duyzend mael gehoord, dat de géne die men voor de beste Sprékers houd; de bovenstaende woorden en diergelyke (die men met IJ. wilt hebben) uytpréken : *binden, kinders*, enz. Noch men moet om een bedorven Spraek; jae al waerze in een Landschap schier algemeyn, géen goede Schryfkonst veranderen; maer liever in tegendeel, zoo véle als 't doenelyk is; de Spraek, naer een welgestelde Letterkonst, trachten te voegen.

Voor wy eyndigen, kunnen wy niet laeten van onze verwondering op het papier te brengen; de welke is, dat alhoewel nu over twintig jaeren ons Boecxken is in 't licht geweest, en in handen van de Schóolmeesters, datmer zoo lutel vruchten van ziet; jae dat'er zommige Kinderleeraers zyn die onze voorstellingen wel durven bestryden, de welke in den eersten Druk, immers zoo omzichtig, en wil ik 't zeggen, zoo het is, vreesachtig genoeg zyn voorgéhouden : dewyl daer anders niet is verbétert, dan 't géne zonder misslag te begaen, niet kon naegelaeten worden; en noch eenige dingen alleen aengeraeden, om niet al te groote verandering op eenen tyd voor te stellen; schoon de rechtmaetigheyd van 't géne wy slechts waeren aenraedende, genoeg bewust waeren en met'er tyd wenschten in 't werk te leggen; gelyk wy nu ten grootsten deele, hebben bestaen te doen.

Zulke moedwilligheyd of onbedachtheyd der Tegenstrévers, en kan zékerlyk niet anders voortkomen, dan uyt onervaertheyd of armoede van eene goede (a) *Letterkonst* : en nochtans zyn zulke Geesten, met zoo kleyne bekwaamigheyd, tot het onderwys der Jonkheyd (de hope van aenstaende Geslachten) aengefelt. Zynde niettemin een Ampt van groote (b) *aengelégentheyd* : want van de goede onderwyzing der MEESTERS, hangt af de geleertheyd der Leerlingen, en wat déze van der jeugd met de Lessen der Meesters hebben ingezogen, kunnen sy in ryper jaeren moeyelyk verlaeten, schoon sy al ménigmael béter zien en begrypen. Daerom is het hoogelycx te wenschen, dat de géne die de macht hebben

[a] Orthographe.

[b] importantie.

van Schoolmeesters aen te nemen, met voorzichtigheyd en goed oordeel daer in te werke te gaen, datze die wel (a) *onderzoeken* op hunne (b) *bekwaemigheyd*; jae dat (c) *Oppeverheden* daer het oog ophielden, om het misbruyk, hier in tot-nog toe begaen, te verbeteren.

Dit mogen wy nogtans niet verzwigen, van zommige ervaeren en kloekmoedige Schoolmeesters, als zyn (zoo veele als ons is ter kennisse gekomen) Mster. M O D E W Y C K van Winöcxbergen, *Vléteren*, *Borre*, *Warnhem*, *Avekappelle*, *Zuydkercke*, enz. de welke terstond hebben méde gewerkt tot de verbetering van de hierlandsche gebrekkige Spelkonst, zoo haest sy de feylen hebben bemerkt; en hebben met ons geduerig in de weire gewéest, om tand te bieden aen d'onkundige, de kwaedwillige Tégenworfelaers hun ongelyk te betoonen, en onze Voorstellingen te verdedigen en gangbaer te maken. En dit kan immers geen oncere bybrengen, van door andere tot kennis en opmerking gebrogt zynde, een oud gebrek hier en daer te verbeteren. Dewyl wy zelfs hier willen bekennen, dat een onnoozel Schoolkind by geval, d'oorzaak heeft gegeven tot onze Aenmerkingen en verbeteringen. Want zoo wy in't eerste van onze Schoolbediening aen dat Jongsten een woord deden opspellen, alwaer een V. in kwam, die wy door oud misbruyk (niet anders van jongs af onderwézen zynde) ook U, voor-U, oft enkel-U noemden, en dan zoo voort leerden; heeft dat kind door Natuer gedreven, zonder opletten, dat Letter genoemd Ve; waer op wy vragden: waer het een zoo genaemt Letter in den A. B. vond? dus stond't en zien, niet wetende wat antwoorden: maer wy de zaak dieper inziende, zeyden overluyd: dat't groot gelyk hadde; en dat dit Letter mer recht aldus moest genoemd worden. Wyders hier door in achterdenken geraekt, hebben wy daer naer de geheele Letterrol overloopende, ondervonden, dat éven 't zelve gebrek schuyldte onder de benoeming van G. H. J. W. en Y: gelyk wy in't tweede Deel van onze Aenmerkingen alsdan hebben aangewezen, ende die mislagen die door 't misbruyk van déze en andere letters, doen kwamen te geschieden, in't derde Deel, duydelyk verklaert. Maer is't évenwel niet schandelyk, dat zommige haer zoo harthoofdig aen 't oud misbruyk hechten, en tot geene verbetering en willen verstaen? schryvende noch altyd met C. in plaets van K. *can*, *comt*, *cleeden*, 't welk een onverdragelyk gebrek is, als ook in't schryven: *lauen*, *leuen*, *blyuen*, *louen*, *druyuen*; *Vyt* (*hors*) *Vyl*, (*hibou*) *Vre*, *deel van den dag*, *Vlieden* (*vótre*), zonder te letten waerder een U. klinker, of V. médeklinker moet zyn; 't gene wy in onze gezeyde Aenmerkingen onder de Letteren U. en V. hebben uytdrukkelyk geleert.

Verders is het méde waer, dat véle Schoolmeesters aen ons zelfs hebben bekend, datse onze vooftellingen en verbeteringen wel kwamen te begrypen én voor heel goed en rechtmaetig aen de goede Letterkonst hielden; maer dat zy, om verscheyde inzichten, onze Lessen niet durfden in 't werk leg-

(a) examinéren

(b) capafiteyt.

[c] Magistraeten van Kasselryen en Steden.

gen; ten eersten, om dat het de Gemeynthe zoude houden voor al te groote nieuwigheyd, en daer over morren en tégenschoren, om datse een oude gewoonte (alhoewel gebrekkig) zeer ongeerne verlaeten. Ten anderen, om dat, gelyk wy noch zeyden, alle d'ander Schóolboeken, den onzen in goede Spelkonst niet volgden; maer door de Drukkers schuld, schier gelykerhand den ouden zwier hebben.

Dit wel aengemerkt, is 't niet jammer dat zulke goede kenners, hun zelve niet wat opwekken, eens moed grypen, om allengskens te beginnen; eerst alleen G. V. W. wel benoemen, dan de C. noyt gebruyken voor het geluyd der K. in goede Néderduytsche woorden, daer naer de C. achterlaeten by de K, schryvende, *vermaek, ook*. Jae de K. verdubbelen, als de macht op d'eerste Lettergrépe betrokken word, als: *bakken, lekken, snikken, brokken, krukken*, enz. De H. ten minsten eerst achterlaeten naer de G. wanneer daer noch een klinker volgt in de zelfde Lettergrépe, als; *geene, gegeven, gingen*, enz. ende alzoovorder. Maer dit niet al seffens; 't waer goed, eerst daer verscheyde reyzen van té spréken, gelyk of dat goed waer in te brengen. Daer naer een aenvang maken, het begin wat moeyelyk; maer 't vervolg geheel licht. En wat hebben zy te schroomen? Sy hebben évenwel dat voordeel vooren uyt, datse den weg zyn gebaent, en voorgaenders in 't oog hebben. Indien wy zulk voordeel hadden ontmoet; voor ofte naer den aenvang van ons Schóolamp, wy en hadden niet een ure getwyfelt, zulk licht te volgen: want wy altyd hert genoeg in 't lyf hebben gehad, om in zulk geval de waerheyt voor te staen ende te verbreyden: niet lettende op 't geslap der onwétende, of het buytensporig Grauw; wanneer Gezaghebbende Verstande en Geleerde Mannen, ons bestaen en voorstel maer goed kwamen te houden.

Daer is noch een slag van Leeraers, die hoewelze voor goede Schóolmeesters gehouden zyn; nochtans geenen kleynen misflag begaen; wanneer sy bynae al hunnen tyd gebruyken, en hunne oplettenheyt het aldermeeste stellen op het wel schryven; en meynen datse daer door eenen grooten roem behaelen, als zy dat doelwit treffen, ende daerentusschen némen sy luttel acht op de Spelkunde: de Scholieren door 't lang gebruyk ende de gewoonte, konnen de woorden wel lezen; maer en konnen niet of zeer luttel Spellen, diesvolgens geen dry woorden zonder Voorschrift op 't papier konnen stellen zonder missen. Nu schoon wy geerne bekennen, dat een wel gestelt Geschrift, een aengenaem cieraed is, zoo en is 't évenwel maer het lichaem van de Letterkonst, en de goede Spelkonst is daer van de Ziele. Derhalven gelyk déze het lichaem in weerde verre overtreft, zoo is ook eenen welervaren Speller, ongelykelyk meer te achten als eenen beroemden Schryver.

Om dan, dat groot en voordeelig Werk, in de jonge Kinderen met geluk uyt te voeren, is zeer goed en hoogmoedig, hun van 't eerste beginsel

af de Letters traeg en klaer te doen opzeggen, ende die wel onderscheydelyk te doen noemen in het spellen. Daer naer niet gedooget, op wat verzoek en onder wat voorwendfel het ook zy, dat de Scholieren beginnen leeren lezen, voor en alear zy naer den eysch en met een lichtigheyd Spellén kunnen: want anders hier door groote ongerélgeltheden en kwaede gewoonten voortkomen. Eens ter wéke de Scholieren in orden, elk volgens zyne geleertheit te doen zitten, en met een groote stilligheyd; d'een nae d'ander elk een verscheyden woord twee of dry (na gelegentheyd des tyds en 't getal der Scholieren) rond te doen spellen, ten aanhooren van alle d'ander, om alzoo door elkanderen te leeren. Voorts eens of twee mael ter wéke de Schryvers, aen alle gelykelyk iets voorzeggen, 't welke zy by hunne eygen Spelling zullen uytſchryven, waer van den Meester daer naer de feylen ofte mispellingen zal verbeteren; ende die, de welke de minste zal gemist hebben, d'eerste plaetse geven.

Wat raed dan voorder, om dit zoo ernstig werk tot een gewenscht uyt-komen te brengen? wy vinden noch eeren, die daer aen geen kleyn gewigt zoude toebrengen; dezen is: dat d'Edels en achtbaere **HEEREN**, die de belangen van de Gemeyte zoo hoogloffelyk bewaken, door haer (a) *Gezag* die zaak beliefden te helpen voortdrijven; door de Schoolmeesters daer toe te vermanen; die zonderling te verwoorderen; wie de verbéterde Letterkonst handhaven. En eyndeling de Boekdruckers tot dit loffelyk onder-nemen aen te moedigen. Alhoewel wy hier noch al groote zwarigheyd in zien, en dat houden voor een werk van eenen langen adem; overmits wy zoo menigvuldige Schoelboeken hebben, en daerom op korten tyd, niet zal kunnen geschieden: évenwel met allengskens te beginnen, mag men verhopén noch ten lesten tot een gelukkig eynde te geraken. Datse immers een aenvang némen, met de K. alom te gebruyken in goede Vlaemsche woorden, waer het geluyd noodig is, als in: *kan, kleyn, klieven, komt Kluyzenaer*; ook de C. achterlaeten by de K. in *zaak, bleek, Kok, ook, enz* ja als de macht van de klang op de K. in de voorste Lettergrépe betrokken word; déze alsdan verdubbelen, als: *akker, wekken dikken, brokken, bukken*. De H. uytlaeten die naer de G. zouden moeten volgen in de zelfde Lettergrépe. De Z. gebruyken voor het zacht geluyd, en de S. voor het scherp. De T. uytlaeten nae de D. 't Gene dat noch te doen staet, zal met'er tyd wel volgen. Maer zouden hun hertelyk raeden, eerst een Vlaemsche *g* met een (b) *byklang* te doen gieten. Dan zal men ook mogen zeggen datse voor d'eere van 't Vaderland arbeiden, en veel licht tot hun eygen voordeel: want zoo deze verbeteringen voortgang krygen (gelyk wy zekerlyk verhopén) eenige baetzoekende Druckers, zouden hier na hunlieden zeer licht het gras onder de voeten snyden. Voorzichtigheyd is alom goed.

Dit Deel is nleUWELYCX bygeDaen In 't Jaer.

[a] autoriteyt.

[b] accente.

V O O R S C H R I F T E N OP ALLE DE LETTEREN VAN DEN

A. B. C.

Zeer bekwaem voor de Scholmeesters, Scholmeesterffen,
ende schryvende Jonkheyd.

Als gy Nelmoeffen doet / zoo en wilt geen trompet hoor u
blaazen / gelyk de gebedinghe doen in de (a) *Synagogen*, ende
op de straeten / op dat sy zouden ge-eert worden van de
menschē : hoorwaer ik zegge ulieden / zy hebben haeren
loon ontfangen. *Matth. 6. v. 2.*

Alle natuere van besten / ende vogelen / ende (b) *Serpenten* / ende der
andere Dieren / worden getemt ; ende zyn getemt geweest van de
menschelyke natuere / maar de tonge en mag geen mensch temmen. 't Is
een ongerustig kwaed vol doodelygh (c) *fenym*. *Jac. 3. v. 7. 8.*

Aenziet die (d) *Natien* der menschen / ende weet dat niemand in
den HEBBE gehoort en heeft / ende dat hy beschaemt is geworden.
Want wie heeft in syn Geboden gebleven / en is verlaeten geweest ?
Ende wie heeft hem aengeropen / ende dat hy dien versmaet heeft ? Want
GODT is goebertieren ende barmhertig / den genen die hem in der
waarheyt zoeken. *Ecclesiast. 2. v. 11. 12. 13.*

Alle dat u toegeschiedt word / ontfangt / ende in lyden verbzaegt / ende
in uwe berederinge heft harduldyghydt. Want in 't buer word
gepraest het Goud en 't Zilber / ende die aengenaeme menschen in den
oben der berederinge. Belooft GODT en hy zal u bermaken / ende schijnt
te recht uwen weg / ende hoort in hem. *Ecclesiast. 2. v. 4. 5. 6.*

Als de stoozinge der grammoedighydt het herte boort bybende / het
gebied der Zielen zal hangen hebben / dan zal den mensch in
een heest beranderen / ende en laet hem geen menschen reden gebuy-
kende wezen ; want zulcx 't vergift veroorzaekt / aen de gene die 't ber-
gift wtschieten ; 't selve doet de (e) *furie* aen de gekreyte ende gestoorde
herten. *Basil. Homil. de ira quesi. var. arg.*

Alle myne hope / spreckt den Heyligen Augustinus, is in de doot
myns Heeren gelegen. Syne doot is myne berdiensten ende mynen
toeluchst / myne Zaligheyd / Leven ende Verzyenisse. *Manual. 22.*

Abraham is wel eer met zegen overgoten, (f)
Om dat hy blindelings gehoorzaemt GODT's gebod,
(a) Vergaederingen. [b] Slangen. [c] vergift.
(d) Volkeren. [e] razernye. [f] Boek des Scheppinge 20 Hoofdstuk.

En boven dien betrouwt van niet te zyn verftóten.

In't géén hem was beloost, al viel hem 'zuer dat lot,
Van synen *Izaak*, syn eenig Kind te slachten :

GODT schenkt den Zoon het lyf; néemt 's Vaders wil in achten.

A *Ctéon* op de jacht, heeft de *Godin Diaen* (a)

Eens onvoorziens heel naekt aenzien; dus gram verbéten,
Doet sy hem tot een straff' zelfs van syn honden éten,

Naer sy hem eerst de vorm van Hart had aengedaen :
Dus dées (b) herriering leert, dat, die niet wel bewaeren
Haer oogen, raken wel door die in groot bezwaeren.

A *Alexander* (c) *Vorst kloekmoedig*
Zoo roemruchtig in syn tyd,
Wien de traenen overvloedig

Vloeyden; mis de *Wereld* wyd
Was voor syn eergierig herte
Véel te kleyn : diens glans en eer
Héeft hy met véel meerder smerte
Néergeleyd, noch jong : niet meer
Is'er van dien pracht te vinden,
't Grafging al dien glans verflinden.

A Ltyd lyden, geen verblyden
Vind men in den helschen poel,
Staedig branden, knerzeltanden,

GODT vervloeken in't gewoel,
Van die baeden, overlaeden
In des HEERENS strenge wraek;

A *Evá* zag de vrucht sy vest daer op haer oogen;
Waer door ontstond vermaek, dat voortbragt éiens lust,
Sy stemt met vollen wil daer in; noch niet geruft,
Sy raekt de vrucht en plukt : jae *Adam* zelfs doet boogen
Tot éten die.... Dus, wie syn oogen niet bewaert,
Sy maken dat hy wel beschreyt syn kwalykvaert.

A Cht Mensch, die zyt in druk, dat GODT u zend het lyden,
Tot voordeel van uw Ziel, om die te doen verblyden
Naer luttel pyn en smert : dat hy uw lichaem kwelt,
'T is immers maer een romp die naer 't bederven helt ;

Die oorzaekt aen de Ziel wel naemaels zwaere pynen :
Dus doet u GODT véel goed diens krachten t'ondermynen.

A Llangskens zal den drup een harden steen doorbooren,
Allangskens raekt men tot volmaektheyd in de Deugd :
Al dunkt 't begin u zwaer, géeft niet den moed verloren,

Dus wilt schrómen, daer te komen,
Want 't en is geen kleyne zaek.

A *Als* u een korzel Mensch vol spyt
Véel laster voor den neuze smyt,
Verdraegt hem met verdueligheyd,
Syn toorne word heeft néergeleyd :
Maer zoo gy hem géeft woord voor woord
De gramschap gaet al voord en voord ;
Twee open gaeten trekken wind,
Gelyk men dagelycx bevind.

A En u roep ik goeden VADE R,
Komt met uwe hulp my nader,
Helpt my in myn Schryfbegin ;
Géeft dat myn Geschrift naer dézen,
Mag tot uwer eere wézen,
't Welk ik leeren t'uwer minn'.

(a) Ovid. *Mervorm.* 3. Boek.

(b) Fabel.

(c) *Dict. Hist. de Morel.* tom. 1.

Wat u nu bitter schynt, 't werd naemaels enkel vreugd.
Wel léven schynt maer zwaer voor die in zonden stéken :
Wiens léven is te recht een slaverny geléken.

II *Is 't Hondeken is jong men kan 'r aen banden leggen ;*
Maer in den ouderdom wie zal u zulcx woeygen ?

De kinders kan men licht hun perren némen af :
Maer zorge gy niet by ryds, zy dragen die in 't graf ;
Want naer den (a) WIZENMAN, den Jongman zal niet haeten
Syn wégen die hy heeft bewandelt, noch verlaeten.

II *Is den (b) Heelmeester wilt genéken uyle wonden,*
Werd zomtyds van hem vliem en byzalf goed gevonden ;
(c) d' Oufmiddel zy gevoege nae maete van 't gebrek,
Dus voor een hoos Gezel die met syn styven nek,
Wilt onder zacht vermaen, noch goede réden bogen,
Gebruyk vry harde straff' (want 't nood is) met vermogen.

Broebers acht'et een reden, van eene alhermeeste hzeugt te wezen / als gy met vele (d) tentation zult gekweld worden; wete dat de pzoerbe van uis Gelooft de (e) patientie hoort hzeugt / ende de patientie begrypt een volmaekt werck. Op dat gy volmaekt ende volkomen moigte zyn / nergens in bezwaerende. *Jac. 1. v. 2. 3. 4.*

Behoortde gy ook uwz medeknechtz niet te ontfermen / gelyk is uwz ontfermt hebbe? Ende synen Heere gram wezende / heeft hem de pynigerz gelebert / tot dat hy betaken zoude alle de schuld. Wzoo zal ook mynen HÉMELSCHEN VADER ulieden hoen / is 't dat gy een tegelyk synen Broeber niet en bergeest uw'et herten. *Math. 18. v. 33. 34. 35.*

Blygt (uwven Zone) synen nekke in de jonkheyt / en slaet syne zonden berckwelen hy noch kleyn is / op dat hy hy (f) avo:turen niet en berharde / en u niet en gelooft / en zal een hzoefshend hgoz uwe Ziele wezen. Leert uwven Zone / ende arheyt daer in; dat gy hooz syne oneerlykheyt niet en struyfekt. *Ecclesiast. 30. v. 12. 13.*

Beter is de Wpghent / van d'alberkostelike Rykdommen / ende alle dat hegerlyk is en mag hy haer niet geleken worden. In Wpghent woone in den Raed / ende ik dien in de geleerde Gebachten. Dooz my

[a] Proverb. 21. v. 5.
[d] bekoring.

[b] Chyrurgyn.
[e] verduldigheyt.

[c] remedie.
[f] gevalle.

(a) *regnären* de Koningen / ende de Wetfelbergs (b) *ordinëren* dat rechte is / dooz my gebieden de (c) *Princen*, ende de *Maachtige onderscheyden* de *Rechtvoerdigheid*. *Proverb. 8. v. 11. 12. 13.*

B *Koeberg* / zegt my / is'er wel iemand van *ulieben* / die in een (d) *koffer* met *bugligheid* zal willen syn *klee* leggen? Ende gelikt in een *koffer* met *bugligheid* verbult / geen *kostelyk klee* geleid en woord; met wat *rene stoutigheid* word het *Licham* *Jesu Christi* van *ene Ziele* / met *bugligheid* der *zonden* besmet ontfangen. *August. Serm. 252. de Temp.*

B *Egeest* u *neerstiger* ter *sterken* op den *Zondag* / welken den *dag* van de *Derryzenisse* der *Heeren* is; om *GODT* met *Lusangen* te *hieren* / die 't al dooz *Christum* *gebaen* heeft / die *hy* tot ons *zond* / ende *dooz* ons *liet* *sterben* / ende van de *dood* *berwekt* heeft; want *hoe* zal *hy* *hent* *konnen* *verontschuldigen* / die *al* van het *woord* *Godts* *niet* en *komt* te *hoozen*? *Clem. de Oper. Elëem. constant. Apost. 59.*

B *Althazar* (e) 't wyl hy *slemp*, *misbrykt* de *goude Vaeten* (*Geheyligt* tot *GODT*s *dienst*) die hem had *naeglaeten* *Syn Vadar*, doen hy die *gerooft* had uyt *GODT*s *Kerk*; Den *HEERE* *toornig* om dat *kwaed* *onweerdig* *werk*, *Kwam* door een *hand* *syn* *straffe* op d'*overmuer* te *schryven*; En ook d'*aeu*staenden *nacht* *liet* hy *dien* *Vorst* *ontlyven*.

B *Ene* *dienst* van *dien Naem* d'*Elfften*, *Pnus* van 't *ruchtig* *Roomen* (f)

Hield et *flechts* en *onbekwaem*
 Dat *syn Moeder* zoude *komen*
 (*Die was van zeer leegen staet*)
Met geleende zyde kleeren,
Maer kwam zy in hder gewaed
Dan ontfing hy haer met eeren,
Ging haer zelve te gemoed
Schaemt u Kind die anders doet.

B *Attus* om *syn* *dubbel* *spreken*,
 En *bedriegelyke* *tong*
 (*Tot Mercurius* *geblëken* (g))
Doen hy weg met d'Offen gong)
In een Toetssteen is herschapien,
Die noch wysi het valsche Goud:
Menschen die vernooging rapen

In veel spreken dit onthoud,
 Dat u *GODT* en 't *volk* der *aerde*
Haeten zullen als d'*onwaerde*.

B *Eter* *Heer* door uw *genaede*
Myne Schryfkonst *onvolmaekt*
En besnyd ook myne kwaede
Perten, *Godt* *myn* *wille* *raekt*,
Op dat ik mag zyn bevonden
Altyd reyn en vry van zonden.

B *Eiren*, *Leeuwen*, *Tygere*, *dieren*
Wreed van *aert* en *zeer* *ontzien*
Kan men dwi:gen door 't beftieren
Hunnen wilden aert doen vliën:
Maer wat Man zoo wys bedreven,
Die een kwaed en twisig Wyf
Brengen kan tot vredig leven?
Noch met slagen, noch gekyf
Zal hy tot syn wensch geraken,
Dus hy mag syn arbeyd staken.

(a) *heerthen.* (b) *instellen, bevelen.* (c) *Vorsten.* (d) *kiste.* (e) *Daniël.*
 (f) *Moresi Dict. Hist. tom. 1. pag. 510.* (g) *Ovid. Herform. 2. Boek.*

BEzit gy kleyn Verstand, of hebt gy pyn in 't leeren,
Scheep moed; 't zal beter gaen; zyt neerlig, doet maer vlyt;
Dat nu wat bitter schynt, zal haest in zoet verkeeren

Door arbeyd krygt men vuer uyt steenen; met'er tyd
Doordruypt een harden key. Dus zuld' naer wat smerten
Wel leeren, en daer naer zyn wys en bly van herten.

BEzoekt u G O D T met pyn, verdrukking, tegenspoed,
Dat u wat bitter valt, wilt tot hem henen vluchten,
En offert daer uw leet, verlies en droeve zuchten;

Of Kondy, blyft gezet, en blyde van gemoed:
Zoo doende, zal de gall' in zoeten wyn verkeeren,
En zult voor 's Hemels loon uw Deugden sterker vermeerren.

BEwaer uw oogen wel: want zy de lust verwekken
In 's Menschens hert, wanneer men die haer vryheyd laet:

Wat zag men die een hoop van Menschen krachtig trekken,
Tot zondaers boos bedryf! dus haer bezyden slaet,

Als gy een (a) ~~hooft~~ maekt dat u de Ziel kan kwetzen:
't Is dwaesheyd met een dwaes met bloot geweer te zwetsen.

BEpeyft u eerstmael wel voor al uw doen en laeten;
Draeg zorg voor een zaek als zorg u helpen kan:

Want nae de daed mag vlyt niet baeten.

Men houd dit voor een onwys Man,

Die naet zyn Peird is weg, den stal dan eerst gaet sluyten,

De goede voorzorg moet voorkomen 't ongeval,

Dien voordert meer die 't kwaed houd buyten,

Dan die't met pyn uytdryven zal.

BId u een Vriend om hulp, wilt zonder lang vertoeven
Hem troosten; aengemerkt 't verlangen doet bedroeven;

Daer een (b) geringe jonst met een blyhertigheyd

Gedaen, vermeerdert zeer diens weerde, zoo men zeyd:

Uw vlytigheyd die zal uw Vriend alzo bewégen,

Om wederdienst te doen met woeker daerentegen.

BEziet eens 's weerelds lust, en diens-gevolg naer daken:

't Geniet is kort, en noch zal 't eynde bitter wezen:

Voor slechts een druppel vreugd geeft gantsche vaten druk;

Den ramp is eyndeloos, vergankelyk 't geluk.

Zoo iemand vreugden zoekt, die zal bestandig blyven,

Dat hy met CHRISTO tracht zig zelve in te lyven.

(a) Object.

[b] kleyne; rechte.

Ciert a (Wouwen) met de onbederfelykheyt van eenen gerusten ende zedigē Geest / die in GODTs Menzicht rijk is : want alzoa vertierden booztyds haerlieben de Heulige Wouwen / hopende in GODT, onderdanig wezende haer eygen Maannen / gelyk Sara, Abraham onderdanig was / noemende hem weere. 1. Petri v. 4. 5. 6.

CH R I S T U S nemende een Kind / hy heeft dat gestelt in 't midden van hunlieben / het welk / als hy 't omheest hadde / heeft hy tot hunlieben gezeyd : zoo wie een van deze kinderen ontfangt in mynen Naem / die ontfangt my / ende wie my ontfangt / die en ontfangt my niet ; maer hem die my gezonden heeft. Marc. 9. v. 36. 37.

CH E E E in (a) tempeest ende stormenden wind / de Bergen zyn heroeert van hem / ende de Heulveten zyn verwoest / ende de Werde heeft gebeeft van zyn Menzicht / ende de Wereld / ende alle die daer in woonen. Wie zal booz het Menzicht van syne beklougentheyt staen ? Nahum. 1. v. 4. 5. 6.

CH R I S T U S heeft (Davids) zonden gezumbert / ende hy heeft in der eenwigheyt verheben synen hozen / ende hy heeft hem gegeven dat (b) Testament der Koningen / ende den stoel der heerlykheyt in Israel , nae hem is opgestaen een wyg Zone. / ende om dien heeft hy ter neber geworpen alle de machtigheyt der handen. Eccl. 46. v. 13. 14.

Christen Mensch / dat het u boozwaer herbziete te zandigen ; maer dat et u niet min en herbziete leetwezen te heliden : dat gy u schaemt in 't (c) perykel te wezen ; maer niet en schaemt verlost te worden. Wie zal den schipbrekigen mensch eene planke ontnemen om niet t'ontkomen ? Wie zal hangden dat eens anders wonden genezen worden. Pacian. Epist. 1. ad Symp. novat.

CHrysoftomus zegt : onze Tonge is het koninglyk Reich ; geest gy haer den toom in den mond / den Koning zal daer op als op een gemakkelyk Reich zitten rusten. Maer is 't dat gyze niet en temt / ende laet zonder toom / den bugel zal syn (d). profyt daer mede doen. Homil. 55. in cap. 15. Matth.

CAin syns Broeders bloed uyt nyd en (e) wangunst storte , Mits Abels offerhande aen GODT was aengenaem (f) En 's Moorders (g) afgekeurt , die 't aen den yver schorie , Des doolt hy achter 't Land langs plaetsen onbekwaem , Wanhopende van GODTs bermhertigheyd in 't leven , Zoo is hy naer zyn dood in 't helche vuer gedreven .

[a] Onweder.

[b] Verbond.

[c] gevaer.

[d] voordeel.

[e] jaloufie.

[f] Boek der Scheppinge 4

[g] verworpen.

C *Atto* een Heydensch Vorst, naer dat hy had ontfangen
Een kaeksméet onbeschoft, en dat met wees bevangen,
Den slager sich opgaf tot boeten syn misdaed; (a)
Sprak dien lofweerden Man : myn hert en eyscht geen kwaed !
Want 't en gedenkt my niet dat gy my hebt geflagen.
Een Heyden leert hoe zig een Christen héeft te drágen.

C *Oronis* door gesnap *Apollos* hert bezwaerde
Des sy van *Pallas* (b) word verfteken als d'onwaerde,
En in een Krazy hervormt, word ichier van elk geschouwt.
Gy klapper die véel kwaed door uwe Tonge brouwt.
Uw naeme werd ten schrik (c) gestijanbriekt by de Menschen,
Geen deugdelyken Man en zal u byzyn wenschen.

C *Antacalus*, wanneer hy met de Sarazyne
Ging sryden, wapent sich met **CHRISTI** Vleesch en *Blood*,
En wekt syn Krysgevolk, op dat ieder 't zelve doet;
Dus hebben, zoo versterkt den vyand doen verdwynen,
Hoe wel van grooter macht. In d'alderzwaerften nood
Dit is den besten schild; de Dood zelfs van de Dood.

C *Hristi Moeder vol médoogen*,
Slaet uyt jonst, op my uw oogen,
Bid voor my in allen nood,
Maer besonder als de dood
My van 't léven zal beróven,
Leyd myn Ziel ten Hémel boven,
Om met gantsch het Hemelsch Hof
GODT te geven altyd lof.

C *Ierelyke jonge Liedén*
Zoo gy naer een spiegel
tracht
Die uw vlekken, weerd misacht
Zal naer eysch u vooren bieden;
Stelt u voor (d) Godts bitter lyden,
Dat zal zeggen : ydel pop,
't Zondig cieren van uw (e) kop
Héeft aen **JESUM** in de tyden
Van syn sterven, ménig traen
Aengebragt, en smert gedaen.

C *Cicero die plagt te zeggen* :
't Is den alderwyssten Man
Die tot kennis komen kan
Van syn wézen uyt te leggen :
Schoon hy ieder wétenschap
Had van ander aerd'sche zaken :
Hy kan tot geen roem geraken,
Mist hy dien verhéven trap
Van sich zelve wel te kennen;
Jongers wilt u zulcx gewinnen.

C *Refus ryke boven maeten*,
Noemt sich een gelukkig Man,
Want dat niemand oyt syn Staeten
Kan ontruffen : maer alsdan,
Doen hem *Cyrus* had verslagen
En gevangen, dézen Held
Die scheen van 't geluk gedragen;
Als hy wierd ter dood bestelt
Met geschrey en leet betuygde,
Dat het lot syn hoogmoed buygde.

[a] H. Baelde, liefde der vyanden * 7 bladz. 196.
(c) gedefameert.

[d] Christ.

[b] Ovid. Hervorm. Boek 9,
(e) Hoofd.

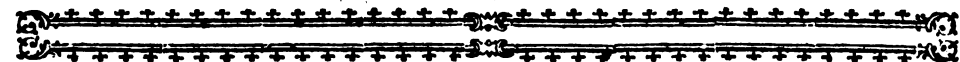
Christene Menschen let hoe CHRISTUS onzen Vader
Te midden in de pyn voor Beul en voor Verrader,
Voor elken Vyand in 't bezonder heeft gebéen :
Wel hebby onglyk van eenig Mensch geléen,
Wilt naer het (a) houcheit van *Godts Zoon* dit kwaed vergéven,
Zoo krygdy voor uw loon hier naer het eeuwig Léven.

Ciert liever jonge Lién uw' Ziel met waere Deugden,
Als 't lichaem, 't welk in haest tot stof verkeerén zal,
En maer een korte wyl geniet hier 's werelds vreugden.
Uw' Ziel is onglyk meer weerd als heel den AL. (b)
Wyl CHRISTUS heeft voor die sich zelven willen géven.
Pronk op die Ziel om eens met CHRISTO te gaén léven.

Cypres en Eykenboom, die met haer hooge takken
De Wolken raken schier, men ziet ter aerde (c) smakken
Door (d) *Boreas* geweld, al zynze dik en sterk ;
Maer 't Riet blyft, wyl het buygt. GODT gaet ook zoo te werk
Als hy den hoogmoed breekt der opgeblaezen Liedén
En een vernedert hert syn toorne laet ontvlieden.

Climacus stelt voor een Kok,
Die, zoo dikwils als hy trok
Syn gezicht op 't Keukenvyer (e)
Weende telkens ; als men hier
Van de réden onderzocht,
Heeft tot antwoord voortgebragt ;

Als ik zien die vlammen aen,
'k Denk den jammer en 't getraen
Van die in de Helle zyn. . .
Kinders ; teert door anders pyn ;
Want dien spiegelt hem heel zachte
Die door and'rens leet hem wacht.

Die in syn vleesch zaeyt / die zal van den vleesche ook maeyen
berberbinge : maer wie in den Geest zaeyt / die zal van den
Geest maeyen het eeuwig leben ; maer goet boende / en laet
ong niet bertraegen : want te synen tyde zullen wy maeyen
zonder ophouden. *Galat. 6. v. 8. 9.*

Den rook van haere (f) tormenten zal opklimmen in de eeuwigheyt
der eeuwigheyt ; noch sy en hebben geen ruste / dag ende nacht /
die de Beste ende haer Geest aengebieden hebben / ende is 't dat iemand
ontfangen heeft het teken haers Naems. *Apoc. 14. v. 11.*

Die de roede spaert / haet synen Zone ; maer die den zelven bemint /
donderwylt hem gestaedelikh. De roede ende straffing berleent wys-
heyt ; maer een kind / 't welk men synen wille laet doen / macht syne
Aeders beschaemt. *Prov. 13. v. 25. & 29. v. 15.*

(a) Exempel. [b] Hémel en aerde. [c] werpen, smyten. (d) Noordenwind.
(e) Joán. Climach. Grad. 4. (f) pynen.

DE Rechtbeerbige zullen staen in groote volstandigheyt / tegen de gene die hun lieben denouwt / ende die haere arheiden weg genomen hebben. Dit zinde / zullen sy verbaest worden met eene grootselyke verbaertheit / zeggende / by hun zelven beroude hebbende : dit zynze die / die wy zontyds in spot hebben gehad / ende in gelikewisse der lagteringe. *Sapient. 5. v. 1. 2. 3.*

DEn Dugbel arheyd altyd het beginsel van de goeie Werken te bespynge / hy hehoort de eerstelingen der Deugden : het gene heylig is / haest hy in den opzpyng te versmachten / wetende dat hy die niet en zal kunnen uytroeyen / als 't wel gewoont is. *Chryolog. Serm. 11.*

DE genuchte van het eenwîg Licht is zoo groot / al en mogt men daer maer eenen dag slyden / men zoude moeten te recht alles hierom ontalyke jaren / vol van vermaek / en oberbloedig van alle tydelike goederen versmaeden ; want eenen dag in den Hemel beter is / dan duzzent hier nededen. *Augustin. lib. 3. de libr. Arbit. cap. 25.*

DAniël uyt nyd (ten spot
Van den waeren Christen
GODT, (a)

*Wierd de Leeuwen voorgesmêten,
Maer hy heeft aldaer gezeten ;*

(Schoon gesloten in den Kuyl)

Vry van 's Leeuwens wreeden myl :

Waer uyt dat men klaer kan merken

's HEERENS onbegrepen werken,

In syn dienaers voor te staen,

Die op syne wêgen gaen.

DAphne vluchte Phœbi minn'
(Wylze mogt haer eer be-
smetten) (b)

*Als sy tegen synen zin
Ging haer loop te boschwaert zetten ;*

Riep om hulp uyt enkel schroom

Voor haer kuyfcheyd : dus herschepen

Wierd sy in een Lauwerboom

(Een kloekmoedig Held syn Wapen)

Tot betoog ; wie lust wêersiaet

Dat syn roem vry hooge gaet.

DArius Persenvorst, t'wyl hy syn Léger voerde

Ten vyandwaert, den dorst hem jammerlyk beroerde :

Hy tuygt aen synen knecht, die hem wat water brogt,

Dat boven (c) *Nectar* was den smaek : die d'oorsprong zocht

Des waters, vond een put vol stinkende lichaemen,

Het bitter smaekt dan zoet, wanneer den nood komt praemen.

Die sich mismækt bevind van Lichaem, dat hy tracht

Syn Ziele, 't beste deel, met Deugden te vergieren ;

En zoo Natuers gebrek verbeteret. Nêemt in acht

Dat 't lyf is maer een romp, een prooy vol vuyle pieren,

Wanneer de Ziel verhuyst en trekt tot haeren **GODT,**

Om loon of straff, naer dat gy waernam syn Gebod.

[a] Daniël 14.

(c) Eenen drank die men de Goden voorschenkt.

[b] Ovid. Hervorm. 1. Boek.

Dien VADER waſcht den Moor, die zyn gezin wilt ſterken.
 Ter Deugd door woorden maer, en doen verkeerde werken :
 Gelyk den Kreeft haer Jong beſtraft door krommen gank,
 En gaet nog ſlimmer zelfs ; dus met een ſnor geſank
 Sprak 't Kreeſtejonk ; gaet voor, en ſtelt ons rechte paeden,
 Niet is'er ſterker, dan goed (a) uitzicht in het raeden.

Die d'oorzaak van het kwaed niet neerſtelyk wilt vluchten,
 En zegt ; ik ben ſterk genoeg, ik haete 't zondig kwaed,
 Dieſvolgêns 't is geen nood.... Dat dien zyn oogen ſlaet
 Op Petrus, en gedenkt : wat ded' GODTs dienaar zuchten ?
 Was 't niet de vrygheyd, waer med' hy zich begaf
 In 't kwaed gezelschap ? vlucht daer m'u de ſteek eerſt gaf.

Den ſchyn bedriegt den Menſch ; dat ziet men alle dagen,
 Want die men oordeelt rouw en kwaed,
 Die hebben dikwils meer behagen
 In 't oeffenen der Deugd, als dat bedrieg'lyk zaed
 Dat onder ſchyn van Heylig Léven
 Verbergen eene Ziel' met zonden overlaen :
 Dus CHRISTUS heeft ons eer wel eene Leſſ' gegêven (b)
 Ons neerſtig van dat volk t'ontlaen.

Denkt neerſtig voor gy ſpreekt of 't ſpreken niet zal ſchaden,
 Want zwygen beter ſtaet, als klappen onberaeden ;
 En zeldên is't beklaegt dat iemand ſtille zwêeg :
 Maer door te lichten klap, hy veelyds rouwe kreeg.
 Een welbedachten Man, zeyd' (die men wilde leeren
 Wel ſpreken) dat hy zich tot zwygen beſt zou keeren.

Den Hémel lyd geweld : 't zyn welbedachte mannen,
 Die, om te winnen dien, haer meeſte kracht inſpannen.
 Het léven ſtreng en arm van die in eenigheyd
 Doorbragten hunnen tyd ; bewyſt ons, hoe verleyd
 Sy leven, die met ſchoen en kouffen willen raken
 Hier boven : neen, wie luſt tot (c) kernen heeft, moet kraken.

Der de Slang kan 't hoofd in-
 wringen
 Brengre daer wel 't gantsche lyf :
 Om te maken haer verblyf ;
 Zoo ook kan den Duyvel dwingen
 Ons maer in't begin van 't kwaed,

Hy zal ons wel voorder trekken,
 En ons ziel alſoo beſlekken,
 Datze word van GODT geheet.
Door uw Heylig BLOED en
 Wonden,
 JESU dek myn wyle zonden,

[a] Exempêl.

(b) Matth. 7. v. 15. & 16. v. 11.

[c] Keerten.

Laet uw Schepsel niet vergaen,
Voor wien dat gy hebt onfaen
Zod' veel schande, spot en slagen;

Laet myn droefheyd u behagen;
Reykt my toe uw' krachtig hand;
Leyd my tot myn Vaderland.

Elias was een Iubelyk Mensch onzer gelyk / ende booz een Ghebied heeft hy gebieden dat op de aerde niet regenen en zoude / ende ten heeft niet geregent binnen dry jaeren en zesh maenden. Ende hy heeft wederom gebieden / ende den Hemel heeft regen gegeven / ende de aerde haer brucht. *Jac. 5. v. 17. 18.*

Ende den Koning is ingekomen / dat hy zien zoude de Gasten die daer ter Caselen zaten / ende hy heeft daer eenen Mensch gezien / niet gekleed wezende met een Wyplustgkleeed. Ende hy zeyde tot hem : Vriend / hoe zyt gy hier ingekomen zonder Wyplustgkleeed ? Ende hy werbe stom. Toen zeyde den Koning tot de Dienaerz : met gebonden handen ende voeten werpt hem in de uiterste buysterassen. *Matth. 22. v. 12. 13. 14.*

Een Mensch van de Vrouw geboren / levende eenen korten tyd / wozd verbult met vele ellendigheden / die gelyk eene bloeme wytkomt / ende wozd in stukken gebreken / ende blicd weg als eene schaduwe / ende nimmermeer en blyft hy in eenen stant. *Job 14. v. 1. 2.*

Een Beuleken ongetemt / zal hard van stappe zyn / ende een onbedwongen Kind zal reukelous wozen. Hanteert met uwen Zone zoetelyk / ende hy zal u herbaert maken; speelt met hem / ende hy zal u hebzoeken. En wilt met hem niet lachen / op dat gy niet hebzoekt en wozd / ende ten lesten uwe tanden niet sleuto en wozen. *Ecclesiast. 30. v. 8. 9. 10.*

Een Mensch die alle dingen acht booz zultz als sy zyn / niet booz zultz als sy geacht wozen /. die is waerachtelyk wys / ende meer van GODT geleert van van de menschen. Die van binnen wel gestelt ende geoeffent is / die en maekt geen werck van wonderlyke zaken. *Thom. à Kemp. 2. Boek. 1. Hoofdstuk.*

Eenige ardeyden booz eene geberynge beschaemttheyd / de hoogheyd de welke sy niet en kunnen wederhouden / te bedekken : gy zultze te boozen hooren zeer zuchten / ende alsoo met eenige staetigheyd ende langzaamheyd / een boezbig wezen / met nedergeslagen oogen / ende eene hebzuchte stemme / de (a) maledictie booztz bzengeu. *Bernard. Serm. 24. in Cantic.*

[a] vloek, lastering.

E San gantsch onbedacht (verhongert door het jagen)
 Héeft *Jacob* voor wat spys syn erfdeel opgedragen (a)
 Maer ziet, zoo haest hy was verzaed,
 Syn malle koopmanschap verfmaed.
 Een voorbeeld van des werelds lusten,
 Die dag en nacht ons hert ontruffen
 Om die te loopen nae; en naer diens kort geniet,
 Vervullen sy de Ziel met naerberouws verdriet.

E *Paminondas*, tot betoog dat 's werelds zaken (b)
 Zyn haetelyk en kwaed, van al het machtig goed
 Behield een slechten Rok, en liet den overvloed,
 Om zoo in stille rust syn Ziele te vermaken.
 Die zitten in 't gewoel der (c) Ampten / konnen my
 Getuygen dat hun Staet is rechte slaverny.

E *Neas* Troyschen Held, doen hy syn Stad zag branden,
 En ieder vluchten zag met syne beste panden; (d)
 Syn Vader nu stok oud op syne schouders nam,
 En droeg hem uyt (e) 't gebaer te midden door de vlam:
 Wilt Kinders in den nood uw' OUDERS liefde dragen,
 GODT zal u gunstig zyn en géven blyde dagen.

E En Rysje buygt men wel naer dat men 't wil gebruyken,
 't Gén' niet geschieden kan aen dikgewassen struyken.
 De Jonkheyd is bekwaem tot leerzaamheyd en (f) tucht;
 Maer wie dien tyd verzuymt krygt daer naer ongenucht.
 Wilt OUDERS vroeg de Jeugd tot tucht en leeren voegen,
 't Werd u in laeter tyd een oorzaak van genoegen.

E En Mensch van ouds gewoon in zonden véel te vroeten,
 Of schoon hy die aflegt met een oprecht berouw;
 Indien hy maer en komt der zonden strik t'ontmoeten,
 Die hem wat streelt en vleyd, hy valt van syne trouw:
 Want d'ondervinding leert, een Zeug nu schoon gewasschen,
 Krouwt die maer in den nek, sy stort in vuyle plasschen.

E *Lias*, t'wyl hy vlucht voor *Jezabels* geweld, (g)
 En op syn verren weg (h) gehart liep van te sneven
 Door honger, héeft hem GODT door d'Engel laeten géven
 Een broodjen onder d'asch gebakken; dus gestelt
 Reyft veertig dagen lang... Wy moeten Ziel en leden
 Met (i) 't *Hémals Brood*, in ancxt, versterken hier beneden.

(a) Boek der Schepping 26. [b] Nierenberg, in 't verschil tusschen tydelyk en eeuwig. blad. 36r.
 (c) Officien. (d) Virg. *Aeneas* 2. Boek. [e] 't perykel. [f] discipline. (g) 3. Boek der Koningen.
 19. Hoofdstuk. [h] perykel. (i) 't Heylig Heylsteeken, oft Sacrament des Autaers.

E Ngel die my zyt gegeven
 Van den goedertieren **GODT**
 Tot beschermmer in myn leven,
 Stryd voor my, en brengt ten spot
 't Hellsch gespuys dat my wilt steuren
 Naer den afgrond tot het kwaed,
 Om daer eeuwelyk te treuren;
 Komt myn Ziele gaede sloet.

E D'ien Mensch die zyt geschapen
 Naer des Heertens eygen **Béeld**;
 Als gy gaet in zonden slapen,
 Gy aen **JESUS** u ontsieelt.
 Die uw Ziel heeft willen koopen
 Dbor her leste van syn Bloed
 Ras, staet op, wilt niet meer loopen
 In dien staet om weynig goet.

E Ert Kinders en bemint (naer **GODT**s Gebod) uw' Ouders,
 Van wien u alle goed en voordeel komt naest **GODT**;
 De zorg van uwe Ziel ligt op hunn' zwakke schouders;
 Wat (a) **kommer** en verdriet en hebben zy niet tot
 Op heden onderstaen, van doen gy waert gebooren?
 Toont dat hun pyn en smert by u niet gaet verloren.

I Er gy u tot de rust des avonds gaet begiven,
 Dankt **GODT** voor al het goed, dat hy u heel den dag
 Gedaen heeft; en hebt gy door zondens vuyl bejag
 Uw' Ziel gedood, tracht die door rouw te doen herleven;
 Om die te hoeden voor het eeuwig hellsche vyer:
 Zoo **GODT** u dèzen nacht te roepen kwam van hier.

I Ens zeyd' (b) **AURELIUS**, dat hy zoud' liever kiezen
 Syn Keyzerlyke Kroon, dan **Wetenschap** verliezen;
 Jae dat hy liever waer een Borger arm en wys,
 Als onverstandig Vorst, wiens Staeten schier als ys
 Verdwynen: maer wanneer die t'saemen ons verlaeten,
 Dan kan de **Wysheyd** ons in (c) 't **blweirg-gehal** noch baeten.

Felix komende met **Drusilla** sune **Huyshrouwe** / die eene **To-**
binne was / heeft **Paulus** geroepen / ende van hem gehoort
 't **Geloofe** dat in **JESUM CHRISTUM** is; ende doen
 hy sprak van de **Kerchtveerdigheyt** ende **Zunberheyt** / ende
 van den toekomen den **Gozdeele** / heeft **Felix** verschrikt geweest.

Actor. 9. v. 24. 25.

F Abulea (d) der **Loben** niet aenziende / ende op de geboden der **Aden-**
schen / die **hantlieden** afkeerren van de **Waerheyt**. Alle de dingen
 zyn **zunber** den **zunberen**; maer den **besmetten** ende **ongeloonbigen** / en

[a] zorge.

[b] Marcus Aurelius Roomschen Keyzer.

[c] onfortune.

[d] Vercieringen.

is geen binggen zulker; want hun gebachten ende kunne (a) conscientie is al besmet. Sy helyden datse GODT kennen; maer met de werken loochenen sy 't. *Luca. 1. v. 14. 15. 16.*

F Onteynen (b) des afgronds zyn alle gehoosten / ende de slunzen des hemsels zyn open gebaen / ende het heeft geregent op der Werden heertig bagen ende veertig nachten / en het water was bystijen (c) cubitus. Hoog hoben alle berggen / welke sy bedekte. Ende alle vleesch dat hem op der aerde coerde is verniet. *Genes. 11. v. 11 12. 20. 21.*

F Eeste der nieuwer Maene / ende den Sabotshag / ende van der Feestbagen / en zal ik niet gehoopt / uwe bergaebingen zyn onrecht / uwe nieuwe Maenen hebben myn Ziel gehaet / sy zyn my moeylyk geworpen / ik heb geardeyn in 't berdzagen. Als gy uwe handen zult ontreyken / dan zal ik myne oogen van u afkeeren. Want uwe handen zyn vol blaeds. *Iza. 1. v. 14. 15.*

F Ranciscus Salésius zegt : het is eene dwaalinge / jaer zelfs eene ketterye / het Sabotzuchtig leven te willen bannen uut het gezelschap der (d) Soldaen, uut de kintels der Ambachtgieden / uut de Hoven der (e) Princen, uut het Wuytgezin der Getrouwen..... Waer wy ook zyn / zoo kunnen / en zelfs wy moeten / nae een volmachtig leven trachten. *Onderwysing 1. Deel. 3. Hoofdstuk.*

F Onteyne (f) der ewiger Liefde / wat zal ik u zeggen? Hoe zoude ik u kunnen bergeten / die uw geweerddigt hebt myns gebachtig te wezen / ook hoen ik in myne zonden berrot ende bedorven lag? Gy hebt hoben alle hope met my uwen biernaer uwe Barmhertigheyt gebaen. *Thom. à Kemp. 3. Boek. 10. Hoofdstuk.*

F Estus, doen hy 't joods Geslachte Voor den Roomschen Vorst be-recht, (g)

*En men Paulus vooren bragte,
Die syn onschuld tegen legt
(Met noch véle schoone zaken
En geheymen van GODTS woord)
Kwam hy Paulus uut te maken
Voor een raezer Schoon of hoort
Een verherden groote diegen;
Niet en kan syn blindheyd dwingen.*

F Ulco wulpsch en goddeloos
T'wyl hy 's nachts syn ruste
koos (h)
*Op een zwaenenpluyden bed,
D'onlust heeft den slaep belet :
T'wyl hy zig keert menigmael
Door een Goddelyke straet,
Dacht hy : zoo 't my hier verdriet,
Hoe en werd in d'helle niet ?
Door dit peyzen, heeft voortaan
Beter wégen ingogaen.*

F Aunus doen hy syn lust met Jale wilde plégen (i)
Die wierd door Hercules mishandelt en mismackt,
Dat hy ter Boschwaert loopt, en vlucht gebaende wégen,

(a) gewisse. (b) bronnen, bronaderen. (c) ellebogen, ellen. (d) krygsknechten.
(e) Vorsten. (f) bronader. (g) Act. 26. v. 24. (h) Bedict. Renat. lib. in magn. Ord. Cist.
(i) Ovid. Heroyen. 9. Boek.

Uyt schaemte van zyn ramp... Dus menig janker raekt
 Door zyn oneerbaer minn' in schrikkelyke plagen.
 Die hy naer lyf en Ziel met naerberouw moet dragen.

F *Riffche Maagden die wilt poffen*
 Op uw Schoonheyd: weet gy wel
 Wat gy zyt? en wat voor ftoffen
 Gy behelft? uw vleesch en vel
 Is als melk by een geronnen
 Nae (a) Jobs zeggen, worm en pier
 Zyn uw Zufiers: (b) zuldy konnen
 U verheffen trotfig dier?
 Als gy denkt: naer luttel dagen
 Zal men Aerd' in a' Aerde dragen.

F Ides doen zy wierd te Sénen
 Voor het Roomsche Geloofgebraén,
 Kloekt Caprafius (die vlood hénen

F Eylt niet verharden mensch, met G O D T is niet te gekken,
 Waer maer uw maet vervult, hy zal tot uwer spyt
 Dan lachen met uw ramp, als gy u zult uytstrekken
 Op 't vyerig hellsche bed. Gebruykt wel dézen tyd
 Terwyl noch 's HÈERENS wræk weethouden word, en open
 Staet syn genaed': hier naer gy zulcx niet moogt verhopén.

F Raey trotfig jonge Volk, die steunt op uwe krachten;
 Denkt maer hoe ménig Mensch gy (d) schielyk zag verfmachten.
 Die gy hebt zelf gekent, noch sterk, gezond en jong:
 Dus, wat die overkwam, dat kan u op een sprong
 Bejégenen; uw Jeugd is als een (e) bloem der aerden
 Schoon rood is haest vergaen, en kracht is niet van waerden.

F Lorencen leert hoe dat men ledigheyd moet schouwen;
 Terwyl daer (f) b' Overheub den ledig-ganger band
 Uyt Stad: want ledigheyd veel onheyls komt te brouwen,
 Verslapt de Ziel en 't lyf; en ook den luyard spant
 syn zinnen meest tot kwaed... Gy Jongers wilt u keeren
 Tot bezigheyd, en poogt ook neerstelyk te leeren.

H Oey Kind, schrikt voor de lust en vleeschelyke werken,
 Al schynen zy u zoet, 't is een vergiftig kwaed
 Dat uwe Ziele dood, en t'saemen 't lichaem schaed.
 Heraclea zal tot een (g) hoozweelb die versterken:

Door de vreeze) om in te gaen
 Haere stappen; doen hy merkte
 Van een Rots haer kloeken moed.
 Zoo oyt iet den mensch verfierkte
 't Is 't goed (c) hoozweelb die dit doet.

F Lauw van Krachten (Geest des
 Heeren)
 Roep ik om te zyn versterkt
 Door uw Gaeven, tot afkeerén
 De bekoring in my werkt;
 Op dat ik ten allen sionden
 Mag verwinnen myn gemoed;
 En zoo vluchten 't kwaed der zonden
 't Gén' ons naermaels weenen doet.

[a] Job. 12. 7. 10
 (c) Job 14. 7. 2.

[b] Job 17. 7. 14.

(c) Exempel.

(f) Magistraet.

[d] subitelyk.
 (g) Exempel.

Schoon deen Honing is gantsch aengenaem en zoet
Hy (a) schielijk door syn (b) gift de Menschen sterven doet

H Lauw van yver slappe Menschen,
Die nochtans t' uwer deel het Hemelryk verwacht,
Gy verkrygt dat niet door wenschen;
Maer door Deugds oeffening: den Hémel is met kracht
En met geweld te némen in.

Want CHRISTUS zegt ons klaer: (c) niet al die zeggen Heere
En krygen d'Hémel voor gewin;
Maer die myns VADERS Will' volbrengen en syn Leere.

G Ratie (d) zy u / ende bzebe van GODT den Vader, ende onzen Heere JESU CHRISTO, die syn zelven gegeven heeft booz onze zonden / op dat hy ons berlossen zoude van deze tegenwoozdige booze werelt / ende nae den Wille GODTS, ende ons VADERS, den welken is (e) glorie van der ewighheyt der ewighheyt / Amen. Galat. 1. v. 3. 4. 5.

G Ehenedyt zy den HEERE GODT van Israél: want hy heeft gezocht ende gebaen de berlossinge syns Volks / ende hy heeft ons opperecht eenen hoorn ter Zaligheyt in David syns Dienaers Koning: gelyk hy gesproken heeft booz den mond synder Heylige (f) Prophéien, die van t'begin des wereltds zyn. Luc. 1. v. 68. 69. 70.

G O D T S Macht alleen is groot / ende van den ootmoedigen woort hy gedert: Dingen die hooger zyn dan gy / en wilt niet zoeken / ende die sterker zyn dan gy / en wilt niet onderzoeken. Maer het gene dat u GODT hebolen heeft / dat denkt altyd / ende in beel synder Werken en wilt niet (g) curieus zyn. Ecclesiastic. 3. v. 21. 22.

G H hebt alle mynen raed berumaet / ende myne straffinge en hebty niet geacht. Dus zal ik ook in utwe berberfenisse lachen / en u bespotten / als u / t gene dat gy breeke / zal overgekomen zyn; als u overgekomen zal zyn rene onboozzienige hatyghheyt / ende dat de berberfenisse u zal overhassen als eenen stormenden wad. Prov. 1. v. 25. 26. 27.

G Root ongeluk van het Menschelyk Geslachte! hoe vele woorden der gebonden (roopt den Heyligen Augustinus) die de bronkaerdg ende hocreerberg meer doen brinken dan het besjoort / ende en willen niet eenen teug geben aen d'arme Wehelaerg die aen de beure staen en roepen. Augst. Serm. 231.

(a) subtyl. [b] senyn. (c) Matth 7. v. 21. [d] Genaedehulp. (e) Heerlykheyd.
[f] Voorzeggen, Godts Tolken. (g) nieuwigierig.

Gchoelt gy u zontyds hoez de kluacbe hegerlyghens tot de zonde
getrokken te worden : ik wilbe dat gy dien zoutwelyken en on-
herbzagelyken Rechterstoel CHRISTI oberbachitet / alwaer den Rech-
ter in eenen herheben Kroon zal zitten / ende alle (a) Creature hoez hem
staen / hebenbe in het aenschoutwen van syn glorios (b) Wzen.
Basil. in Psalm. 33.

Glesi wierd van *Elizéus* om zyn kwaed (c)
Met een melaetsheyd door syn ganiche lyf gellagen :
Want hy door gierigheyd en argheyd had gaen vragen
Van Vorst *Nadman* geld en kleeren. Hier door laet
Den HEEER ons zien, dat hy geen gierigheyd kan lyen,
Wanneer die is vervoegd met snood' bedriegeryen.

Glimer Koning der *Wandalen*, sterk gellagen (d)
Van *Bellizarius*, beléert en gepraemt
Door honger, heeft sich op gaen draegen
Blyhertig, kloek en onbelchaemt ;
Verfoeyde 't ongeluk dat hem zoekt te verdrücken.
Hy wist wel dat den ramp maer van ons oordeel hangt.
Dus kan men goed van onheyl plukken,
Wanneer men neemt wat GODT toelangt.

Giges doen hy van zyn Ring
Bergt de steen (een wonder
ding) (e)

*Was onzichtbaer voor de Lieden ;
Nochtans niemand mogt onvlieden
Syn Gezicht. Gy Jonkheyd leert
Als gy veel met volk verkeert,
Bergt uw hert in groote zaken,
Alle Man zal niet genaken
Uw geheym : het werd uw baet,
En gy schouwd veel hévig kwaed.*

*Want die alles wist ontdekken ;
Zal veel kwalen op sich trekken.*

Goeden JESU! die de schulden
Voor ons allen hebt aanveerd :
(Mits uw liefde niet kond' dulden
Oms verlies myn ziel begeert
Wéder U, ó GODT te minnen
Door 't (f) gheuegen / will', ver-
stand,
Immers hert, en ziel, en zinnen
Zullen zyn aen U verpand.

GODT staet altyd bereyd te sterken in het lyden,
Die met betrouwen op syn hulp (g) manhaftig stryden :
Hy zend d'aenvechtingen tot onzer goed en baet,
Op dat wy stryden (gcholpen in dien staet
Door syn (h) genaetshulp) de Kroon des Hémeis winnen :
Want die geweld doen gaen alleen ten Hémeis binnen,

(a) Schepfel.

(d) Nierenberg, verschil tusschen tydelyk en eeuwig. 3, Boek 4. Hoofdstuk part. 2.

(e) Gástru Hist. Poët. 1. liv. 22. Hist.

(g) mannylyk.

(c) 4. Regum.

(f) memorie.

(h) gratis.

GY sleet met vollen loop door 't pad der booze zonden,
 En wenscht dat uwen Zoon waer deugdelyk bevonden;
 't Is immers ongegrond : legt eerst uw wégen af,
 En dan zal krachtig zyn uw goed vermaen en straff'.
 Niet dat de Jeugd meer sterkt als voorgaen in de Deugden,
 Gy brengtze van het kwaed tot 's Hémels vaste vreugden.

G Elukkig is dien Mensch die met G O D T s welbehagen
 Sich zelveu vergenoegt : want dien leeft als een Vorst,
 Schoon hy maer enkel wey gebruykt tot synen dorst,
 En slechts met mager kost syn honger kan verjagen.
 De waere rust is niet in Staet of machtig Goed',
 Maer in, met synen Staet te léven vrédig zdet.

G Oud, uw kracht is wonder-
 baer,
 Zoo men dikwils ziet voor oogen,
 Vêle Zielen doet gy naer
 's Vyands welgevallen boogen.
 't Is alleen een vroom gemoed
 Die het Goud tréed met den voet.

G lerigaerd, schoon uwen wandel
 Haestig is, nochtans dien
 handel
 Is een Deugd ontrant den tyd,
 Die gy niet voor G O D T verslyt.
 Als den tyd is waergenomen
 Kan men G O D T voor loon bekomen.

G Elyk een gullen Boom geen vruchten heeft gedragen,
 Zoo wy daer eerst by tyds geen bloeyfels op en zagen;
 Om niet verwacht een Mensch hier naer ook Eere en Staet,
 Die met onachtzaamheid syn Jeugd verdwynen laet,
 En sich dan niet voorziet met nutte Wétenschappen.
 Leert Kind nu neerstig, omi zoo d'eere na te stappen.

G Een Mensch en ziet men oyt bestaen,
 Met eene Slang te bed te gaen;

En zyt gy niet beschroomt met doodelyke zonde
 Te rusten Zondaer? denke zoo G O D T u 't léven nam
 Terwyl gy slaeps, en met die wande
 Verzond voor eeuwelyk in d'yzelyke vlam.

G Een Koorne zonder kaf; geen Mensch of heeft gebréken,
 Das Kinders wilt niet licht van anders seylen spréken:
 Want mogelycx daer gy een ander Mensch in laekt,
 Zyt gy meer plichtig; maer 't is lange waer gemackt,
 Dat iemand heeft een strooy op anders rug gevonden,
 Daer op syn rugge zelfs een bondel lag gebonden.

Het Volk dat in duysternisse zat / heeft gezien een groot licht / ende de gene die zittende waeren in het Landschap van de schaduw des doods / die is een licht opgegaen. Ende synen Naem is hoortgegaen tot in geheel Syrien, ende sy hebben hoorz hem gebzagt / alle die kwalijk te passe waeren.

Matth. 4. v. 16. 24.

HEERE, nu laet uwen dienaar nae uwo woord in bzebe; want myne oogen hebben gezien uwen ZALIGMAKER / den welken gy hereyb hebt hoorz 't Menschyn van alle Volkten. Een licht tot verlichtinge der Heydenen / ende ter (a) glorie uwz Volkz van Israël.

Luc. 2. v. 29. 30. 31. 32.

Hemel en woord verbaest hier af / en gy haere Poorten woord gantsch verlaeten; want een duisiel kwaeb heeft myn Volk gebaen; sy hebben my verlaeten de (b) Fonteyne der levende wateren / ende hoorz hun lieben gebozsten putten gegraben / de welke geen water en konnen houden. *Jerem. 2. v. 12. 13.*

Hebdy bele / zoo geest oberbloedelyk; is 't dat gy luttel hebt / zoo weest ook neerstig dat luttel mede te deelen / want gy vergaebert u eenen gneben loon in den dag des noods; want de Welmoesse van alle zonde / ende van de dood verlost / ende sy en zal niet gebaogen dat de Ziele zal gaen in de duysternisse. *Tob. 4. v. 9. 10. 11.*

Hoorz gy iemand op de Straeten oft Markt (c) blasphemeren, komt hy hem / ende kerisyt hem. Ende moet gy hem straffelyk aanspreken / ende weggert niet / smyt hem hoorz syne Cronje / verplettert synen mond / heyligt uwe hand met hem te slaen / en zoo u iemand beschuldigt / zegt byzelyk dat hy den Koning der Engelen heeft gelaagert. *Christ. Homil. 1. ad Pop. Antioch.*

Hul lieben hooghelyd is gelyk GODTS byl gewoorden; sulieben zyn (d) Instrumenten gewoorden van den genen die vergant is. GODT doet 't gene gemeynelyk den Mensch doet; hy neemt eene roebe die daer ligt / hy slaet daer mede synen Zone / ende werpse daer naer in 't byer / ende bewaert d' Erffnisse hoorz synen Zone. *August. sup. Is. 10.*

HOlofernus, die de wallen (e)
Van Bethulia met macht
Krygelmoedig aen ging vallen,
Wierd het hoofd van 't lyf gebragt
Door die kloeke Judiths handen;
Die op GODT haer hope field,
Bragt hem en syn volk ter schanden,

En haer Stad uyt vreed geweld.
Daerom Kind die by GODT weenen,
Zal hy synen troost verleenon.

HElena gy schoone Vrouw, (f)
Wat en hebt gy niet al rouw,
Rampspoed, ongeval en leet
De Troeyaenen toegereed?

[a] Heerlykheyd. (b) bronader.
(e) In 't Boek Judith.

(c) lasteren. (d) werktuygen.
(f) Virgilius Aeneas 2. Boek.

*En uw schoonheid is vergaen,
Als de schoonste Bloem haer blaen :
Daer blyft van uw glans en eer* || *Een gerucht, en ook niet meer.
Schoonheid die de Ziele ciert,
Dient alleen van ons geviert.*

H *Erpocrates*, om dat hy kond' syn tonge dwingen,
Wierd met een Tongeslot verbeeld van d'Ouderlingen,
En als een God geviert : om dat een wyzen Man,
Alleen te rechter tyd dat lit gebruyken kan :
Pythagoras die placht eerst vyf geheele jaeren
Te leeren zwygen die in syn bestiering waeren.

H *Oe ménig rap Gezel noch kloek en wel gezond,
(Die in een (a) tvergekerht de dood schein (b) uut te bagen) -
Ging slaepen wel geruft : maer 's morgens niet op stond,
Wiens lichaem Zieleloos ten Grave wierd gedragen.
'T is dwaesheyd van op jeugd te roemen,
Ons léven sienst als teere bloemen.*

H *Oe kan een zondig Mensch in rust en vréde léven,
Terwyl hy t'aller tyd, en waer hy komt gedréven,
Syn beul draegt in 't gemoed, die hem met zwaere pyn
Beschuldigt en verwyft om eens verdoemt te zyn ?
Maer hy die syn (c) gewiss' vind onbelast van zonden,
Syn heyl is ongemeen. Waer zoo een vreugd gevonden ?
Oe recht en yverig een Mensch GODT's weg bewandelt,
Hy moet met groote zorg en vreeze zyn bevaén,
Van ergens ongemerkt een omweg in te slaen :
Men is geen *David* noch, die zoo veel heeft gehandelt
Met GODT, en evenwel, heeft schandelyk den HEEB
Verlaeten. Schrikt altyd, en waekt hoe langs hoe meer.*

H *Ertnekkig jong Gezel, die op uw' OUDERS Réden
Noch goeden Raed en past, en spot met hun vermaen ;
Ik vreez' uw ongeluk : GODT zal syn wraek bestéden
Aen u, en smyten u in jammer en getraen.
Eert die naest GODT u gaven 't léven,
Hun heersching is van HEM gegeven.*

H *EEERE ! géef dat ik mag
lyden* || *Kapt en kerft hier ; mag ik hooren
Naemaels, goeden Knecht, kom
hier.*

*Duldig 't onrecht my gedaen,
Jae dat ik my mag verblyden
Als ik in bezoeking sjaen :
Want het zyn uw' Uytverkoren
Die gy proeft als 't Goud in 't vyer.* || **H** *Oe ménig Vader héeft een
Kind
Wéerbarstig, koppig, stuet gezind,*

[a] ducl.

[b] te beroepen.

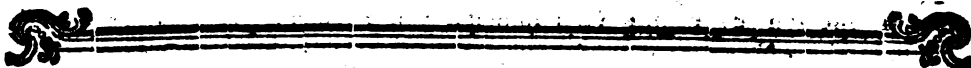
[c] conscientia.

Syn kwaede ranken afgesnoeyt
Met 't kruyd dat op den Berkboom
groeyt ...
Wien Kinderzorg is toevertrouwt

Gebruylt dat Zaligmaekend hoort,
Op zeker syden als het dient,
Gy weirt het kwaed en blyft Godes
vriend.

II Oe kan dien Mensche lang in rust en vrede blyven,
Die sich veel onderwind met ander Mans bedryven,
Die oorzaak zoekt om met 't uytwendig poppegoed
Sich te bekommeren? Die zelden syn gemoed
Doorziet? En binnewaerts syn zaken, laet verlopen?
Hy dwaelt, die in 't gewoel den vrede wilt gaen koopen.

III Ebt gy den HEER vergramt met schandelyk te vallen,
Kloek, staat weer haestig op; en blyft niet liggen malleu;
Want die blyft draelen in het slyk,
Zinkt altyd dieper zkerlyk.
Toe dat hy op het lest beklagelyk vermoord.
Zoo ook, wilt gy in 't kwaed altyd gaen voort en voort,
G O D T zal op u niet voorder achten,
Maer u in boosheyd laeten smachten.

I S't dat iemand van ulieden Wyghend siehoest / die hegere die van
G O D T, diese alle Menschenen geest oberbloedig / ende niet en ber-
lynt / ende die zal hem gegeven worden. Maer hy bidde in 't. Ge-
loofte niet twyfelende : want die twyfelt / die is ychlyk de haeren
van de Zee / die van den wind geraert word / en omgezeben.
Jacob. 1. v. 5. 6.

I Ik sien den Wynstok / en gy zyt de Ranken : zoo tose in my blyft
Ende ik in hem / deze hzengt vele bruchten boortz : want zonder my en
moogt gy niet doen. Is 't dat iemand in my niet en blyft / die zal uitge-
worpen worden als eene Rankz / ende hy zal berbozen / ende sy zullen
hem bergaederen / ende in 't hger werpen. Joan. 15. v. 5. 6.

I S't dat gy eenen Verstandigen ziet / zoo ontbaekt tot hem / ende
met uwen voet zoo berstyt de trappen sinder deure. Alse gebacht en
hebt in de Gehoben G O D T s, ende in spoc bebelen weest aldermeest he-
kommert / ende hy zal u een herte geben / ende die hegere die ber Wyg-
hend zal u gegeven worden. Ecclesiast. 6. v. 36. 37.

I Ik weert dat mynen Verlosser leest / ende ik ten uytersten dage van
de aerden zal opstaen / ende weder met myn bel zal sieleeb worden /
ende in myn vleesch mynen G O D T zal aenschawwen / den welken ik

zelve / ende myne oogen zien zullen / ende niemand anders. Deze hope
hoebe ik in mynen schoot. *Job 19. v. 25. 26. 27.*

I Het recht ende rebelyk dat de kinderen dezer werelt / des nachts
ende der duysternissen heminnen / ende zoeken hyperiglyk / met meer-
deren pber ende zoegbulghyghd de bergankelyke rykdommen / ende wege-
blijebende eere / dan wy uwe Dienaers u heminnen / mynen GODT, door
hen welken wy geschapen ende verlost zun. *August. in Medit. cop. 35.*

I den zelven oogenblik als de doot op de lippen is / ende de
Ziele om te verscheyden / zoo en berisacht de goedertierentheyd
GODTS de (a) penitentie niet; en 'ten is nouw te laet als men 't op-
rechtelyk meynt / noch de zonde en is nouw onbergebruyk als men die
uyt'er herten betweent. *Cypr. Serm. de Coena Domini.*

J oseph door syn Heerens Vrouw
Opgewekt tot vuyle lusten,
Sprak : wel zal ik zoo ontrouw
Tegen GODT my toe gaen rusten? (b)
Neen, al lyd ons lyf verdriet,
'T dient ons meest tot Ziel-verblyden,
GODT die ons alom aenziet,
Zal ons sterken in het slyden.
Jonkheyd volgt dan Joseph naer,
Kiest de doot voor zonden zwaer.

J ustinus Lipsius roemruchtig, (c)
Door syn Wysheyd heeft getoont
In syn sierven zeer Godtvrugig,
Waer den troost der Zielen woont;
Want doen een met Hofsche reden
Hem wou troosten in doodsnoed,
Sprak hy : JESUS zal op heden
My verlichten in myn doot;
En dieshalven kwam te vragen
JESU Bèeld aen 't Kruys geslagen.

I Carus, die nae 't vermaenen
Van syn Vader niet wilt baenen (d)

Een goeden middelweg, maer zwiert te trotsig hoog;
Word d'oorzaak van syn ramp, wyl d'hoogmoed hem bedroog :
Zoo dat hy in het diep der (e) galten moest betreuren
Syn opbedachten waen : ook ziet men 't véel gebeuren,
Dat dien meest raekt in zwaer verdriet
Die naer geen OUDERS raed en ziet.

J Aegt uw vreeze door myn lenden (f)
GODT des Rechts, op dat ik mag
My van 't schandig kwaed afwenden.
En verblyden t'eener dag :
Want uw vreez' (na Davids zingen)
Is der Wysheyd recht begin,
Sy zal ons van zonden bringen
En de Deugden planten in.

I K en vind in 's duyvels trèken
Waer door hy den Mensch verblind,
Schier geen erger als syn sprèken :
Gy zult morgen (wèelde kind)
Bèter leven : wilt uw jaeren
Nu gebruyken, 't is noch tyd ;
Maer de Dood die niet kan spaeren,
Onvoorziens hem neder smyt.

J Oht (g) gy met urwen Zoon, hy zal sich zoo verftouten
Van onbetacemelyk daer naer met u te kouten ;
Uw' leering zal geen kracht meer hebben op syn hert ;

[a] Boetveerdigheyd. [b] Boek der Scheppinge 39. [c] Nierenberg, verschil tusschen tydelyk
en eeuw. 3. Boek. [d] Ovid, Hervorm. 8. Boek. [e] baeren der Zee. [f] Psal. 110. v. 9. [g] speek

Uw' straffing zal hy zelf versmaeden t' uwer smert...
 Dus, schoon gy hem bemint, en wilt zulcx niet betoonen,
 Doet met een stuer gelaet d' erbieding in hem woonen,

IS 't niet beklagens weerd, dat een tot kwaed genegen,
 Kan honderd goede van de deugden trekken af!

En in het tégendeel ('t is een Erfzonde straff')
 Geen honderd goede Lien en zullen schaers bewégen

Een booswicht tot de Deugd. Dus kwaed gezelschap vlucht;

Voor dat gy naederhand daer over bitter zucht.

IN dien een jonge wulp zyn wégen in mag vaeren,

En niet en word gestut door 't krachtig bézemkruid

In zyn voorgaende kwaed; wat onheyl komt'er uyt?

Hy zal syn OUDERS zyn een oorzaak van bezwaeren

Hier in dit leven, en ook dikwils naer de dood.

Leert dan in tyden af uw Zoon zyn boosheyd groot.

IS 't niet een groote schand dat Menschen zullen lyden,

Voor hun gezondheid branden, snyden!

Innemen dranken wonder kwaed,

Voor 't lichaem, dat gelyk een schaduwe vergaet!

En voor de schoone ziel die eeuwiglyk zal léven,

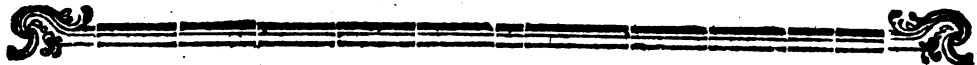
En willen zucht noch arbeyd géven:

Is dat niet gansch uytzinnig zyn?

Ach leed men voor de Ziel maer d' helft van 's lichaems pyn!

JAger als gy naer twee Haeren
 Loopt op eenen zelven tyd,
 Vind gy niet naer al uw raeren
 Dat s' u beyde zyn ontglyd?
 Kinders 't gaet zoo in de Scholen,
 Die wilt spelen i' wyl gy leert,
 Ongetwyfelt zult gy dolen;
 Dus u naer het leeren keert,
 Om in wysheyd voort te vaeren,
 't Werd een troost in d' oude jaeren.

JIndien gy in uw jonkheyd spiert,
 Zoo zult gy in uw' oude dagen
 Daer baet in vinden 't kwalyk vaert
 Hy, die daer in heeft mis geslagen.
 Hoe menig mensch klaegt met verdriet
 Dat hy de bloem van zyne jaeren
 Door niet te leeren benen stiet?
 't Welk nu zyn oudheyd komt bezwaeren;
 Om dat hy A. noch B. en kan.
 Leert nu, zoo werdy eens een Man.

KAndereu weest onderbaenig uwe Ouders in den HÉERE
 want dat is rechthoerdig; eert uwen Vader ende Moeder/
 (het welk is 't eerste Gebod in de belofte) op dat'et u wel
 zy/ ende dat gy moogt lange lebende zyn op ber aerde.
 Wabers hoed uwe Kinderen op in onderwyzing ende straf-
 sing des HÉEREN. Ephes. 6. v. 1. 2. 3. 4.

Kechten dient uwe lichaemlyke Heeren met breyze ende hebinge /
 in b'renbuldigheyt utog herten / als CHRISTUS : niet naer b'ooge
 dienende / als den Menschje behaegende ; maer gelyk dienaerſ CHRISTI,
 GODTS Wille uyt'er herten volbzengende / met eenen goeden wille uwen
 dienst betoonende / gelyk aen den HEERE, ende niet aen de men-
 schen. *Ephes. 6. v. 5. 6. 7.*

Kind / van uwer Jonckheyt ontfangt leeringe / ende tot dat gryſ
 hayz zuldy Wyſſhend binden. Gelyk eenen die aſkert ende zaeyt /
 alzoo gaet tot haer / ende verwacht haere goede bzuchten / want in haer
 werck zuldy een weynig arkenien / ende bzog zuldy van haere bzuchten
 eten. *Eccleſiaſt. 6. v. 18. 19. 20.*

Keyn ende met herbziet is den tyd onz lebeng / ende daer en is
 geene verhoelinge in des Menschens eynde / ende daer en is
 niemand bekent die wedergekomen is van der Dellen ; want sy
 zyn van niet gehoozen / ende hier naer zullen wy zyn / als oft wy niet
 geweest en hebben ; want eenen rook des ademz zyn uwe neusgaeten.
Sapient. 2. v. 1. 2.

Kert uwe oogen altyd op uo zelken / ende wacht u van iemands
 werken te oozbeelen ; den Mensch arbeyt te bergeefz / doolt dik-
 wilz / ende zombigt lichtelyk in andere te oozbeelen ; maer als hy syn
 zelven oozbeelt ende onderzoekt / zo doet hy altyd (a) *profytelyken ar-*
keny. *Thomas à Kemp. 1. Boek. 14. Hoofdstuk*

Klanc op geruſtelyk (langz de leerder des 'Kruygz) hegeerby
 den Hemel ; dat u haere engde / haere hoogde / noch lengde
 niet en verbaere ; en bzest niet / haere trappen en waggelen niet /
 welke den Bouwmeester zo heeft bebestigt / dat hy aen haer hout
 heeft willen spne handen met nagelen gehecht hebben. *Augustinus de*
Caclysmo tom. 9.

Kert uwen Naesten sich tot schandelyke wégen,
 Hebt medelyden met syn doen ; wilt liefde plégen,
 Met hem te trekken van de booze zonden af,
 Op dat hy mag ontgaen des HEERENS zwaere straff ;

In plaette van syn kwaed t'ontdecken voor de Lieden :
 Doet and're 'tgén' gy wenscht dat aen u zoud geschieden.

Kaligula een schroom en (b) schyldier der Naturen,
 Wiens beestelyk bedryf gantsch Roomen dede treuren :
 Natuer, zeyd' Cicero, die heeft hem voortsgebracht, (c)

Tot blyk wat 't meeste kwaed in groot geluk vermogt.
 Dus ziet men, grooten Staet geest zelden 't beste léven :
 't is béter deugdij arm, als boos en hoog verhéven.

(a) Voordeeligen, voorbaetigen. (b) monster, [c] Tacitus in zyn Jaerboek.

K Amt gy uw hayr niet in veel tyd,
 Dat zal u brengen tot gekryt;
 En hoe gy langer wagt, hoe meer
 Word dat uw oorzaak van verzeer:
 Zoo gaet het met een traeg gemoed,
 Dat uytstelt dag aen dag de (a) hert
 Van syn ontuchtig lèven: ach!
 De zwarigheyd groeyt dag aen dag.

K Eert uw Aenschyn van myn zonden
 Goeden VADER, om de pyn,
 Traenen, dierbaer Bloed en Wonden
 Van uw ZOON; die onder schyn

Van een zondaer wilde lyden,
 En voldoen der zonden straf;
 Om van d'helle ons te bevryden
 Nêemt hier door myn boosheyd af.

K Ind wilt vlieden, zulke Liedn
 Die hun stellen tot het kwaed;
 Want uw zèden, tucht en Réden,
 Lyden last in zulk een siaet.
 Dus wilt schrômen, daer te komen,
 Daer men ménig slimmen trek
 Komt te leeren: hand en kleeren
 Smet gy door te raken 't pek.

K Ent Mensch wat dat gy zyt, uw lichaem is een vat
 In't Lufthof van den H E E R, uyt aerde en slym geschapen;
 Maer in dat krank gestel gy draegt een grooten schat,
 Een Ziel met G O D E S Beeld geteekent, dat's uw wapen.
 Maekt, als uw lichaem keert, zoo 't moet in d'eersten staet,
 Dat uwe Ziel, verçiert, by haeren S C H E P P E R gaet.

K Leyn Mugje, vlucht de keirs, of wel gy zult u schaeden,
 Het licht is uw vermaek; maer 't helpt u aen de dood.
 De keirs en heeft geen schuld dat gy u komt te braeden;
 't Is uw vermetentheyd die u brengt in den nood.

Dus, wie 't (b) gèharr aenschouwt, en sich daer in wilt stellen,
 Een knaging zal syn Ziel, naer 't vallen bitter kwellen.

K Eert eens de liefde in haet, dan loopt hy buyten paeln
 Van alle Réden, en zoo verre zal hy dwaelen
 In d'afgekeertheyd, naer de maet' van d'eerste minn'.

Dus, wilt aen elken Vriend terstond niet hert en zin
 Ontdekken, of misschien hy mogt uw Vyand raken,
 En zoud u dan al licht den spot der wereld maken.

K Omt Mensch, denkt wat gy zyt, als gy u wilt vergrooten,
 Een krank en aerdsch gestel, een arm bouwvallig schip,
 Geslingert door de zee des werelds; ménig klip
 Des aenftoos gy ontmoet, daer gy u komt te stooten.
 Indien den goeden G O D T u niet door syne hulp
 Bewaert had, lang vergaen, waert gy, ô jonge wulp!

K An den Mensch door eygen
 krachten,
 Wel doen groeyen slechts een hayr?

Neen; maer 't is den G O D T van
 machten,
 Die 't al jont en werkt voorwaer.

[a] peisonie.

[b] perykelen.

Waerom Mensch, spant gy de zinnen
Om te zoeken geld en goed?
't Schynt dat gy' het zelfs zult winnen:
Zoekt eerst Godt die 't geven moet.

IK Inders moet men altyd zwicken,
IK Om hân nergens in t'onsiechten,

Want sy d'Aepen zyn gelyk
In het naerdoen: tot een blyk
Hoort men wel de Kinders spréken,
Als men strafs hun kwaed' gebréken;
Vader heeft dat ook gedaen,
Mag ik niet dien weg ingaen.

Loopt alzoo dat gy verkrégen moogt. Daerom loope ik alzoo niet als in 't onzekér / ik stréde alzoo / niet als de lochtflaende; maer ik lastéde myn lichaem / en hénge dat onberéchtwang / op dat ik by (a) *avonturen* (als ik den anderen (b) *geprédikt hebbe*) niet zelbe verwozpen en woéde.
Corinth. 9. v. 24. 26. 29.

Let uwe lembenen umgozd wézen / ende hzandende lichten in uwe hant; ende wéest gelyk de Menschen die haeren Heere berheyden / wanneer hy wederkeeren zal van de Wyzeloft / op dat sy / (als gy komt ende klopt) hem terstond open doen mogen. Zalig zyn de knechten / de welke (als den H E E R E komt) hy zal wakende binden.
Luc. 12. v. 35. 36. 37.

Lest iemand syn kind / die geesfelt hem dikwils / op dat hy in syn leunde hem verhoeden mag / ende dat hy niet en taste de beuren der Maesten. Die syn kind leert / zal haer in geprezen wozben / ende in 't midden der Wuzgenoten zal hy hem (c) *gloriëren*. En wilt hem geen hzghend gebed in syne Dankheyd / ende en versmaech syne gebachten niet.
Ecclesiastic. 30. v. 2. 3. 11.

Legen is een arg beroyt in eenen Mensch / ende in den mond van den ongeleerden zal die altyd wézen. Beter is eenen dief / dan eenen Man die veel van liegen is: maer sy zullen hende de verkerfisse keerden. De zeden der leugenachtiger Menschen zyn zonder eere / ende hun verschaemtheyd is met hun zonder ophouden.
Ecclesiastic. 20. v. 26. 27. 28.

Laurentius Justinianus zegt: b' *Uytterkozene* / hzezende de wazake / die tot dien eynde wozd hewaert / wenschede met eene Waberlyke straffe gekastigd te wozden / met kwellingen te weten / ende meynen dat de smerte van de slagen een zekerste teeken van zonderlinge liefde tot ons is.

Lu bindt in 't hebbe zonder eenige schaemte / ende dat klaer sijt in

[a] gevallé.

[b] geleert, vermaect.

(c) verheerlyken.

nlue herbaekte ogen straect. Dien kostelijken tyd beruyp onze trag-
heyt / dat wy ons noch niet tot eenige Deught ofte Geestelike Offerhande
en hebben beruekt. *Ambros. in Psalm. 118. Serm. 19.*

L Oth deugdig van gemoed en G O D T getrouw gebleven,
In zœ een wulpche Stad, is ook van hem bevryd

(a) Met ganich zyn huys van ook te snéven :

Want voor den H E E R van boven smyt

Den Solferrégen, waer méd' hy vyf Stéden schende :

Een Engel boodschapt *Loth* 't verderf; des hy ontvlucht

Den grooten rampspoed en ellende,

G O D T spaert zyn dienaers van't gezucht.

L Ycaon boozen Mensch van *Jupiter* geslagen (b)

In Wolfs gedaent', om dat hy hadde zich misdragen

Door kwaed' herbergzaamheyt; dit leert ons goed onthael

Den vremdeling te doen, of wel, vinnig stael

Van G O D T's gestreng wreack zal d'onbermhertigheden

Bstraffen, als geen rouw zal helpen, noch Gebéden.

L Eonora Hertoginne, (c)

Weerde Vrouw van Borgia;

Gaf voor antwoord haer Vriendinne

Die haer slecht (d) gewaech sprak

na :

Zal ik prachtig my vercierén,

Staen van goud en peirien styf;

Daer myn Man, om G O D T te

vieren,

Draegt een hayren kleed op 't lyf.

L Eent uw' hand ó G O D T der
krachten!

Om de Wêreld, Duyvel, met

(e) 't *Geyle Vleesch vol moed te*

smachten :

Want elk zyne strikken zet

Om my in 't verderf te brengen,

En doen weenen voor altyd.

Wilt dit V A D E R niet geheugen,

Maekt my van haer slagen kwyt.

L Ichaemelyken glans is wel een schoone zaek'

In 't Menschelyk gezicht, nochtans van geender weerde,

Indien wy in de Deugd niet hebben ons vermaek,

En cieren onze Ziel daer méd' : want certyds leerde

Een Heyden; (f) dat de Schoont' ons maer tot schande strekt,

Indien het schoone lyf een booze Ziele dekt.

L Eert neerstig, wilt met vlyt u tot de konsten voegen,

Gedenkt dat menig Mensch daer in vond nut en baet;

De Konst heeft wel een man gebrogt tot grooten Staet :

Men vond'er die op 't hoofd wel Kroon en Myter droegen,

Schoon zy van kleynen stam, jae van de verkenzwacht,

Afkwaaemen... Jonkheyd leert, zoo wordy ook geacht.

(a) Boek der Scheppinge 19 Hoofdstuk.

[b] Ovid. Hervorm. eerste Boek.

[c] Baekle in de Christel. waarheyd, liefde der vyanden, pag 7 bladz 393.

(d) habit.

(e) onkuyfich.

[f] Socrates.

L Uyaerd die zoo véle dagen
Schandelyk verslyt en kwist,
Gaet by Salomon eens vragen
Of gy niet en hebt gemist?
Jae, hy zal u, t' uwer schanden
Zenden tot de kleyne Mier;
Mits in't Zomers Zonnebranden
Voor den Winter zorgt dat Dier.

L Et wel toe bejaerde Lieden
Als daer Kinders zyn ontrent,
Laet u niet onreyns ontvlieden,
Jokken, mallen van u wend;
Want het kwaed in jonge herten
Vat zeer haest; zoo kan een woord
Oorzaek zyn van kwaed en smerten.
Snoert uw' tonge zoo 't behoord.

L Eert Kind, uyt Seneca, die, als hy wierd bestreden,
Om iet te doen, ' welk streed met d'Eerbaerheyd en Reden,
Sprak zeer lofweerdelyk: ik ben om grooter goed
Geboren, als om slaef te wezen van myn bloed
En ongeregeltheyd. . . . Wy die met 's Hemels straelen
Verlicht zyn, moeten min tot booze zonden daelen.

I Aet dien, die word gehaet, syn zaken zoo verrichten,

I Dat niet kan zyn berispt, noch zal het wezen kwaed;

Hy zal in tegendeel den haet en onwil zwichten,

Die word bemint, schoon of syn werk verdiende smaet:

't Is daerom moeyelyk met Menschen wel verkeeran,

Waer d'eene goed uyt trekt, zal d'ander kwaed uyt leeren,

I Egt Arendspluyen in den (a) dong van witte Zwaenen,

I Door (b) tegenzucht (zoo de (c) Natuerbeschryberg maenen)

De leste zullen als de sneeuw tot niet vergaen. . . .

Een afdruk van het goed dat buyten recht komt aen;

Want verre dat ons dit zou brengen troost of zegen,

Het sleypt ons eygen goed noch mede daerentegen.

Mine Kinderkens / en laet ons niet lief hebben met den woozbe /
noch met'er tonge / maer met de werken ende waerheyt.
Daer aen kennen wy dat wy uyt'er waerheyt zyn. Ende
dat is syn Gehoeb / dat wy gelooben zouden in den Naeme
sijnz Zoong JESU CHRISTI, ende dat wy malkanderen
zonden lief hebben. 1. Joann 3. v. 18. 19. 23.

Mer als den Zone des Menschen komen zal in syne (d) Majesteyt
ende alle syne Engelen met hem / ende vooz hun zullen bergaeb-
bert wozen alle Volken / ende hy zalze schenden van malkanderen /
gelyk enen Herder de Schaepen scheyt van de Bokken. Ende de Schae-
pen zal hy stellen tot sunber rechte hand / ende de Bokken ter linker
hand. Math. 25. v. 31. 32. 33.

(a) bedde.

(b) antipatie.

(c) Naturalisten.

(d) heerlykheyd.

¶ 3

M Et werken ende woorden / ende met alle verbuldigheid zert uwen Vader / op dat u de gebenedyding overkome van GODT, ende dat sune gebenedyding in den unsterken sijden mag / de gebenedyding des Vaders bevestigt de huzen der Kinderen; maer de bemaledyding des Aebers corpt uit de (a) *fondamenten. Ecclesiast. 3. 7. 9. 10. 11.*

M Ane Ziele is bozstig tot GODT de lebende (b) *fonteyne, wannere traenen zyn my een brood by nachte ende by dage / terwylen my bageluce gezeud woerd / waer is uwen GODT? Hier op hebbe ik gedacht / en hebbe myn herte utgestort. Psalm. 41. 7. 3. 4.*

M Et twee bleugelen woerd eenen Mensch verheben van der aerben : te weten / met de renboudigheid der menning / en zuiverheid sung herten : rene (c) *simple menning zoekt Godt, ende de puerheid des herten smaecht Godt, geen goet uytvondig werk zal u letten / is 't dat gy by zyt van alle onbesjoezelyke liefde. Thom. à Kemp. 2. Boek. 4. Hoofdstuk.*

M Et den Angel des Krugs / trekt my nae u / uyt deze zee / mynen zien van verre als rene mozensterre / ende Zonne der Lichtveerbigheid / in de Haven van 't Hemelsch Vaderland my verwachten : ik woede in de stormende zee / gy staende op den oever aanziet onze (d) *perykelen. Augustin. in soliloq.*

M Oyses van d'Hebreeuwse Vrouwen (e)

*In des vloeds genaed gestelt,
Boven 't Menschelyk betrouwen,
Is ontkomen 't woest geweld
Van de (f) golven / en tot zegen.
Van GODTS Volk, door Pharos
(g) kroost
Opgebracht. . . Door vrede wégen
Word den Mensch van Godt getroost.
Laet vry hell' en duyvel wraken
Als Godt over u zal waken.*

M Ago, Hoofdman van Carthagen, (h)

*(Broeder van dien Hannibal
Die 't geluk zoo heeft gedragen)
Sprak met jammerlyk geschal,
T'wyl hy zielbrackte door de wonden :*

• " 't Is een dwaesheyd in 't geluk
" Sich te waeren op die stonden,
" Vry te zyn van zwaeren druk :
" Wat mag eer en goed my baeten,
" Wyl ik 't moet met hertzeer lasten ? "

M Ydas die 't wedspel (waer dat eens APOLLO twiste Met Pan om d'eerste Prys) gantsch onverstandig sliste ,

Twce Ezelooren kreeg voor syn verdienden loon :

Die 't aerdsche goed waardeert (al waer het noch zoo schoon)

(a) grondvestingen.

[c] eenvoudige.

(e) Exodi, des uyttocht, eerste Hoofdstuk.
Dionys. Cerch. de noviss. die, Hoofdstuk 3.

(b) bronader.

[d] gevaerlykheden.

[f] zeebaeren.

[g] kind.

(c) Ovid. Hervorm. elfste Boek.

Veel meer als 'teewig Heyl; men zoud hem mogen voegen
By hun die over lang een Ezelmuts droegen.

M Alt noyt met Volk van Staet, of Liedén van vermogen;
Want 't word u hinderlyk : gemerkt gy zwygen moet,
Zoo gy (a) helichigt word van hun; maar zoo gy doet
Iet dat hun kwalyk staet, men zal dat zeer verhoogen
Tot uwer leet. . . Gy moogt vry wéien
't Is kwaed met Heeren kriecken éten.

M Et wyze word men wys : wilt stadig u gewinnen
Te gaen met zulk een Volk die 't pad der Deugd berennen;
Dus werdy van 't getal : hoe dikwils ziet men niet
Dat iemand deugdig blyft, zoo lang hem niet verdriet
GODT'S Dienaers by te zyn? Maer als hy gaet verand'ren,
Hy stronkelt : d'eenen Zot gewis die maekt den and'ren.

M Ensch neemt den tyd wel waer : de kostelyke dagen,
Die onze Ziel van hier ten Hémel konnen dragen,
Gaen als een rook voorby; en naer een jaer of thien,
En werd geen oogenblik tot voordeel meer te zien :
Want als de Ziel verhuyst, den tyd eynd van genaede.
Werkt nu voor d'Eeuwigheyd; want naemaels 'tword te spaede.

M Eynt gy dan onbedréven Ouders
Als gy uw Kind berispt, dat gy het daerom haet?
Dien Vader haet syn Zoon die hem geworden laet;
Een last vol schrik ligt op die schouders. . .
Hy die syn Kind bemint, die straf'tet nae behooren;
De Kindervleying heeft aen véle wee beschoren.

M Erkt bedroefde, naes den
règen,
Volgt gemeyn'lyk Zonneschyn :
Vry, kloek aen, Godts milden zègen
Wacht u, gy die zyt in pyn.
Als die duyfter wolk van kwaelen
Naer wat tyd zal zyn vergaen,
Zal u Godt tot blydschap haelen,
Boven Sterren, Zon en Maen.

M En behoeft niet véel te
vragen,
Als de Kinders vloeken, slaen;
Of hun Ouders alle dagen
Diergelyken weg ingaen.
Want den Zoon zal 's Vaders werken
Naedoen; en de Dochter zal
Meest op 's Moeders voordoen merken.
't Gaet zoo hier en overal.

M Istrouwt uw zelven Mensch, in zaken van gewigte :
Vraegt wyse Liedén raed, uw werk zal spoedig gaen :
Maer een laetdunkenden zal lichte

(a) geaffronteert, geinjurieert.

Op 't eynde storten menig traen.

Loopt stracx tot GODT wanneer uw herte word belaaeden

Met zorgē, roept om hulp, hy zal uw Helperzyn;

Zoo niet, hy laet u in uw' paedē,

En laet u vallen in veel pyn.

MA Et een neergeslagen herte (a)
Vall' ik VADER u te voet
Door uw Zoon's verdriet en smerte
Wascht myn Ziel doch in syn Bloed,

Want gy plagt noyt te versmaeden
Door uw' goedertierenheyd,
Een gemorzel hert belaaeden,
'T gē' syn boosheyd neder leyd.

N Iemand kan twee Beeren bienen: want hy zal den eenen haeten / ende den anderen lief hebben / oft hy zal den eenen berdzagen ende den anderen versmaden: gy en kont GODT niet bienen ende den rykdom. En wilt hooz u geen schatten vergaederen in der aerden: maer vergaebert hooz u schatten in den Hemel / daer 't den roest noch de motten niet en berberben: *Matth. 6. v. 19. 20. 24.*

N Iemand en heeft meerder liefde / dan dat iemand syne Ziele stelle hooz syne Vrienden. Gy zyt myne Vrienden / is 't dat gy doet dat ik u gebiede: gy en heft my niet verlozen; maer ik hebbe u verhozen / ende u gestelt dat gy gaen zoude / ende bzuichten hoozts hzengen / ende dat uwe bzuicht klyben mag / op dat alle 't gene gy den VADER bidben zult in mynen Naem / hy u gebe. *Joann 15. v. 13. 14 16.*

N De vele zozgen volgen draomen / en in heel woozden zal dwaeghengt gebonden woorden. Behby GODT iet heloosft / en vertrekt niet dat te hetaelen; want eene ougetrouwe ende zotte helosfte / misnoegt hem; maer wat gy hem heloosft / dat hetaelt: en 't is vele beter niet te heloosven / dan nae de helosfte / 't heloosfte niet te hetaelen. *Ecclesiast. 5. v. 2. 3. 4.*

N Abigheng ende grammoedigheng verminderen de dagen / ende dat gepens zal ouderdom hzengen hooz den tyd. En geest uwer Zielen geen bzoesheng / ende en pynigt uw zelven niet hooz uwen raed. De bzoekheng des herten / dat is des menscheng leben / ende eenen schat der Heuligheng zonder gebzekeulpheng. *Ecclesiast. 30. v. 21. 22. 23.*

N Cent in alle dingen oogmerk op het eynde / ende denkt hoe gy staen zult hooz den strengen Rechtter / wien niet en is verhozen / die hem met geene giften en laet paegen / noch eenige ontschuldung en ontsangt; maer hy zal oozbeelen nae de Rechtveerdigheng: o armen zonhaer! wat zult gy GODT antwoozden? *Thom. à Kemp. 1. Boek. 24. Hoofdstuk.*

[a] Psalm. 50. v. 18.

N Iemand en beziegt sich zelven ouber het beksel van een valsch trouwen; want de weerdigheyt van eenen Christen Naem alleen / en maekt niemand een goeden Christen; en 't en heijgt niet dat iemand Christen met den naeme genant word / zoo hy dit met de werken niet en doet. *Augustin. Serm. 18. de Sanctis.*

N Iobe zeer opgeblaezen (a)
 Door hoogmoedigheyd en waen,
 Woud met laster spot en raezen,
 Eens Latona trotsen gaen;
 Dus, om haer hoogmoedig rallen,
 Zyn haer op een dag alleen
 Man en Kinders dood gevallen;
 Sy hervormt in eenen steen.
 't welk ons leert in luk en zegen
 Niet tot hoogmoed zyn genégen.

N Oë Man naer Godts behaegen,
 Heeft met gansch zyn Huys-
 gezin, (b)
 Vry geweest der zondvloeds plaegen;
 Maer wat voordr niet was in
 d' Arke moest de dood bezueren,
 Niet een Ziel en is't ontgaen.
 Dus, al déze zullen treuren,
 En in d'helsche vlammen braen,
 Die in 't Roomsche Geloof niet blyven;
 Maer des Kettters dooling jiyven.

N Abuchodonosor zeer prachtig, hard en trots, (c)
 GOD T heeft dien wulpschen Vorst, die schynonroerbaer rots
 Vernéert (want 't blixemvyer en stormwind 't meeste tergen
 Den meestverheven Struyk en Hémelboge Bergen)

Hy moest tot (d) hoer en straff', gelyk een beest, met groen,
 En kruypende langs d'aerd', sich zeven jaeren voén.

N Aesleypt een moedig Peird een stuk noch van syn banden,
 't En is noch niet g'heel los van syne slaverny:

Dien Mensch zal ook der zonden tanden

Zoo niet ontgaen; noch is niet vry,

Die noch in syn gemoed wilt houden oft bewaeren

Een neyging tot het kwaed die vast aen zonden bind;

Maer wilt gy eens by GOD T vergaeren,

Dat 't kwaed in u geen plaets meer vind.

N Eemt (die in lyden zyt, en die verwynt en slagen

Van uwen Evenmensche onnoozel lyden moet)

Beeld CHRISTI vast aen 't Kruys gehecht; en wilt hem klagen

Uw leet: hy is 't alleen die onze smert verzoet:

Wanneer men denkt dat HY, GOD T, d'oorzaak aller gaven,

Zoo veel heeft onderstaen van syn verworpen slaven.

N Iet krachtiger als 't kwaed om 't Goede te bederven:

Een met de pest besmet die doet'er duyzend sterven;

't Rot Schaepje maekt'er veel; een deugeniet alleen

Genoeg is om den hoop te brengen tot geween:

(a) Ovid. Hervorm. 6. Boek. (b) Boek der Schepp. 7. Hoofdstuk. [c] Daniël 4. (d) penitencie.

Want meer als een rot Schiaep zal u het kwaed bevelken.
Als van de pest wilt u van eenen boofwicht trekken.

NOyt zal men op een bot tot volle boosheyd raken;
Maer trapwys van een kleyn in ander meerder kwaed,
Tot dat men onbedacht geraekt in boozen staet.
't Gact valt, die niet veel werk van kleyne (a) sepien maken,
Die zullen naederhand wel taffen zond' op zond':
Een naeldesteek verzuymt, raekt wel een vuyle wond'.

NArrekhoppen / (b) dwaaze Men-
schen,
T' allen dag wat anders wenschen,
Daerom zelden zyn gerust:
Want naer't krygen van de lust
Vinden datse zyn gevaeren
Als den hond, die in de baeren
Naer een schaduw zwom in't diep,
Waer door hem zyn proey ontliep.
Die den schyn voor 't zyn naelooopen
Missen 't eynde van hun hopen.

Niet naer eysch van myn gebre-
ken,
Wilt my straffen lieven HEER;
Laet uw goedheyd my vry-spreken,
Met berouw ik weder keer.
'k Heb gedwaelt met slimme gan-
gen,
Doen ik liet uw woord en Wet,
Wilt my in genaed' onsfangen,
'k Heb myn wêerkeer vast gezet.

NIemand zoud hier zeven jaer
Zonder klagen of misbaer,
Konnen liggea op een bed,
Zacht, met roosen dicht bezet;
En zult gy op 't eeuw'ig vyer
Tusschen laster en geier,
Konnen rusten in 'de hêl?
Zondaer, overpeyst dit wel:
En doet zoo by tyd en dag,
Dat gy vlugt dit droef geklag.

NEerstig Mierken die de tyden
Leert gebryken zoo 't
hoort:
Als gy om geen nood te lyden,
's Winters werkt, en spaert al
voort
In den Zomer, leert de menschen
Die verslyten jaer op jaer
Vruchteloos, en nogtans wenschen
T'êten uemaels met Gods schae;
Datte moeten bêter letten,
Ook om d'hand aen 't werk te zetten.

Othoud u als bezembelingen ende (c) pelgrims van bleefsch-
lyke lusten die tegen de Ziele stryden / hebbende uwe wan-
belinge goed onder de Penbelen / op dat zy / in 't gene dat
Iu van ulieden in achterklap soeken / als van kwaeddoen-
mygen (d) glorificeren. 1. Petri 2. v. II. 12.

^a] fauten (b) zottebollen. [c] bédevaerders, reizzers. (d) verheerlykt

Oftaenbe / is hy gekomen tot ſynen Vader. Ende doen hy noch verre was / heeft hem ſynen Vader gezien / ende hy is dooz hermhertigheyt betoerget geworzen / ende toeloopeude / is hem op ſynen hals gehalen / ende hy heeft hem gekuſt. Ende den Zone heeft tot hem gezeud : Vader / ik hebbe gezondigt vooz den Hemel en vooz u. *Lnc. 15. v. 20. 21.*

O! Hoe goed en zoet is / **H E E R E**, uwen Geest in alle dingen / en daerom straft gy de gene die buyten de palen doolen / ende gy beermaentse van 't gene daer sy in zondigen / ende gy ſprekſe aen / op dat sy de kwaedheyt laetende / zourden in u gelooben. Niet dat gy onmachtig waert; maer hy deelen nozbeelende / gaesdy hun tyd tot (a) *penitentie*. *Sapient. 2. v. 1. 2. 9. 10.*

Onderzoekt de Wuyghend / ende sy zal u geopenbaert worzen / en als gyze verkregeu heyt / zou en verlaet haer niet; want ten laetsten zulby in haer ruste binden / ende sy zal u verkeert worzen tot gemoegte. Ende haere beteren zullen uwe zou tot rene sterke bescherming ende krachtige steunſelg. *Ecclesiast. 6. v. 28. 29. 30.*

Ozinnige ende ongelooibige herten / die zou biey in d'aerbsche binden verſmoozd liggen / dat sy niet anders dan aerbsche dingen en zoeken; maer deze ellendige menschen zullen dat in 't leste noch breezen ik geboulen hoe stercht ende van geender weerden het was het gene sy hemint hebben. *Thom. à Kemp. 1. Boek 22. Hoofdstuk.*

Ontfangt herbulbeluk allen tegenwoed / als een kosteluk Nieuwjaer van **GODT** overgezonden; oft dit van den Hemel / oft van (b) (*d'Elementen*.) oft van den duyvel / oft van de hyanden / oft van den dienær der duyvelscher konsten komt / en denkt niet dat u iet van eenen anderen kant overkomt / als van de **GODDELYKE** Waazichtigheyt ende Beschikkinge. *Blof. Parad. aut. ftd. c. 9 n. 2.*

ONias (c) t'wyl hy stryd voor d'eere van **GODTS** Kerk, Lyd hy veel ongevals, benouwtheyt en ellenden, Dat hy als balling sig moet uyt het Landſchap wenden,

En eynd'ling word vermoord door *Menelaüs* werk.

't Schynt dat de **DEUGD** den haer tot erſdeel heeft verkregen, Want booze ſtaen schier noyt de booze Menschen tegen.

OTtho (d) der Duytschen Vorſt, t'wyl 't Hongerſch Oorlogsheir Syn Land geheel verwoeft, trekt moedig in 't geweir, Naer dat hy met syn Volk het Heylig **VLEESCH** des **HEEREN** Genuttigt had, en kwam (e) *Verwinnær* wederkeeren.

Dit leert, dat wy, als 't vleesch, of duyvel ons beſtryd,

Ons sterken moeten, met die **SPYS**, om zyn bevryd.

(a) boetveerdigheyt.

(b) Hoofdstoffen.

[d] Machab. 5. Hoofdstuk.

[d] Koning der Duytschen, naderhand Keyzer.

(c) victorieus.

O Rpheus konde door gespel (a)
*Wreede dieren doen bedaaeren ,
 Wolven , Tygers , Leeuwen sel :*
*Jae zelfs sjeenen i' saem vergaeren ,
 Om met meuren eene Stad
 Te sluuyten ... dus wy leeren
 Dat een zoeten Woordenschat
 't Woest gemoed kan overhéeren
 En aenporren tot syn plicht ;
 Een zoet woord den vréde sjiicht.*

O Ntdekt hier wat gy zoekt wilt gy niet zyn bedrogen ,
 En zien dat iemand plukt wat gy met moeyte zaeyd ;
 Door licht vertrouwen , moest gy dikwils zien voor oogen ,
 Dat iemand al de vrucht van uwen arbeyd maeyd :
 Waer gy naer tracht dat mogt een ander ook behagen ;
 Het waer bespottelyk met trommels haezen jagen.

O Ntmoet u op den weg , of komt u aen te spréken
 Een dégelyk Persoon , wilt afdoen uwen hoed ,
 Betoont hem eere alzo ; of komt gy daer t'ontbréken ,
 Gy word voor ongeleert en plomp van elk gegroet.
 Leert van het spreekwoord , dat u zegt : Gy jonge Gasten ,
 Wilt rap aen uwen hoed , maer traeg ter beurze tasten.

O Pstaende voor uw werk , voor éten en voor drinken ;
 Voor alles wat gy doet , voor gy in't bed gaet zinken
 U teekent met het Heylig K R U Y S .
 Wanneer u kwelt het helsch gespuys ,
 Wilt dadelyk hun 't Kruys vertoonen ,
 Dat zal u in den kryg verschoonen :
 Want dit is 't zweird waer méd' den onderaerdschen geest
 Van onzen HEYLAND eens verwonnen is geweest.

O Verlegt met rype zinnen
 Die 't onuchtig léven minnen ,
 Schoon u G O D T geworden laet
 En niet haestelyk en slaet ;
 Schrikt en beeft voor zyne wrake ,
 't Is een schrikkelyke zake
 Te vervallen in zyn hand ,
 Als hy fierk in toorne brand ;
 Schoon hy 't slaèn wilt lang uytstellen ,
 Hy zal dan te straffer kwellen.

[a] Ovid. Hervorm. 10. Boek.

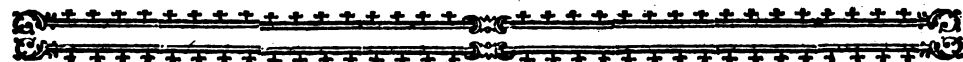
O Ogen leyden tot de lusten
 Als men die niet wel bewaert .
 Witt u zorgelyk toerusten
 Of gy zoekt uw kwalykvaert :
 Want de kwaed' genégenthéden
 dringen door het oog in 't hert ;
 Wis nauwkeur g die bestéden ,
 Klagen naderhand met smert :
 Maer wat d' ooge niet en ziet ,
 Dat begeert het herte niet.

O Pent , HEER , myn blind ge-
 zichte ,
 Dat ik kenne myn ellend' ,
 Als ik uwe wégen zwichte :
 Op dat kwaad van my gekent ,
 Werd gevluht ; en 't pad der Deug-
 den
 Zy bewandelt naer dees tyd
 Om hier naer door 's Hemels vreugden
 Eeuwelyk te zyn bevryd.

O F schoon gy hebt een Vriend, die u (zoo 't schynt) bemind
 Als gy hem hebt van doen in zéker zwaere zaken,
 Die hem wat schaeden zoud'; hy zal dat zoo wel maken,
 Dat gy hem in den nood ter hulpe niet en vind:

Want schaele zoo men komt te spréken,
 Die zal der Menschen vriendschap bréken.

O Ndankbaer Menschen-kind, hoe derft gy noch verschynen
 Voor GODT, om vragen iet, die jaeren laet verdwynen
 Eer gy tot dankbaerheyd eens opent uwen mond?
 Leert béter lessen van een sprakeloozen hond,
 Die voor een stucxken brood zal huppelen en springen,
 Jae 's nachts ook lynen dienst met vlytigheyd volbringen.

P RIESTERS die wel (a) regéren, zyn trüffel eere werdig/
 alhermeest he geue die arghenden in 't Woord / ende in de
 Leeringe. Want de Schrifture zeyd: gy en zult den boz-
 schenden **O** s synen mugt niet toebinden / ende eenen werck-
 man is synz loon werdig. Tegen eenen PRIESTER en
 wilt geene klagten ontfangen / dan onker twee oft by getuygen.
Timot. 5. v. 17. 18. 19.

P roebende uwe zelven Mensch / eet alsoo van dien BROODE en-
 de dzinkt van dien KELK; want zoo wie eet ende dzinkt
 onweerbelyk / die eet ende dzinkt dat oordeel booz syn zelven / niet
 onderscheydende het LICHAEM DES HEEREN. Waer 't zoo dat
 wy ons zelven oordeelen / zoo en zoudén wy niet geoordeelt worden.
1. Corinth. 11. v. 28. 29. 31.

P Ryf (b) geenen Maan om syne schoonheyd / noch en versmaech
 geenen Mensch om syne gebaente / in de kleeving en (c) gloriéert
 niet; want wonderlyk zyn de Werken des ALDERHOOGSTEN alleen /
 ende (d) gloriés, ende verhoogen / ende ongezien zyn syne Werken.
Ecclesiastic. 11. v. 2. 4.

P roeft my HEERE, ende onderzoekt my / zand myne niere / ende
 ik heb een hejaegen gehad in uwe Waarheyd. Ik en heb niet gezeten
 met den raet der Avelsheden: ende met den genen die onrechte wercken
 doet / en zal ik niet ingaen. *Psal. 25. v. 2. 3. 4.*

[a] bestieren: (b) waerdeart, verheft. (c) verhooveerdtge. (d) heerlyk.

Penitentia (a) volbrengen / is / ende de hoozleben misdaden betweenen /
 ende niet meer doen 't gene betweenelikt is; want wat helpt'er dat
 iemand de zonden van onkuytscheyd betweent / ende nochstans met die he-
 gereclike puerghen ontsteken is; daerom / hy word volkomentlyk bekeert /
 die / 't gene hy eens kwalik gedaen heeft / betweent; ende niet weder en
 keert / tot 't gene te betweenen is. *Greg. lib. 3. in 1. Reg. 7. Hom. 34 in Ev.*

Preelb van den gekruypten CHRISTUS: als gy syn leven aenmerkt /
 zoo moogt gy u wel schaemen; naedemael gy u zelven / noch niet meer en
 hebt syn gelyke gemaeht / daer gy nochstans zoo lang in den weg des
 HEEREN gewandelt hebt. *Thomas à Kemp. 1. Boek. 25. Hoofdstuk.*

Pllatus, schoon hy merkt d'onnoozelheyd des HEEREN (b)
 En ondertusschen tracht d'onschuldigen t'ontlaen;

Het Menschen opzicht doet hem van het richtsnoer keeren,
 En doemt zoo eenen GODT om 's Keyzers haet t'ontgaen.

O Menschelyk ontzag! wat doet gy menig zeyen
 De GODDELYKE minn' voor die der Menschen (c) bezeyen.

Polycarpus sterk gepraemt

GODT te lasteren onbeschaemt.

Sprak met wonderlyk verkloeden, (d)

Zal ik mynen GODT vervloeken,

Die ik zes-en tachtig jaer

Heb gedient en noyt bezwaer

Ramp of leed my heeft gezondē?

Neen, myn lyf en schrikt geen wonden.

Jonkheyd dat u dit aenschouw

Dient om GODT te zyn getrouw.

Phaeton door waen gedreven,

By zyn Vader sterk aenhoud,

Dat hem eenmael van zyn leven (e)

't zonnevoeren word vertrouwt:

Door het vaderlyk taefstemmen,

Ging (tot zyn verderf en schand)

't kind de zonnekoets opklemmen,

Sterft, vermits hy alles brand.

Dit bewyft ons, niet te pogen

Zaken buyten ons vermogen.

Peru niet al syn Goud en Zilverryke beken;

De Zee die Perlen jont uyt haer geschuymde veld;

Met al wat d'aerde geeft, en weerdig is te réken,

Mag niet in évenwigt zyn met den Tyd gestelt:

Want door al 't géén' voorzeyd, en kan men niet verlangen

Ons léven van een ure, als ons de dood komt prangen.

Peyst, dat geen Mensch, hoe ryk; kan zonder d'ander léven;

Een armen Man moet zelfs den KONING bystand géven,

Door goed of door syn lyf: den armen word gevoed

Door synen arbeyd, of, der Ryken overvloed:

Dus, niet zoo slecht, of 't kan tot nut en voordeel strekken,

Als d'een hand d'ander wascht, dan zynze zonder vlekken.

[a] Biechtvoldoening; maer naar de letter, boetveerdigheyd. (b) Matth. 27. v. 18. 21. 26.

[c] wyken.

[d] Euseb. 14 boek der Geschied. Iren. 3. boek der bettery

[e] Ovidius Hervorming 2. Boek.

P AAR op, en let wel toe, aen wie gy wilt vertrouwen
Den grond van uw gemoed, en zaken recht t'ontvouwen :
Noyt wys Man vond'et goed, aen iegelyk zyn hert
T'ontblooten; want daer naar brengt u vertrouwen smert,
't Mag komen dat uw Vriend (wien gy ontdekt uw zaken)
Uw Vyand werd, dus moogt gy zoo in onheyl raken.

P Rangt droefheyd lyf en Ziel met smert niet uyt te spreken,
Wat pyn oyt (a) bwingelant arglistig heeft bedacht;
Noch is de pynelykheyd niet in gewigt te réken,
By 't prangen van 't gewiss', als 't kwaed nu is volbragt :
Want dézen Beul ons volgt en kwelt ons t'aller uren;
Maer d'ander pyn en smert en kan niet lange dueren.

P Utoor, Vink en Nachtegael;
Loven GODT elk in hunn' Tael,
Voor 't weynig dat elk nut en hun den H E E R verleent :
Waer blyft den Mensch dan, die zoo veel heeft ontfangen,
En gantsche jaeren loopt, eer hy met dank en zangen
Den Géver looft, ó schand! ó hert geheel versteent!

Arger dan de wilde dieren, die met zang den S C H E P P E R viéren.

P Esie, honger, oorlogslagen
Zyn te vluchten en t'onizien;
Wreedde Dieren, ziekten, slagen,
Branden moorden ziet men vlien :
Maer noch dezen onvermindert
GODT vergrammen door het kwaed
Ons alleen de ziel maer hindert;
Vlucht de zonde vroeg en laet

P Roest my GODT in deze tyden
Door den geessel van uw' minn',
Mag ik maer hier naer verblyden,
't Lyden strekt my tot gewin.
Kapt en kerft my met betrouwen.
In dit léven, 'k acht'e niet,
Als gy my hier naer wilt spaeren :
Eeuwig vreugd volgt dit verdriet.

P Erst zoo de vrees den Wolf, dat hy heeft by de Schapen
Syn wreedten aerd gestilt, doen hy eens onvèrwacht
Gevangen was; en zal het eeuwig vyers gedachte
Het Menschenkind niet voor de booze zonden wapen?

Daer dézen ramp niet 't lyf, maer ook de Ziele raekt,
Wat is 't dat hier den Mensch zoo ongevoelig maakt?

P Eyst gy, ó Luyard! tot uw eynde te geraken,
Die dwaelt en slaépt op 't Deugdepad?
Neen, neen, staet op, en wilt ontwaken :
Den Man die weet de plaets heeft geen verholén schat;
Maer wel die hem komt uyt te graven :

't Is niet alleen genoeg dat gy geen zonde doet,
Men moet in 's H E E R E N S Hof geduerig werken, slaven;
Die daer niet voordert, aers'len moet.

[a] Tyrann

(b) conscientie.

De onnoodige Q. voor de Vlaemsche Tael, hebben wy noch willen stellen, om haere Voorstaenders te believen, en dat de kennis van dit Letter niet ondienstig is, indienze daer naer de Latynsche of Fransche Tael willen leeren.

Q Waerde Menschen enbe berleybers zullen boozderen tot arger / volende / ende in dolinge hzengende. Maer blyst gy in de dingen die gy geleert hebt / ende u beholen zyn / weteude van wie gy die geleert hebt. Alle Schryfture van GODT ingegeven / is (a) profytelyk om te leeren / om te herigpen / om te straffen. 2. *Thim.* 3. v. 13. 14. 15.

Q Wellinge lyden wy in alles / maer wy en woorden niet kenautot / wy lyden noot / maer wy en woorden daerom niet mismoedig. Wy lyden herholging / maer wy en woorden niet verlaeten ; wy woorden hervoozen / maer wy en gaen niet verlozen / altyd het sterben JESU in ons lichaem ombzagenbe / op dat JESUS lehen ook geogen- fiaert woerde in ons lichaem. 2. *Coriat.* 4. v. 8. 9. 10.

Q Waerde Mannen en denken op 't Oozbeel niet ; maer die den HEBER zoeken / aenmercken alle dingen. Beter is enen armen / want- lende in syne (b) *simpelheyd*, dan enen ryken in herkeerde wegen. Zoo wie de Wet hewaert / is enen wyzen Zoon ; maer wie krasseerbers hoed / die hreschaemt synen Vader. *Proverb.* 28. v. 5. 6. 7.

Q Waerde dingen zend den stercken HEBER toe / ende wie is'er dieze zal verbryden ? Paer is een byer uut synder gramshappen ygaen / ende wie is'er die dat zal uutluffchen ? Hy zal blyemen / ende wie en zal niet hzeezen ? Hy zal danderen / ende wie en zal niet lehen ; want sterk is syne hand die den hoge spant. 4. *Esdr.* 16. v. 8. 9. 10. 11.

Q Waed ende eene onberdragelyke zake is het helsche byer ; wie en weet dit niet ? Ende een schizkkelijk (c) *torment* ; nachtang hzengt daer buyzend helsche byeren / gy en zult niet zulcr booztg- hzengen / als is / verstootten uut de (d) *glorie*, ende van CHRISTO gehaet te woorden / ende van hem te hoozen / ik en kenne u niet. *Chrysof.* *Hom.* 24. in cap. 24. *Matth.*

Q Waerde hzaessheyd beroert ende herstoort de Ziele / ende stelt die zelve in eene ongerustigheyt ; zy veroorzacht eene onmaetige hzeeze / ende eene walge in 't hudden ; sy verboost ende ober- haest de hersenen ; sy herooft de Ziele van raed / ende van oozdeel / van herstand / ende van moed / ende sy hencemt haer alle krashten. *Francisc. Sales.* *Onderwyz.* 3. deel. 12. *Hoofdstuk.*

[a] Voordeelig. [b] seavouligheyd.

[c] pyne. [d] heerlykheyd des Hémels.

Q *Uakkels, Manna, klaere Vlieten,* (a)

*Zend den HEER in de Woefijn,
Op dat GODES Volk genieten
Hulp en trooft in nood en pyn :
Wanneer Moyles met betrouwen
Op den HEER syn hope stelt.
Droeve Menſchen in benouwen,
Als u ſmert en zorge kwelt,
Bid uw' Schepper, hy zal 't weenen
Stutten, en u trooft verleen.*

Q *Uirinus* (d) doen hy ſicht' dat ſchoon en prachtig *Rómen* (e)

*Dat d'Opperheerſchappy der Wereld heeft bekomen,
't Was van een kleyn begin; maer door d'Eendragtigheid,
Goed Burgerwetten, en der Vorſten kloek beleyd,
Is 't zoo beroemelyk geraekt: men moet maer werken
Slechts met een goed gepeys, GODT zal ons werk verſterken.*

Q *Uetſt noyt uws Naeltens eer' door achterklap te ſpreken,
Schoon 't licht gebeurt, 't is een der argſte Zielgebreken :*
*En achterklapper dood dry Zielen met een woord ;
Syn Naeltens die hy tergt, ſyn Ziel, en diens die 't hoort.*

*En wyl men tot de boet 't geſtolen weér moet geven ;
Hoe menig kiappers tong is daer te kort gebleven ?*

Q *Uaed en naedeelig is 't met veelderhande zaken
Zig te bemoeien : want die zelden wel geraken.*

*Die zig veel onderwind en brengt niet veel te recht ;
Gemerkt in dit gewoel d'een zaek met d'ander vecht ;*

*Maer die gelukkig hier wilt iet goeds verrichten,
Die moet te veel gewoels van ander vremde zwichten.*

Q *Uam zeker Meester niet der zeven vrye Konſten,
By eenen Huysman om te vragen een ſtuk brood,
Die moeft ſyn Huysgezin behouden voor den nood* (f)
Slechts met een Ambacht maer, en niet door iémans jonſten ?

*Dit leert, dat'et niet baet te weten vele zaken,
Is 't dat men niet door vlyt die vruchtbaer weet te maken.*

Q *Uaeddonders zullen niet haer volle dagen leven,
Maer om hun boos bedryf zoo worden die verkort :
Gelyk om dievery den Vos verdorven word.*

Hoe menig Booswicht is tot galge of rad gedreven

Q *Uintus, Raedsheer binnen*

Roomen, (b)

*(Naer Macrobius beſchryf)
Zoo (c) nauwkeurig ingenomen
In het kleeden van ſyn lyf,
Dat hy ging een Man verwyzen
Tot de dood, die in 't gedrang
Synen Tabbaert (wat afgryzen !)
Had ontplooyt, zelfs door bedwang.
Wat een dwaasheyd ! zal men kleeren
Meer als 't Menſchen léven eeren ?*

[a] Exodi 7. (b) Nierenberg, verſchil tuſſchen tydelyk en eeuwig, 309. bladz. [c] curicus.
[d] Romulus, ook Quirinus genoemt. [e] Tit. Liv. 1. Boek. 13. Hoofdstuk, ook Moren.
(f) CATS in ſyn buytenleven.

In d'hêft van zynen tyd? 't welk Godt zoo laat geschiên,
Ook om de zonden straffe in dézen klaer te zien.

Q Uelling en ongemak, GODT's vloek en ander kwaed,
Zal den Dronkaerd overstorten;
't Is schroomelyk wat dat een dronken Mensch bestaet :
Alexander ging verkorten
Het léven van zyn weerden Vriend,
Terwyl hy door den wyn de Réden had verloren.
Dus zydy wys noyt (a) *Bachus* dient.
Want 't is onsprekelyk wat hy heeft wee (c) hêftjaren.

Q Uifers van den weerden tyd,
Die zoo menig uer verslyt,
In te spelen, lachen, klappen;
Daer gy deugd en wêtenschappen
Moest handhaeven 't uwer baet.
Jongers bêter gaede slaet
Uwen tyd die gy tot leeren
Moet gebruyken, of verzeeren
Naekt u in den ouden dag,
Als men niet meer leeren mag.

Q Uelt u het dertel vleesch; komt u de Wêreld tergen,
Bespringt u 't hêsch gelpuys; vlucht stracx met alle vlyt
Tot den HÈER op (c) *Sions* Bergen,
Van daer komt uw hulp' altyd.
't Is H Y die van den brand te *Babylon* bewaerde
Dry Mannen in het vyer; en *Daniël* gestelt
By de Leeuwen, elk een spaerde
Hem, wyl GODT brak 't Leeuws geweld.

Q Uispelsteirt den trouwen hond,
Mits gy ondertusschen jont
Hem een sucaken droogen brood
En zoo voed in zynen nood :
Zullen wy (van GODT begift
Met de réden) in den drift
Van 't bedanken over 't goed,
Dat den milden HÈER ons doet,
Traeger wezen als een beest?
Jonge Kinders zy bevreesst;
G O D E S jonst word u ontreyd
Zoo gy mist in Dankbaerheyd.
(a) Godt des drinks.

Q Ualyk zyt gy mensch beraeden,
Die zoekt plaetsen heel bedekt,
Om in zonden vry te baeden;
In wat hoeken gy vertrekt,
G O D T is daer voor u gekomen.
Schuyft in 't duysier van den nacht,
Duykt u in de brakke stroomen;
Schoon gy u in d'aerde bragt,
Hy zal daer zien al uw werken,
Jae zelfs uw gepayzen merken.

Q Ueist myn hert met liefde
schichten,
Dat ik 't aerdsche goed versmaen;
(G E E S T des Heeren) wilt my
lichten,
Als myn wankelvoeten staen
Op den dwaalweg: stiert myn
paeden
Recht, dat ik de zonde vlien;
Niet en zal my konnen schaeden
Als gy my zult hulpe bien

[b] toebragt.

(c) den Hemel

Recht op de slappe handen / ende lamme knien / ende werkt rechte gangen met ure voeten / op dat'er iemand kreupel gaende / met en ballen; maer laet hem genezen worden. Volgt den bzebe met alle menschen / ende de heyligheyt / waer sonder dat niemant **G O T** zien zal. *Hebr. 12 v. 13-14.*

Redende u / op dat gy van my koopt Goud dat doozbuxst ende geproeft is / op dat gy ryk word / ende dat gy met witte kleeren moogt aengebden worden / op dat niet gezien en wordde de schandelykheyt uwer naektghen; ende met oogzalbe bestrykt uwe oogen / op dat gy zien moogt. Die ik lief hebbe / die straffe ende kastyde ik. *Apocal. 6. v. 18. 19.*

Recht gy 'tpek / gy zult daer af besmet worden / ende die gemeynschap hand met eenen hooberebigen / zal hooberebighen aembden. Eenem last zal hy op hem nemen / die gemeynschap hand met eenem die eerlyker van Staete is dan hy. Ende en weest geenem Gezelle van eenem die ryker is dan gy. Wat gemeynschap zal den ketel niet den vat hebben. *Ecclesiast. 13. v. 1. 2. 3.*

Recht uyt uwe barmhertighen de gene die u kermen / ende uwe rechtbrechighen de gene die oprecht van herten zyn. En laet den haer der hooberebige my niet overkomen / ende de hand des zonnbaers en raere my niet. De woorden synz mondz zyn wooghden ende bezog. *Psal. 25. v. 11. 12. 14.*

Remighen hangt van het herte / als van haeren oorsyng / ende sy ziet het lichaem aen als de stoffe. Waerom sy ook dooz alle de uytwendige zinnen des lichaems / ende dooz de gebachten / ende hegeerten des herten kan verlozen worden. Het is onkupscheyt oneerlyke dingert te zien / te hooren / te spreken *Ec.* als 't herte zig daer mede bemoeyt ende bemerk in schiept. *Franc. Sales. Onderw. 3. Boek. 3. Hoofdstuk.*

Rabanus zegt: als ene groote koozts of armoede den Mensch aenlast / doet vergeten alle den tyd der woogaende gezondheyt ende bzeugt / ende de ellende ende ziekte geest hem zoo veel te doen / dat hy niet anders en kan gebenken; ende is 't dat hem ontbertussen in den zin komt eenigen woospoet / dat verlicht geenzing / maer bezwaert hem eer in syne pyne. *Raban. in Ecclesiast.*

Raphel Colombo schryft: dat eens PHILIPPUS Vorst (a) Van Spanjen, door 't verbod van in syn Hof te komen, Twee Edelmans zoo heeft doen schudden ende schromen,

[a] Feria 2. Dom. in Quadrag.

Dat d'eenen 't bloed vervriest in syn ontroerde Borst,
En sterft. Hoe zal 't dan gaen, als 't op besluyt, der dagen,
GODTS ZONE 't zondig Volk in 't helsche vyer zal jagen?

R *Hamusia* (die helpt *Jupyn* het oordeel vellen (a))
Aen die boosaerdige, die gaen van hier ter hellen
Voor hun bedrêven kwaed:) leert 't Menschdom schroom en schrik.
Te nemen in de zond: want op dien oogeblik
Dat GODT syn Wil verklaert, al de geschapen dingen
Bereyd staen om terstond den zondaer om te bringen.

R Achab heeft des HEERENS
zegen,
Om het houden van haer woord,
Op haer, en haer huys gekregen:
Want doen *Josué* gesjoord
Jericho kwam t'overmannen
En te houwen alles nêer;
't Kwaed is voor haer opgespannen,
Voor haer huys, en wat haer meer
Eygen was. . . Wilt hier uyt merken,
Wat getrouwheyd komt te werken.

R Oept dien uyt voor een wys
Man,
Die met maete zwygen kan:
Want terwyl een klapper raest,
En meer kwaed als goed uytblaest:]
Trekt den zwyger wel bedacht
't Goed van dezen voortgebracht.
Voorts den Wyzenman (c) zegt klaer:
Een Zot word openbaer
Door syn tong: dien Mensch is goed
Die met syn tong misdoet.

R Oert geen heet yzer aen; maer wilt het eerst wel proeven,
Of gy (d) hierzengt uw hand: en dien raekt in bedroeven
Die zonder voorberaed geduerig klapt en raest. . . .
Dus Jongers zydy wys, spreekt noyt met grooter haest:
Maet wilt uw' woorden wel bedenken voor het spreken,
Dus zuldy van het Volk by Wyze zyn geleken.

R Ookt noch een Toorts, en komt gy die slechts maer te steken
Ontrent de vlam, sy zal weer branden dadelyk:
Hoe menig Mensch die door GODTS hulpe was geweken
Van 't zondig kwaed, viel wêer als voormaels in het slyk
Der zonde, mits hy zig kwam by het kwaed te stellen:
Waekt neerftig, vlucht altyd het gên' de Ziel kan kwellen.

R Aekt iemand licht ontstelt door gramschap of verdriet,
Dit zegt ons, dat dien Mensch gantsch slap is van gemoede:
Een vrome Ziel komt traeg tot uyerlyke woede;
'T en is maer grooten ramp waer voor sy zuchten bied;
Sy wilt voor min als niet, of schynbestaende zaken,
Niet slooren haere rust, haer leet niet gaende maken.

(a) Ovid. *Herford*. 14. Boek.(b) *Josué* 6.
(d) verbrand.[c] *Proverb.* 10. 7. 11. 12.

Roept in den Morgenstond zoo haest gy komt t'ontwaken,
 Om hulp tot uwen H E E R ; wilt ook een opzet maken,
 Van vlytig diën dag te vluchren 't zondig kwaed ;
 En dat gy boven dien, waer gy de hand aen slaet,
 Zult doen tot synder eere, ook tot de minste werken :
 Zoo doende zult G O D T s hulp' en ook uw voordeel merken.

Raeft iemand door 't geval in armoede en ellenden,
 't Geluk kan wederom hem jonnen meerder goed ;
 Verliest gy eens uw ' Eer', wat vlyt gy aen zult wenden,
 Noyt word die in 't geheel herstelt zoo 't wézen moet ;
 Dus moet men neerstig zien syn E E R E te bewaeren,
 Geen Goed, geen Koningryk is by haer (a) t'rhenaeren.

Ryft een hoogmoedig Mensch tot 't opperpunt van Eere,
 Door 't G O D D E L Y K Bestier ; 't is om dat synen val
 Zoo veel te zwaerder zy. De dagelyksche leere

Dit overvloedig toont : waer vind men leeger dal
 Dan by een hoogen berg ? De Schildpadd' word verheven,
 Om met te grooter slag te némen haer het léven.

RAppen Schipper die als 't weder
 Helder, stil is, ende schoon,
 Alles klaar maekt op en neder,
 Om, als (b) Boreas den Toon
 Van 't onstuymig weer zal spelen,
 Gy u (c) rebden moogt uyt nood :
 Wyst, dat 't ons niet moet vervelen,
 Om te zien, schoon wy in 't schoot
 Van den voorspoed rustig slapen,
 Men moet zig voor 't lyden wapen.

REykt uwe Ooren G O D T van
 boven,

Tot uw' dienaers dankzegging,
 'k Wil met hert en tong u loven,
 Voor uw' milde Zegening,
 Zonder maete aen my bewezen :
 Schoon myn tong hier toe is
 krank,
 Vult H E E R myn gebrek in dezen :
 Neemt dees wedergift in dank.

Slaet / ende en wilt niet wederom met dat jock der slavernye gebonden
 worden : want C H R I S T O J E S U en doogt de Besnydenisse
 niet / noch de onbesnedenheyt ; maer 't Geloobe dat door de Liefde
 werkt : gy liept wel / wie heeft u helet de Waerheyt niet ondercha-
 nig te zyn ? Want de geheele Wet word in een woord volbragt ;
 hemint utren Daesten als uw zelven. Gat. 5. v. 1. 6. 7. 14.

Siel zyn de hoeten der zondaeren om 't bloed uyt te stozten / ber-
 derhinge en onzalighen zyn haere wegen. Ende den weg des
 Dredes en hebben sy niet gekent. Daer en is geene Preeze G O D T s

(a) te gelyken.

(b) den Noordenwind.

[c] uythelpen ; ontwerpen.

hoor haerbet bagen. Een open graf is haerliedert hele / haere ranje heb-
ben sy tot bezog gebuyt. (a) *Fenya* het abbreven is onder haerliedert
lippen. *Rom.* 3. v. 15. 16. 17. 18. 23.

S Eest myne woorden in uwe herten / ende uwen Geest / ende hangt
die hoor een teeken aen uwe handen / en steltse tusschen uwe oogen /
leert uwe kinderen op dat sye overpeyzen als gy zult zitten in uwe
huys / ende gaen over weg / ende als gy ter ruste weder liggen ende op-
staen zult. *Deuter.* 11. v. 18. 19.

S Uanna zuchtende / sprak : ik sien van alle kanten kenoubat : want
zoo ik dit doen / zoo is 't my de hoop / zoo ik 't niet en doen / zoo
zal ik uwe handen niet ontgaen. Maer het is beter zonder het werck
te vallen in uwe handen / dan in de tegenwoordighyde van mynen
GODT te zondigen. *Dan.* 13. v. 22. 23.

S Pinnekoppen en dooben de Wyen niet ; waer verhinderen ende be-
sterben haeren hoving / ende sy betwinden de hovingraeten zondanig
met haere weiden / dat de Wyen geenzing haer werck meer kunnen
hoortz maken : eben alsoo de bagelysche zonde en doob geenzing onze
Ziele ; maer heberst nochtans de Godbzuchtighyde. *Francisc. Sales.*
Onderwyz. eerste deel. 22. Hoofdstuk.

S Chub ende heest / dat GODT zich niet en vergamme / ende ge-
lieben van den rechtberdigen weg verloren en gaet : hekent de tee-
kenen zelve ; want den Hemel is van koper geworden / ende d'aerde van
ijzer. (b) d'Elementen zelve geven de gramtschap GODTS te kennen.
kinderen der menschen ! hoe lange zult gy bezwaert van herten zyn ?
Chrysof. Homil. in *Psal.* 118.

S Ampson kloek en sterk van macht,
Die door ongehoorde kracht (c)
Duyzend Mannen nêder sloeg
Met een been ; Stads poorten droeg
Op den rug ; een wreeden Leeuw
Scheurd al was het schier een Meeuw :
Word door listen van een Vrouw
Overmant ; en t'synder rouw
Aengebragt den Philistyn,
Waer verblind , vergaet vol pyn.

S Cylla, t'wyl dat Minos tracht
Te doorbrêken wal en gracht
Van haer Vaders sterke Stad, (d)
Heeft de mim' haer hert omvat ;
Dus sy haer , en Stad , en Land ,
Overgâeft in Minos hand ;
Waerom sy met ramp bestormt ,
In een Leeuwk is hervormt :
Waer uyt ons te leeren siaet ,
Dat den lust brengt alle kwaed.

S Putina , jongeling van een bevallig wêzen , (e)
Uyt vrees dat iemand mogt , lust , erg , of aenstoot lêzen
Uyt zyne schoonigheyd , heeft 't lieffelyk aenschyn
Doorsnêden en doorvliemt , schoon of 't hem dède pyn.

[a] verzift. (b) Hoofdstoffen. [c] Rechteren 15. 16. Hoofdstuk.
(d) Ovid. *Hervorm.* 8. Boek. (e) *Vader. Max. & Aub.* in 't Boek der *Maege*

Leert Kinders, uyt één daed, uw lichaem liever haeten;
Als dat de Ziele zoud' haer GODT en SCHEPPER laeten.

S Noepen, liegen, ende muylen
In jonge Kinders straft, gy Ouders wel beraen,
Een snoeper zal syn maeg vervuulen;

Die gerner liegt, is meest tot boosheyd toegedaen.
En voorts, een Kind dat muylt zal kwaed en koppig raken :
Wilt uyt dien jongen Hof by tyds dat kruyd weg maken.

S Choon *David* Herder was en 's Vaders schapen hoedde,
GODT steit hem op den Troon en *Israël* bestierd',
En *Moyzes* zoo verdrukt dat hy op 't water zwierd'
In eenen biezenkorf, wien *Pharos* Kind opvoedde
Als Vondeling, geraekt den Leydsman van GODT's schaer'.
Die 's **HEEREN**'s Wetten volgt bezorgt hy verre en naer.

S Preekt' altyd loffelyk van uwen Evenmensch,
Of zwygt wanneer gy niet en kont zyn lof voortsbrengen,
Nae **CHRIST**: (a) *huyfheit*, die niet konde naer zyn wensch.
Voor *Layphas* waerden lof van zyn (k) *Minsteft* zingen,
Die zweeg. Wilt ander doen, gelyk als gy begeert
Dat aen u zoud' geschien, dan zydy achtens weerd.

S Chrikt vry voor 's **HEEREN**'s straff'; 't is schroomelyk te vallen
In d'handen van dien GODT die niet verborgen laet
Wanneer hy vonnis srykt : laet af uw zondig mallen
En volgt de waere Deugd, gy zyt bevryd van kwaed :
Want voor een strengen **HEER** gy zult een lieven **VADER**
Bekomen, die u rust en vreugd geeft bey te gader.

<p>S Pelen, jokken, loopen, wandlen, Schouwt, ey jonge Maegden schouwt! Veel by nagt met jongmans handlen, 't is uw' aar te licht vertrouwt : Want indien men moest gaen vragen Aen veel dochters nu vol druk, Waar uyt kwam haer leet en klagen, Myn verdriet en ongeluk, Zoud' elk zeggen, kwam gerézen,</p>	<p><i>Mits ik t'huys niet siel kond' wizen</i> S Tort uw' gaven, HEER, van boven, <i>In myn Deugdverdorde Ziel,</i> <i>Die in droefheyd ligt verschoven,</i> <i>Aengemerkt zy dikwils viel,</i> <i>Kleyn van moed, in veel gebraken,</i> <i>Denke doch aen 't voorleden niet ;</i> <i>Laet uw godheyd voor my spreken,</i> <i>Hoed my van noch meer verdriet.</i></p>
---	---

S Telt gy de beternis van uw boosaerdig liven,
Mensch, uyt tot aen uw' dood; wien heeft u schrift gegeven
Dat gy bekwaemen tyd naer degen hebben zult?

(a) exempel

(b) Godsgezanten

Verblindheyd; ey misbruykt niet 's HEERENS lang geduld; want schoon hy had den tyd; zal G O D T u zéker jonnen.

Syn (a) Gunstgaaes waer med' gy u zoud' bekeeren kunnen. (b)

STryd Christen yveraer, wanneer gy zyt bevochten
*Van d'helsche slang die stadig zwiert
 Als eenen Leeuw met wreede tochten*

Die om syn prooye zocht, en grimmig brult en tiert.

Zyt matig Broeders (c) wilt ook waken.

Op dat gy niet in 't net, en 's Duyvels klauwen stoot:

Wilt door een goed Gebed tot uwen G O D T genaken,

Hy zal u bystaen in den nood.

SCoffscheyder (d) armen dwaes, die kost en moeyt' verliest,
Wanneer gy door uw' Konst meynt Goud te zullen maken;

Maer mist uw' ydel-hop'; noch meer zyt gy te (e) laken /

ó Vrkaerd! die uw (f) heyl in geld te spaeren kiest,

En uwe Ziel verquymt: den arbeyd is verloren;

Gaeddy zoo voort, den HEER scheyd u van d'Uytverkoren.

Tot nu toe en hebby niet gebzaegt in mynen Naem. Begeert /
 ende gy zult ontfangen / op dat uwe blydschap mag vol zyn.
 In dien dag zult gy in mynen Naem begeeren / ende ik en
 zeg u niet / dat ik den V A D E R hoor u hiebben zal: want
 den V A D E R zelve ulieben lief heeft / om dat gy my hebt
 lief hebt. Joann. 16. v. 24. 25. 27.

TErloopen dat gy het licht hebt / zoo geloofst in het licht / op dat gy
 kinderen des lichts moogt wezen. Die my versmaed ende mine
 woorden niet en ontfangt / die heeft eenen die hem oorbeelen zal. 't Woord
 dat ik gesproken hebbe / dat zal hem in den uttersten dag oorbeelen.
 Ik en dien niet gekomen dat ik de Wereld zoude berdoemen; maer om
 dat ik de Wereld zalig maken zoude. Joann. 13. v. 46. 47. 48.

Tot blydschappen is den Wyn gemaeckt / ende niet tot bronkenschap
 han den beginne. Den Wyn matelich gebzonken / is een berheu-
 yen der Ziele en des herten; den mateliken dzank is gezondhend van
 Ziele ende lichaem. Den Wyn veel gebzonken / maekt kringinge ende
 gramfchap / ende hele vallen. Ecclesiast. 31. v. 35. 36. 37. 38.

Tout my / H E E R E, uwe wegen / en leert my uwe paden / tot
 U heb ik mine Ziele opgehoben / mynen G O D T, in U heb ik lie-
 trouwen / ende ik en zal niet beschaemt worden. Doch en laet mine

[a] gratie. [b] Dewyl Godt menigmael tot eene rechtveerdige straffe syne genaede onttrekt
 aen de vermetene zondaers, ende laet rampzalig sterven. [c] i. Pet. 5. v. 8. 9.

[d] Alchimist.

[e] blameren.

[f] geluk.

honden my niet bespotten / want alle die u berispen / en zullen niet
beschaemt worden. *Psal. 24. v. 1. 2. 3.*

Trecht ighen wy deze dingen / want wy tegen onzen *Woeber*
hebben gezondigt / ziende de kenouticheit syns herten / als hy
ons zoo ootmoedelyk had / ende wy en hebber niet nae geluystert ;
haerom is deze (a) *tribulatie* ober ons gekomen. En hebbe ik 't ulieden
niet wel gezeyd / sprak Ruben, dat gy het kind geen kwaed zoude doen /
ende en hebt my niet aenhoort. *V. tom. pag. 2. cap. 14. § 4. Histor.*

Trecht my nae *A* / ende verooft my van allen troost der *Schepselen* /
die niet lang bueten en mag / want geen geschapen dingen mag myne
hegeerte herzaben / ofte geheeliyk te bezeden stellen. Wilt my booz den baffen
hand der liefde met u bereenigen : want gy zyt alleen der minnende *Zielen*
genoeg / ende zonder *A* is alles ydel. *Thom. à Kemp. 3. Boek. 23. Hoofdst.*

Tobias word van *G O D T* gezégent hier op aerden (c)

En éven nae syn dood, om dat hy hield in waerden
Syn *O U D E R S* ; en volbrogt in alles hun gebdon.

Volgt *Kinders* dat ook naer : want d'Ouders zyn als *Gdon* ,
Van wie gy naest den *H E E R* het léven hebt ontfangen,
Wiens hert, om u, met zorge en pyne wierd bevangen.

Tygranus met syn *Vrouw* gevangen, wierd gevraegt (d)

Van *Cyrus*, die hem hield, wat dat hy zoude géven
Voor syne (e) *Gemaal* ? Myn *Ryk*, myn goed, myn léven,
Sprak dien roemweerden *Vorst* En dient 'et niet beklaegt,
Dat ieder *Houwelyk* als dit niet word bevonden,
Maer datm'ér dikwils léeft als katten doen met honden.

TAntalus in 't nat gezéten (f)

Tot de kinne ; (g) stikt van dorst :
Want zoo hy zig gaet verméten
Van syn schierverdroogde borst,
Met 't gedachte vocht te laven,
Vlucht 'et van hem : 't gon ons leert,
Dat de *Gierigaerds* maer slaven
Vruchteloos, om dat verkeert
Al hun zorg in pyn der *Zielen* :
Wyl sy midden in het goed,

Vol gebrek en armoed krielen.

Noyt geen *Vrek* zig deugd en doet.

TRekt my *J E S U* door uw liefde,

Wekt en roept myn traeg gemoed :

Ach ! of gy myn hert zoo (h) grieft /

Dat ik vocht in overvloed

Uyt myn oogen kond' doen vloeyen,

Tot afwasschen van myn kwaed,

En myn boosheyd te verfoeyen,

Waerom gy te recht my haet.

TYds weerde is kostelyk, ja schier niet op te wégen :

Want die hem wel bestéed, wint een oneyndig goed,

Te wéten *G O D T* : dus fryd de booze zonden tégen.

(a) kwellingen. (b) den jongen. [c] Tobie 4. 7. en 12. Hoofdstuk.

Onderw. 1. ft. 1. Deel. 8. Hoofdstuk. 3. part. 1. geschied.

[f] Ovid. Hervorm. 4. Boek.

(g) versmacht.

[d] d'Ontremi. Christ.

[e] Huysvrouwe.

[h] kweefta.

Ben Tyd is kort; ter Deyd gy dien gebruyken moet :
Want als uw dagen zyn verloopē,
Geen uer kont gy met schatten koopē.

TErstond zoo gy ontwaekt, wilt met het Kruys u zēgen;
Draegt zoo uw' werken op, die gy dien zelven dag
Zult doen, aen uwen G O D T, bid dat hy wilt uw wēgen
Bekieren, en u hōd voor jammer en geklag :
Maer boven al, dat gy u houden moogt van zonden.
Vlucht (door den dag) in nood, in J E S u diebaer Wonden.

TOt ongerēgeltheyd en ongebonden lusten
Geraekt een Mensch, die sich begeeft tot dronkenschap :
Daer door ontsteekt het vleesch; den Geest word traeg en slap,
En rēdeloos, zal als een beest in zonden rusten.
Men ziet het mēnigmael, dat zelfs een eerlyk Man,
Hem lichtelyk misgaet, die veel kykt in de kann'.

TErwyl den Boom is zwak men kan hem lichte dwingen,
En tot een schoon Gebouw een rechten balk voortsbringen :
Maer 't is verloren werk wanneer den Stam is oud....
Leert hier uyt die de zorg der Jeugd is toebetrouwt;
Dat gy die teere spruyt moēt in haer Jonkheyd buygen,
Ja doetze met het zog G O D T's Vrees en Wet inzuigen.

TOont G O D T een dankbaer hert voor all' syn jonst en gaven,
Die hy zoo mildelyk op syne Schepfels stort :
Hy is geen jonst meer weerd die daer in komt te kort.
Maet die een dankbaer stemm' laet tot den Hēmel draven,
Verwekt den milden H E E R om syn goedjonstighēyd
Te toonen noch al voort met lieflyk beleyd.

Here Maegden, jonge spruyen,
Arm van goed, of groot van
Staet;
Geest u niet te dikwils buyen.
Om te zwieren langs de straat;
Want zulcx heeft'er veel doen weenen,
Miss sy rackets daer in pyn;
Jonge Maegden, kwaede beenen
Maeten staedig binnen zyn;
Of nae 't ongebonden loopen,
Blyscen 't dēze beyd' bekoopen.

Roetel u een mallen Hond,
Hy maekt u beslykt erstond,
Dus syn vriendschap zal u schaeden
En met modder overlaeden;
Van gelyken zal het zyn,
Als een Valschaerd, onder sokyn
Van een Vriend, met (b) bitse
strēken,
Zal syn (c) wozok doen open brēken,
En u kwellen waer hy kan,
Wagt u wel van sulck een Man.

(a) Genes. 9. 11. 21. & Gen. 19.

(b) scherpe, kwaedertige bitterheyd.
(c) bedekten laet.

Verootmoedigt u onder de machtige Hand GODTS; op dat hy u berheffe in den tyd des berzoekens / alle uwe zonde-
bedriggheden werpende op hem : want hy heeft zooge booz-
elicken. *Wrest* (a) *sabr* ende waecht; want uwen vuand / den
Duyvel / gact om als renen Hziesschenden *Teuto* / zoekende
die hy berstanten mogt. 1. *Patr.* 5. v. 7. 8.

Ut de herten der *Mensch*en komen boozts kwaede gedachten /
Oberspelen / onkugscheden / doodsclagen / dieften / gierigheden / archeden /
bedrog / onzuuberheden / de kwaede vogen / (b) *blasphémie*, hoonberdig-
hend / dwaessghend. Alle deze kwaeden komen van binnen / en maeken den
Mensch onreyn. *Marc.* 7. v. 21. 22. 23.

Utzinnige als wy waren ! wy (c) *esimeerden* hun *Isom* eenre
dwaessghend / ende haerlieker rynde zonder rere. Ziet hoe sy
onder de kinderen GODTS gerekent zyn / ende hun boel onder de *Heg-*
ligen hebben. *Eglaeg* ! wy hebben van geboolt / en zyn van den weg
der waerheid geweken : wy hebben ons in de boosghend ende berberbenisse
bermoent. *Sapient.* 5. v. 4. 5. 6.

Van uwen Gaebe doet *Nelmoesse* / ende en wilt uwe *Wenzicht* niet
afkeeren van eenigen *Mensch* ; alzo zal it geschieden /
dat ook van u niet en zal afgekeert worden het *Wenzicht* des
HEEREN. In wat (d) *manieren* dat gy moogt / alzo woest hetro-
hertig ; want d' *Nelmoesse* van alle zonde / ende van de dood berloft.
Tob. 4. v. 7. 8. 11.

Verre zy van my dat ik iet kwaech van u lieben zal zeggen /
die *Maerholgers* van (e) *D' APOSTELN* zyn / ende het
Licham *CHRISTI* met hunnen *Mond* (f) *Consecreren*, booz de welke
wy ook *Chzistene* zyn ; welke de *Sleutelen* van 't *Ryke* des *Hemels*
hebbende / eenigzins booz den dag des *Ozberes* konnis stryden.
Hieron. Epist. 1. *ad Heliod. cap.* 7.

Vergeess worden wy *Chzistene* genaemt / zegt den *Wepfligen*
LEO, zoo wy geene *Maerholgers* *CHRISTI* en zyn / den wel-
ken zig zelven haerom den *Weg* heeft genoemt / op dat den handel van
den *Maester* / een (g) *exempel* ende regel booz den (h) *Discipel* zoude
wezen. *Serm.* 16. *de Nativit.*

U*Rias*, mits hy niet woud *DAVIDS* boosheyd styven, (i)
Draegt (nochtans (k) onbetwist van 's *Koning* arg bedryven)
Een brief aen *Joab*, daer het *Vonnis* van syn dood
In stond gedrukt ; zoo raekte *Urias* in den nood.

[a] matig. (b) lasteringen. [c] achteden. (d) wyze, dat is, op zulker wyze.
[e] Godsgezanten. (f) toeheyligen, toewyden : doch eygentlyk, Verzeftandigen.
[g] voorbeeld. (h) Leerling. (i) 2. Boek der *Konigen* [k] onweteade.

Dit wyft, dat groote Lien, om slechts hun kwaed te dekken,
Niet fchroomen eene Ziel in (a) *Charons* fchuyt te trekken: (b)

V *Itellus* Keyzer op den Roomfchen Throon gezéten, (c)
Gekoeftert en gelieft van 't wankelbaer geval,
Zoo veel als iémand fchier; is seffens afgefmeten,
En omgebragt, gelyk den meeften fchelm van al,
Van't Roomfche (d) *Granus*: Dit leert, dat d'aldérgrootfte Heeren
Niet vry en zyn van ramp en fmertelyk verzeeren.

U *Liffes* blyft bevryd van *Circes* flimme tréken: (e)
Want hem *Mercurius* 't Kruid *Moly* had vereert;
Waer door hy al het kwaed van fích heeft afgekeert.
Let of den nood u praemt, dat gy u komt te fíeken
By 't kwaed: want die aldaer van smetten zuyver blyft,
't Is door *GODTs* (f) *Wanhetwerk* die fynen wille ftyft.

V *Ader* wilt voorzichtig letten
Wat gy voor uw *Kinders* doet: | 't jonge Volk zal deugdig groeyen;
Want elk zal zyn gangen zetten | Maer zoo gy de boosheyd mint
Naer uw' wegen: zynze goed | Schoon gy 't boomken wel wilt snoeyen,
't Zal tot kwaelen zyn gezint.

V Oorfteft u 't argfte kwaed dat d'Aerde kan vertoonen,
Als Tyger, Draek en Leeuw, Vyer, Water, Donder ftraf;
Zweird, Raders Byl en Galg, waer méd' men komt te kroonen
Een (g) *Bluesbetung*; noch is dat minder als een kaf
In évenzwaerte met de zonde te gelyken,
Om dat de zonde doet alleen van *GODT* afwyken.

V Oor dat gy slapen gaet, houd vast in uw gedachten,
Te rékenen met *GODT*, of u de Dood mogt fmachten
Voor dat gy wakker word, om zoo voort 't helsehe vyer
Te hoeden uwe Ziel: want 't ftaet in *GODTs* beftier
Of gy van dézen nacht in 't oordeel zult verfchynen,
Om krygen loon naer werk, *GODTs* vreugd of helsehe pynen.

V Raegd iémand, waerom dat tot kwaedgenégen Liedén
De plaetsen waer dat het kwaed beftiaft word; ftadig vlieden?
Sy vreezen dat men daer zal treden op hun Zeer:
Die fchurft is op zyn hoofd, den kam fchrikt meer en meer.

(a) bedied hier fterven; want Charon is die de Zielen der gestorvene opvoert.

(b) Virgil. *Aeneid.* 6. Boek.

(c) Nierenberg in't verfchil tuffchen

tydel en eeuwig 264 bladz.

(d) peupel, of 't populace

[e] Ovid. *Heruorm.* 12. Boek.

(f) Mirakel.

[g] Martelacr.

't Is klaer, dien zal de wond waerschynelyk niet genézen,
Die 't plaester niet gebraykt dat hem kan dienstig wézen.

V Erblinde Moeder, als uw kind
Dat gy zottelyk bemind,
By wylen zyne perten toont;
Ey straf, en geenfins dat ver-
schoont;
't Is immers béter (zoo men zéyd)

Das 't Kind, als dat de Moeder
schreyd;
Want als gy 't Kind geworden laet,
Gy voed'et in zyn schandig kwaed;
En, slappe Zielen, naer uw dood,
Zal dit u brengen in den nood.

V Raegt gy tot kinderstraff' naer d'alderbeste tyden?
Gaet met een stil gemoed tot zoo gewigtig Werk:
Want by de kindertucht is gramschap niet te lyden,
Wyl zy de red'lykheyd (a) hertbeligt, en 't oordeel sterk
Verduystert: wilt gy voordeel winnen
Door 't straffen? kiest (b) hebaerbe zinnen.

V Eél zoeter voor den Mensch te vinden voll' genoeg
In eenen kleynen staet daer GODT hem kwam te voegen,
Als in een Konings Hof (gepynigt door de lust
Tot meerder Eere en Goed) te leven ongerust.
't Is beter zoo men zegt, van d'Ezel welgedragen,
Als van het moedig Peird mishandelt en geslagen.

V Ind gy een jong Gezel afkeerig van het leeren,
Houd dat noyt Wétenschap zyn handel zal vereeren;
Want 't is een arme zaek, en zelden wint men wat
Als iémand sichts door slaen en dwang den Boek aenvat.
De Wysheyd wortelt best van dieze zelfs naejaegen,
't Zyn slechte putten daer men 't water in moet dragen.

V Yer by Strooy zal haest ontsieken,
En raken tot een vlam gantsch zorgelyk en kwaed;
Let wel bejaerde Lien met wien uw Dochter gaet,
Een boos gezet vol slimme trekken,
Die zal dat teer geslacht afkeeren van het Goed,
En brengen tot het kwaed... Let Ouders wat gy doet.

V Lucht voor de zonde Mensch, als voor 't gericht der slangen;
Want zoo gy daer méd' jukt en speelt,
Gy werd daer van geraekt; 't vergift zal u omvangen:
Die zal uw Ziel, GODES évenbeeld,
Haer luyster en haer glans ontsiellen,
't Is kwaed een woesten Beir te sirelen,
[a] vernietigt, (b) onberoerde, gerufft.

W

Set gy niet dat uwer heben eenen (a) Tempel zyt des Heylig Geest die in u is / den welken gy van GODT hebt / ende en zyt uws zelfs niet? Want gy zyt gekocht met eenen grooten Prijs: eert ende dyaert GODT ter uwer lichaem. Die den HERRE aensjant / die is eenen Geest met hem. 1. Corint. 6. v. 19. 20. 26.

W Ael zal ons scheyden van de Liefde CHRISTI? (b) Tribulatio, sien ontwerfend? Of hongere? Of nachtheyd? Of (c) perykel, of herbolginge? Of zwerd? Gelyk daer geschreyen is: om alwen t'wille woerden wy gedaod bagelack; wy zyt geacht als Scharpen die tot de dood geschikt zyn: maer in alle deze berwinnen wy / door hem die ons bemint heeft. Rom. 8. v. 35. 36. 37.

W Alty naer my niet lusteren / noch myne Geboden onderhouden? Ik zal u den honger zenden / ende den brand die u zal vernielen. Gy zult bergeres zayen: want uwer brand zal het opeten. Ik zal myn Menzicht tegen u keeren / ende uwe handen zullen u berwinnen ende onderwerpen. Levit. 26. v. 15. 16. 17.

W Ord gewasschen / weest zuyver / ende doet weg het kwaed uwer gebachten van myne oogen / houd op van kwaed te doen; leert wel doen / zoekt het Recht / komt te huipe den verzuken / doet recht de Weezen / beschermt de Weduwen; is t dat uwe zonden zullen gewest hebben als scharlaken graen / zoo zullen sy geblet snedew wit gemacht woerden. Ija. 1. v. 16. 17. 19.

W Erwaerts ik gaen / HERRE, gy en berlaet my niet / ten zy dat ik u eerst berlaete: al waer ik ben / gy en bertrêkt u niet: want gy zyt alom; op dat ik u binde / door den welken ik moeste wezen / op dat ik zonder u niet verlorzen en gaen / naebemael dat ik zonder u niet en kan wezen. . . . t Gene ik doen ziet gy beter / dan ik die het doen. Augustin. in soliloq. cap. 14.

W Ael ober syne hegerlykheben geene heerschappye en kan behouden / zeyt den Heyligen (d) Ambrosius, die woerd als een omgetent veird voortgebeven / hy woerd gerolt / hy woerd met de hoeten getreden / hy woerd berchernt ende gekwelt. Die in de zonde van onkuytscheyd leeft / is van nu af eenigzins in de punen der hellen. Bonavent. dicta solut. tit. 1. cap. 9.

W Eduw-Vrouwken g'hebt met voordeel (e)

Aen Godts Vriend (f) uw kost bestelt,

En rechtmatig was uw oordeel

Doen uw hert niet wierd gekwelt

Door misfrouwen; want om dézen

Bleef de krukke met uw Meel

En den Olypot in wézen,

Altyd vol en even veel.

Dat bewyft, dat Aelmoests' géven

Niemand heeft in druk doen léven.

(a) Kerke.

(b) kwellinge, gekwel.

(c) gevaerlykheyd.

[d] Libr. de Virginia.

(e) 3. Regem, oft der Koningen 17. v. 15. 16.

[f] Elias.

W Escellaus jonk van jaeren,
 Door syn vyand trots van moed
 Aengetaft, vond geen bezwaeren
 Te gaan waagen lyf en bloed
 Voor syn Volk en Onderdaenen,

Stelt op Godt syn hop' zeer vast :
 (Zoo de Schryvers dat (a) vermaenen)
 Godt hem d' Engelen toepast,
 Die syn vyand onderdrukken.
 Hopt op Godt 't zal u gelukken.

W Olfaert Lycaon door uw' onbermhertigbeden (b)
 Gepleegt op 't arme Volk, en op Saturni (c) Zoon,
 (Wyl gy hem hebt gepoegt te paeren met de Doon)
 Waert in een Wolf hervormt : wilt men dees (d) Kwast ontliden?
 Dien leert : wie onbeschoft den Reyzer pynt en kwelt,
 Zal naederhand met pyn en hertzeer zyn ontfelt.

W Ie twaelf Ambachten doet, heeft derthien ongelukken,
 Want 't eene zal de vrucht van 't ander onderdrukken.
 't Is onwéerleggelyk, dat dien meer voordeel doet,
 Die met een Ambacht slechts syn Huysgezin wel voed
 Dan die met Wétenschap geladen, blyven stéken
 Met al dien lof en roem in d'uyterste gebréken.

W El meyndy dat den Aep syn jong voordeelig mind
 Wanneer hy dat omheeft dat 's Jongskens leden kraken?
 Hoe menige OUDERS-minn' is d'oorzaak dat een Kind
 Zal van een boozen staet tot kwaden eynde raken!
 Hoe menig dertel Kwast en Dochter licht van aert
 En hebben met hun ramp hun OUDERS niet bezwaert.

W Rékt niet met hittig bloed; laet uwe gramfchap zinken,
 Wilt ondertuffchen wel op CHRISTI (e) brontheeftu dinken,
 Doen hy aen 't schandig Hout voor syne Beulen bad :
 Gy zult hem volgen naer, indien gy recht bevat
 Dat d'alderbeste wrack is 't ongelyk vergéven :
 Uw vyand, zal beschaemt, daer door, wel béter léven.

W Acht gy tot 't lest van uwen tyd,
 Om GODT te dienen recht met vlyt ;
 Wat werd dat voor een dienst? Wilt gy uw jonge jaeren
 Den Duyvel, Wereld, Vleesch toestygenen, (wat schand!)
 En 't slechteste deel voor GODT bewaeren?
 De Jonkheyd is den Oegft, zorgt dan voor 't Vaderland.

W Ilt gy jonge Kinders hoeden
 Van te leeren menig kwaed,
 Tracht in stilte die te voeden.
 Laetse weynig op de straet.
 Wiltse ledigheyd doen schouwen ;
 Bezigheyd is deugdskruyd :
 Ledigheyd zal zonden brouwen,
 Alle boosheyd komt'er uyt.

[a] In de kloekmoedigheyd der Martelaeren of Bloedgeruygen a8 September of Herftmaend, bladzide 1486.

(b) Ovid. Hervorm. 2. Boek.

[c] Jupiter.

[d] Fabel.

[e] exempel.

Voed met leeren hun gadachten.

Menig onheyl zuld' smachten.

W *At menig klapper onbedacht
Heeft zig in bitter leet gebragt,
Om dat hy syne slibbertong
Ter rechter tyd niet wel bedwong!*

W *ILT OUDERS, in uw Kind, van jongs de Deugden vesten,
't Werd in den Ouderdom hun lyf en Ziel ten besten :
't Gaet noch gelyk het plagt, de jaeren vliegen om,
En dikwils volgt het kwaed den hoogen Ouderdom.*

*Syn schoenen kan men wel verwerpen; maer geen zêden
(Van jongs af ingelyft) door straff' noch door gebêden.*

W *Anneer de (a) Maetzang komt met welgevoegde kelen,
En rechtgepasteu klang, op maete ons 't oor te strêlen,
Dat vrolykt hert en zin, en is elk aengenaem. . . .
Zoo ook gelukkig huys! waer iéder - een bekwaem*

*By beurten, op syn tyd, syn zaken gaet (b) herrichjen.
d'Eendrachtigheyd zal daer 't geluk en zégen sichten.*

W *Anneer uw trots gemoed tot Eerzucht is bekoort,
Trekt met een diep gepeys nae 't Graf van Alexander,
Of ander machtig Vorst, en ziet daer zoo 't behoort,*

*Waer al dien glans en eer' nu is van d'een en d'ander,
Verdwenen als een schim, . . . Die rechten luyster zoekt,
Gy vind die in de Deugd. Tot dees uw Ziele kloekt.*

W *Acht niet van 't overschot dat G O D T u heeft gegeven,
Te deylen 't arme Volk tot dat gy starven moet :
Want zoo gy noch mozt blyven leven,
Gy zoud noch houden Geld en Goed.*

*Dus ziet gy dat den loon word merkelyk vermindert,
Door 't geven dat men nu niet meer behoudeu kan,
Maer die wat geeft dat hem schier hindert,
Dat is een recht bermhertig Man.*

X *U S (c) herrizende van ber bood / nu booztaen niet meer en
sterft; he bood en zal over hem booztaen geene heerschappye
meer hebben. Wat dat hy gestozen is om ber zonden / is hy
eens gestozen : maer dat hy leeft / dat leeft hy G O D T. Alzoa
ook gullieden / acht utu zelven booztwaer gestozen ber zonden /
maer in CHRISTO JESU onzen H E R R E. Rom. 6. 7. 9. 10. 11.*

(a) Muryke. (b) Handhaeven, uytvoeren. (c) Bedied van d'oude in verkortinge CHRISTUS,
en alhier gestelt om dat onze Tac schier geen woorden en heeft die met deze Letter beginnen.

X P U S mynen ZONE zal sterben... ende de werelt zal gekeert worden in de oude stilligheyt zeben dagen.... ende 't zal zyn na zeben dagen / ende de Wereld zal hervocht worden die noch niet en waekt / ende dat bebozden wag / zal sterben; ende d'aerde zal wederom geben die in haer slagen / ende dat stof der arden / zullen de Zielen weder geben die hun bevolen zyn. 4. Esar. 7. v. 29 33. 34. 32.

X P U S die booz 't kinnenste zynder Vernuftigheyt Mensch geworden is / heeft aengenomen alle de Menschelyke krankheden die natuerlyk zyn / ende niet en worden booz zonden gezekent. Want zoo vele de Menschelyke natuere aengaet / hy heeft honger ende boozt geleden / hy heeft geslapen / ende is in vernauwtheit gestelt geweest / ende booz onze zonden ter dood gelyk. Joann. Damasc. in vit. Patr. Joseph. & Barl. cap. 19.

X Averijs het Licht van zoo veel woeste Landen, Kwam tot zyn évenmensch in Liefde zoo te branden, Dat hy geen pyn ontzag; was stadig op de been Om t'oeffenen de Deugd: de Wêrld schein te kleen Voor dat ontsteken hert.... Wilt Jongers ook beminnen Uw' Naesten; en gy zult voor loon den Hemel winnen.

X Antippe boos en kwaed heeft Socrates verdragen, (a) Noch met verduldigheyt; en zoo men hem kwam vragen Waerom dat hy verdroeg zoo (b) hard en spytig Wyf? Ik oeffene myn geest, sprak hy, door haer gekyf, Om als'er buyten huys zal komen iet te lyden, Ik't lyden zy gewoon.... Leert zoo het onheyl myden.

X Erxes Koning van de Grieken, (c) Welkers Naem rust op de wicken Van't Gerucht; zag op een tyd Van een berg, zyn Léger wyd, Groot vyf honderd duyzend knechten, Die zichielden om te vechten: T'wyl hy al dit Volk zag aen, Zoo ontschoot hem menig traen, Doen hy docht naer hondert jaeren, Waer werd al dat Volk bevaeren.

X Ystus Hoofd van CHRISTI Kerk, Schoon hy maer dat wichtig werk Heeft beftiert een korten tyd, Is hem 't voordeel niet (d) ontgelyk Van veel loffelyke daen Uyt te voeren; 't gon wyft aen, Dat een Mensch niet noodig heeft Dat hy lange jaeren leeft Om te zyn volmaekt in Deugd, Tracht hier naer Kind in uw' jeugd.

(a) Diog. Laërtii in vit. Socrat. (b) stuer. (c) Moreri in Diction. Histor. (d) fama.
(e) Paus van Roomen in de derde eeuw. (f) ontg.en. (g) kloekmoekigheyt
der Martelaeren of Bloedgetuygen 6. Augufty bladzyde 180.

X Enophon plagt ménigmael
't Volk te sichten met dees
Tael : (a)

Terwyl gy zyt een (b) troestekind
Van 't geluk, blyft vast gezind
Om te dienen uwen GODT,
Op dat (als zal keeren 't lot
En gy valt in tegenspoed)
Gy dan met een blyden moed,
Moogt met vast betrouwen gaen
By hem, die u kan ontslaen.

X Énocrite moedig Wyf (c)
Door een mannelyk bedryf.
Heeft verlost door eygen hand,
(Van den wreeden (d) dwingeland)
Kumes haer Geboortestad :
Dus, als 't hert maer goed en vat,
Zwaere dingen worden licht.
Jongers geeneu artheyd zwicht
Om te dooden 't zondig kwaed
Dat u brengt in 's HEERENS haet.

X Enocrates vermaerd (e) en Wpghiegeerig Man (f)
Doen hem een Jongeling kwam vragen, hoe 't mogt wézen
Dat hy zoo weynig sprak? Hy zeyd : 'ten heeft voor dézen
My noyt berouwen dat ik zweeg : maer wel alsdan,
Doen ik myn gladder tong te veel heb laeten zwieren :
Wilt, Kinders, ook uw' tong voorzigtelyk bestieren.

X Iménes Kardinael (g) Opziener van Toléten, (h)
Naer in vyf Vorstens dienst zig 't hebben wel gekwéten,
En van hun zoo bemind als iemand wezen kan,
Om syn Verstand en Deugd : raekt (i) eyster dooden Man
Door-schaedelyk vergift. . . 't Gon leert dat 's werlds Staeten,
Hoe zegenryk, schier noyt van d'afgunst zyn verlaeten.

X Enocrates een Man van Wysheyd en goed lèven, (k)
Berucht (l) in synen tyd, heeft deze Less' gegeven
Aen Alexanders Volk, die hem (m) aanboden Geld :
Een (n) Wpghiegeerig Man syn hert op Konsten stelt,
Maer niet op Geld en Goed; het Geld is voor de Vorsten,
Die door verkeerden lust naer Staet en Landen dorsten.

Y Delen Mensch/ wilt gy weten dat het Geloobe zonder
werken nbel is? Abraham anzen Vader/ en is hy uyt de
werken niet gerechtveerdigt/ offerende Isaac synen Zone op
den Altaer? Ziedu wel dat het Geloobe mede wozorft met
sune werken; ende dat uyt de werken het Geloobe holmaekt
is geweest. Jac. 2. v. 20. 21. 22.

(a) Ortrem. in Christel. Onderw. (b) mignon. [c] Plutarch. in zédige werken 47. [d] tyrán
(e) Moreri in Dict. Hist. 2. Boek. (f) Philosoph. [g] Bisshop. (h) Gomes en Gaudier in
syn lèven. [i] évenwel, nochtans. [k] Diog. Laert. [l] vermaerd. [m] presentceerden. (n) Philosoph,

Y Del is van onze (a) predicatie, is 't dat CHRISTUS niet berreezen en is / ende uwe Geloofte is ydel. Want is 't dat wy alleen in dit leven zyn hopende in CHRISTO, zoo zyn wy te ellendigste van alle menschen; maer nu is CHRISTUS berreezen van der dood / de Eersteling van de gene die slaven. Alzoo zullen wy ook alle in CHRISTO lebendig gemaect worden. 1. Corint. 15. v. 14. 19. 20. 22.

Y Dertig dwaelt uwe herte: want daer uyt komt dat leven. Doet van u den berkeerden mond / ende die achterk oppende lippen laet berce van u zyn. Laet uwe oogen zien dat recht is / ende uwe winkschoutwen laet hoorz uwe gangen gaen. Schijnt eenen pad uwe voeten / ende alle uwe wegen zullen gehestigt zyn. Proverb. v. 23. 24. 25. 26.

Y Dete hope ende leugen / zyn den onberstandigen / ende de bzoorn men verheffen den onwyzigen. Gelyk een die zene schabuwte aengruyt / ende den wind verholst / alzoo is hy die waerneemt de geboomde leugenen. Het (b) visioen der bzoornen is dit gelyk / dat hoorz 's menschengs Aenzicht is die gelykenisse van eenen anderen mensche. Ecclesiast. 34 v. 1. 2. 3.

Y Delheid is het al / het leven zonder CHRISTUS. Allen kiesch is hoorz / ende alle syne (c) glorie gelyk de hoorzflamme. Waer is nu dat schoon Aenzicht? Waer de weerdigheyt van syn geheel lichaem? ... De Aelie is berstint hoorz den Zonden-wind / ende de purpere berce der Dialecte is allengskens vleek geworpen. Hieron. in Epist. Nepot.

Y Dert / bermact uwe zelve. Gy staet noch in de loopbaene; het Cooneel en is noch niet gezocht. Het is ons toegelaeten ons zelve te bermaken; de (d) remedien der (e) penitentie zyn krachtig; dat niemand zig zelve en berdoeme: dien is hoorzwaer de wanhope weerdig / die van syn zelve wanhoopt. Geene woude der Ziele en is ongenezelyk. Chrysoftom. tom. 3. Hom. 24. in Act. Apost.

Y Salas, yverner (f)
 Voor GODTS Naem en heyl'ge Weten,
 Ging Manasses fierk en zwaer
 Syn misbruyk voor oogen zetten;
 Hy ontziet geen pyn noch dood
 Daer het raekt GODTS achtbaerheden;
 Als GODTS Naem door kleyn of groot

Word (g) beledigt; toont naer reden,
 Op het voorbeeld voor verklaert,
 Dat om GODT niet dient gespaert.

Y Vo, naer hy syne zinnen (h)
 In de Rechten had vermoeyd;
 Ging een beter Staet beminnen,
 Doen GODTS licht van binnen groeyd;

(a) Voorleering, aenredening, Leerréden. (b) Verschyning. (c) luyfter, heerlykheyd.
 (d) hulpmiddelen. (e) Boetveerdigheyd. (f) in 't leven ende dood der Heyligen
 37. Hoofdstuk. (g) verongelykt. (h) Memori Dict. Hist. tweede Boek.

*Als hy in (a) Francisci Wetten,
Wille, Staet en Achtbaerheyd,
Voor den HEER ging willig zetten*

*Waer hy heeft GODTS eer verbreyd:
Want hy zag hoe 's Werelds zaken;
Menig Mensch tot leet doen raken.*

Y *Phicli Zoon, (b) wanneer dat Hercules bestormde, (c)
Het (d) zevenhoofdige Dier (op welk, zoo hy affloeg
Een Hoofd, een and'ren kop zig dadelyk weér vormde)
Het vyer aen Hercules om hem te helpen, droeg. . . .
Dit wyft, dat hy, die wilt, den Duyvel, Wereld, Lusten,
Verwinnen, moet zig met een Hemels vyer toerusten.*

Y *S slechts van eenen nacht, is 't beeld van 's Werelds gaven,
Van Rykdom, Staet en Eer, van Lust en Vrolykheyd:
Dées blinken wat in 't eerst; maer konnen geenzins laven
Ons hert schier onbepaelt, 't gon met geen ydelheyd
Te vullen is. . . . Maer GODT, Dryvuldig, Een in Wézen,
Den dryhoek van ons hert kan vullen en genezen.*

Y *St (e) Menschen, en verschrikt voor GODTS rechtveerdig Oordeel,
Wanneer dat ieder Ziel zal loon naer werk ontfaen,
Daer niemand, hoe vermaerd, zal hebben eenig voordeel:
Geen werk, hoe kleyn, of 't zal in onderzoeking staen.
Ziet dat gy vóór dien tyd uw Ziel verciert met Deugden,
Wilt gy niet zyn vervremd van GODT en 's Hemels vreugden.*

Y *Verige Christen Liedén,
Ziet of hoort gy langs de
siraet
GODT onteeren; 't mag geschieden
Dat gy gram word, ja zelfs slaet
Zonder zonde te bedryven:
Want dien toorne komt tot goed,
Mits hy vlekken uyt zal vryven,
En (f) Godts laster vlugten doet,
Daer zien zondigen en zwygen,
Ons doet deel der zonde krygen.*

Y *Del vaten bommen meeft,
Zegt men, en het is waer-
achtig,
Menschen ook van kleynen geeft,
Spreken veel en onvoordagtig;*

*Want den Wyzenman zegt klaer:
Zoo een dwaes zich kon onthouden
Van 't onmatig spreken maer;
Voor gewis, de Menschen zouden
Wys hem noemen: maer 't geraes
doet hem achten voor een dwaes.*

Y *Zer roeft dat ledig staet,
Jae heeft teenemaal vergaet:
Ook een Mensch die niet en doet,
Voed de zonde in syn gemoed:
't Spreekwoord zegt, en 't is gewis,
Dezen 's duyvels rustplaats is.
Die in ledigheyd verslyt
Synen kostelyken tyd;
En de lust kroop in die Ziel
Die tot ledigheyd verviel.*

(a) Is Capucyn geworden.

(d) Hydra.

(b) Jolas.

(e) breeft.

(c) Ovid. Hervorm. 9. Boek.

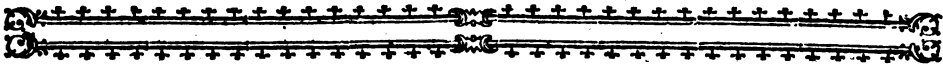
(f) blasphemie.

Y Verzuchtig. (a) *Menschen-kind,*
 Die op iet dat gy bemind
 Zoo verrukt zyt en verzoet,
 Dat gy weerdig zyt bespot;
 Wyl een schaduw zelf u doet
 Vreezen; en u teirt het bloed;
 't Waer te wenschen dat gy hiel
 Zoo in (b) achtig uwe Ziel;
 Dat gy staedig hiel de wacht;
 Dezen (c) argwaen goed aenbragt.

Y Del zorgen boven maeten
 Hebben wy voor 's wer elds eer
 Rykdom, lust en groote Staeten;
 En voor 't zoeken van den **HEER**.
 Van wien neder komt te daelen
 Eere en vreugd die eeuwig duert,
 Staen wy yverloos en draelen...
 Kind, is dit niet weerd betreurt?
 Zoo gy wilt met voorraeel flaven,
 Gaet by **GODT**, dien geeft de
 gaven.

Vere Kind met hert en
 krachten
 Tot geleertheyd en tot Deugd:
 D'eene zal u leed verzachten,
 D'Ander brengt u eeuwig vreugd.
 't Zyn de weerdigste Vriendinnen
 Van het Lichaem en de Ziel;
 't Gaet hun wel die dees beminnen:
 Want een Wyzen Man verviel
 Noyt in (d) rampspoed / en 't goed
 leven,
 Zal ons 's Hemels vreugden geven.

Vel Kind, is uw gevoelen,
 Zoo gy niet met hert en
 zin
 Naer de Wysheyd komt te doelen;
 Maer slechts komt ter Scholen in
 Wyl gy moet; den bank en mueren
 Scherpen Zinnen noch Verstand,
 Wilt gy niet uw ramp doen dueren.
 Door uw schuld, neemt nu ter
 hand
 Boek en Penn' om wel te leeren,
 Want niet weten brengt verzeeren.

Z Allig zyt gy als men u vermaledygd / ende men u verdoelgt /
 ende zeyd alle kwaed / tegen ulieden liegende / om mynen
 t'wille : verfigh u ende verheugh ; want uwen loon is
 zeer groot in de Hemelen : want alzoo hebben sy de
 (e) Propheten verholgt / die geweest hebben hoorz u. Gy zyt
 het zout der Werken. *Matt. 5. v. 11. 12. 13.*

Zoo wie van dezen water (der werelt) dzinkt / die zal wederom
 dorst hebben ; maer zoo wie dzinkt van den water dat ik
 hem geben zal / die en zal inder eeuwigheyd geenen dorst heb-
 ben : maer 't water dat ik hem geben zal / zal in hem woerden

[a] jalours. (b) estime. (c) jalourie.
 (d) infortune. (e) Voorzeggens, Godts Tolken.

eene (*) fonteyne van een springende water in 't woudig **R E D E N**.
Joan. 4. v. 13. 14.

Zome / hebby gezondigt? Zoo en doet 'er niet weder toe : maer als
van 'raenzicht van eene Slang / zoo blicke de zonden / en is 't
dat gy tot die komt / zoo zollen sy ontfangen. Der **T**ercken tanden
zyn haere tanden / doodenbe de Zielen der menschen / als een zwerch
op heyde zoden snubende is alle hoogheyt / haere kwetsfusen en hebben
geene gezondheyt. *Ecclesiast. 2. v. 1. 2. 3.*

Zoo wanneer iemand eenen hardnekkigen ende woedwilligen Zoon
hoortgebragt heeft / die nae 's Dabers oft 's Moeders gebied
niet en lustert / zoo dat hy gebwongen wazende / niet en gehoorzaemt /
zullense hem nemen / ende leyden tot d'Ouderingen van de Stab /
ende naer de poorten van 't Rêcht. *Deuteronom. 21. v. 18. 19.*

Ziet gy van zelfs hoor den snooden loon aengeloft / afwyken
tot den genen / van wiens (a) tyrannye u **C**HRISTUS met
syn Bloed verlost heeft / wie gy nu geheel toebijst? Deze (b)
partye hebby hoor het Heylig Doopsel lieken / aen dezen hebby uwen
Naem gegeven / deze Heylige (c) Sacramenten hebt gy ontfangen.
Cyprian. de dupl. Martyro.

Zhy wys / zoo verzeekt u tot de Wyshend / dat gy hoor uws
zelven niet wys en zyt / al verstonb gy alle de (d) *M*ysterien,
wist 'er de wydde der Werde / de hooghe des Hemels / de diepte van de
Zee / zoo gy uws zelven niet en kent / zoo zult gy zyn gelik iemand die
zonder (c) fundament timmert ; eene verballinge / geene gevestigt bou-
wende. *Bernard. Lib. 2. de confider. cap. 3.*

ZAcharias buyten hóp' (f)
Dat Elizabeth zoud baeren
Eene vrucht (wyl door verloop
Waeren weg hun beste jaeren)
Krygt door syn volstandigheyt
In 't gebed en vast betrouwen
Eenen Zoon vol wys beleyd,
Heilig nae des Christs ontfouwen
Wanhopt niet schoon 't kwalyk gaet,
GODT omsloot der Menschen raed.

ZEphirus g'heel nauw in vaten
In Uillies magt gestelt (g)
Bleef getemt ; maer uytgelaten
Door de Scheeplien , heeft 't geweld
Van syn woefiheyd laeten blyken :
't Welk ons keert ; zoo lang ons hert
Van de reden niet zal wyken,
Blyven wy bevryd van smert :
Maer ontbind'et syne tochten,
Wy zyn van veel leet bevogten.

(*) Izen, springader.

Verbondteekenen.

(a) dwinglandy.

[d] verholentheden.

[c] zyde.

(d) Heylteekenen,

(e) grondvest.

[f] Luc. 1. v. 7. 10. 57.

(g) Gauru Hist. Poëtiq, pag. 144. Liv. 2.

Z Euxes Schilder zeer ervaeren
 In't afmaelen eenig Beeld,
 Kwam geen tyd noch mveeyt' te spaeren,
 (a)

Als hy verw' door Konst verdeeld :
 Aengemerkt (kwam hy te zeggen)
 Dat ik werk voor d' eeuwighedyd. (b)
 Wilt dees Lesse zoo uytleggen :
 Dat gy, Kind, uw Ziel bereyd,
 Door haer schoonen glans te geven,
 Mits sy eeuwelyk moet leven.

Z Eno Keyzer ryk en machtig,
 Doen 'r geluk zeer wankel-
 achtig (c)

Hem haer jonst had afgereyd,
 Levend' is in't graf geleyd,
 Daer hy zig verscheurt vol pynen...
 Laet voor uw gedagt verschynen
 'r Ongetukking helche vyer ;
 En let onder wat getier,
 Jammer, smerten, vloek en traenen,
 De verdoemde zig verscheuren.

Z Oekt gy de Wysheyd Mensch, en peyst die niet te vinden
 By Liedten die hun veel her klappen onderwinden ;
 Want 't oude spreekwoord zegt : die Vaten bommen meest
 Die ydel zyn van nat. . . . Dus jonge Kinderen wéest
 Voorzichtig ; spreek alleen wanneer den nood en reden
 U noodigen daer toe : zoo toont gy wyze zeden.

Z Al menig Mensch, om syn gezondheyd wêer te krygen,
 Of te behouden (schoon hy haest in 't Graf moest (d) zynen)
 Verdragen dat men snyd en brand in 't vleesch en been?

En zal hy syne Ziel verwareloozen? Neen!
 Hy moet dien weerden Pand, den Schat van JESU WONDEN,
 Die eeuwig leven zal, bewaeren vry van zonden.

Z Oo gy een Jongen ziet syn kwaede pertten plegen,
 Zyt haestig in de weir; doet raed eer 'tvoorder gaet :
 Want naer een korten tyd zal 't ingewortelt kwaed
 Een grooter moeyenis aenbrengen, als syn wegen
 Bedorven zullen zyn : wyl van een kleyne vonk
 Men zag, dat wel een vlam vol hindernis opgonk.

Z Oo haest uw Ezel valt in put of kwaede straeten,
 Zult gy dat arme Beest in synen nood verlaeten?
 O neen! gy zyt tot hulp bereyd :
 En dient dit immers niet beschreyd,
 Dat uw verheven Ziel ligt in den modderpoel,
 En dat gy haer verlaet in zoo benouwt gewoel?
 Zoud dan een Ezel beter wezen?
 O blindheyd! grooter noyt te lezen.

(a) Te weten, om niet te herdoen. (b) Nierenberg verschil tusschen tydelyk en eeuwig. 10. Hoofdstuk.
 [c] Nierenberg verschil tusschen tydelyk en eeuwig. 4 Boek. 10. Hoofdstuk. 479. blad.
 (d) zinken.

Z Al 't (a) *Schape* rot ingaen gebaende goede wegen,
 Wanneer den Herder loopt in bosch en doornestruyk?
 Gy Ouders zoo gy wilt dat elk een zy genegen

Tot Deugden in uw Huys, tracht gy eerst naer 't gebruyk.
 Van 't waere Deugdepad: 't ging eertyds als op heden,
 Als 't Hoofd niet wél en is, dan kwelen al de Leden.

Wierje Dochters veel op strae-

ten,

*Zyt gy dikwils op den dril,
 Gy zult van uw achtting laeten,
 Waer het Lam gebleven stil,
 't Had niet in de doornen hagen
 Laeten hangen van zyn (b) nacht.*

*Wilt aen Dina eens gaen vragen
 Wat haer heeft in druk gebragt?
 Zy zal zeggen, 't buyten woelen,
 Did' my deze smert gevoelen.*

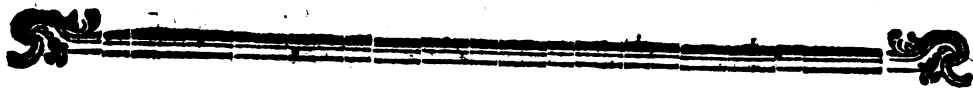
(a) *Kudde*: want rot is een hoop, bende van beesten, of volk. [b] *wolle.*

Oete woorden kunnen stillen

*Een ontstelt en gram ge-
 moed;*

*Daerom zyn 't verkeerde grillen,
 Te gelooven, dat men doet
 Altyd voordeel daer te geven
 Stuere woorden aen dien Man,
 Die vol spyt komt aengedreven;
 D'ondervinding leeren kan,
 Aen een Grimmer straf te spreken,
 Dat 'et hem zal meer ontsleken.*

HIER VOLGEN

Eenige zoo wel Rymlooze, als op Maetgestelde
kortbeknoopte

NIEUWE JAERS- BRIEVEN.

*Hier dient opgelet, dat men in de Rymlooze Brieven, als men die aen
meer als aen eenen Persoon schryft, in de plaetse van U, oft
Uwen, ULIEDEN moet stellen.*

Beminden Vader ende lieve Moeder,

DEn langgewenschten dag (van **GODT**s begaefde (a) **Calken**
Zoo langen tyd voorzien, verkondigt aen de Volken,

En van (b) **U** **U** **U** met zoo grooten drift verbragt)

Verschynde, zoo wierd den (c) **U** schier gebracht

Tot opbeschryfbaer vreugd: want d'Eng'len **GODT**s Gezanten

Die zongen boven 't Stal; verklaerden t'allen kanten

GODTs lof en (d) **U** / en aen de Menschen vred',

Die goed van wille zyn; ook toonden d'Herders med'

Hun vlyt en vrolykheyd in **CHRISTUM** te bezoeken,

Beademt van den **Os** en d'Ezel, in de doeken

Gewonden, en op strooy in d'arme Krib geleyd;

Den **SCHEPER** van den **AL**, de (e) **U** der Zaligheyd.

Ik wensch op dezen dag, op welken wy gedenken

De Liefde van den **HEER**, die ons syn **Bloed** kwam schenken,

In syn **BESNYDENIS**, tot boeten *Adams* kwaed;

U, alle heyl en troost tot Ziel en lichaems baet.

Ik wensch dat gy dit jaer, en menige naer dezen,

Met voorspoed en geluk, van **GODT** bezocht moogt wezen....

Ontfangt dit **NIEUWE JAER**, van hem, die met ootmoed,

(Gelyk een Kind betaemt) aen **U** syn plicht voldoet.

Beminden Vader ende lieve Moeder,

Ulieden ootmoedigen en
onderdanigen Zone

Uyt Cappel dezen. . . . van Lauwmaend 1747.

[a] Propheten. [b] Patriarchen. [c] Hemel en aerde. [d] glorie. (e) fonteyne.

Beminde

M yn hert ontspringt van vreugd, zoo haest ik maer ontmoeten
 Geleghentheyd om naer myn plicht myn schuld te boeten,
 Die ik in overmaat aen U gehouden ben; *
 Aen U, die ik naest GODT, als wezens oorsprong ken;
 Aen U, die my met zorg en weedom op ging voeden:
 Die my zocht voor den ramp van Ziel en lyf te hoeden;
 En noch met kommer stelt dit dagelyck in 't werk:
 Dit opmerk bind myn hert aen uwen dienst zoo sterk,
 Dat ik my dezer dag kom werpen voor uw voeten,
 Met minnelyk verzoek, myn onmacht wat t'ontmoeten;
 Met noch voor dezen keer myn wil te nemen aen i
 Tot dat het GODT belieft my hier in by te staen,
 En my bekwaem maekt om daer naer myn plicht te kwyten.
 Geloofst vast, onder dies, dat eerder zal verlyten.
 Myn tyd, als uyt myn Ziel geraeken het gedacht
 Van wedermin Neemt dees myn Nieuwjaergift in acht.
 * *Dezen voorigen Brief is alleen om aen Vader ende Moeder.*

Beminde

D oen Adam 't Menschdom had in 't erflyk kwaed gesmeten,
 Door d'ongehoorzaamheyd van 't zondig Vruchten eten,
 Die GODT hem had verbbon: niet dat de Vrucht was kwaed;
 Maer om te zyn gekent van 't Schepsel in dien staat,
 Als HEER; den Mensch en mogt zig uyt dat kwaed niet trekken
 Of uytdoen dat misdaed: ja schoon GODT woud verwakken
 Een Schepsel zoo volmaekt als 'immers wezen kan;
 Diens boeting kwam te kort: om dat de zonde van
 d'Artsvader zonder maat aen GODT oneyndig weerdig
 Gedaen was; daerom GODT (schoon goed) is ook rechtweerdig. . . .
 Wat zal den armen Mensch geworden? Zal GODTs wrack
 Hem stooten eeuwig in het vyer? Bedroefde zaak!
 Neen, neen, de Wysheyd GODTs heeft middel uytgevonden,
 Om overvloedelyk te boeten 's Menschens zonden:
 Hy neemt de Menscheyd aen; maer nochtans blyft hy GODT
 En zoo (a) verbrigt hy 't kwaed, en opent 's Hemels Slot.
 Het is op dezen dag dat hy is Borg gebleven
 Voor dat groot Werk, wanneer hy voor ons heeft gegeven
 Syn eerste (b) BLOED; wiens kracht, U hier, en ook hier naer
 Te (c) stabe komen mag, wensck ik voor Nieuwjaer. . .

(a) verneitigt.

[b] in syne Bestrydchisse.

(c) hulpe.

Beminde

S *Aturnus* heeft de Zon op haer doorglansden wagen,
 Nu zes-en-veertig mael door 's Hemels Riem gedraegen (†)
 In dées begonnen Eeuw : en snelder als den wind
 Sy 't acht-en-veertigste van d'achtblende Eeuw begint,
 Van sedert dat **GODTS Zoon** ten Hemel af kwam daelen,
 Om 't losgeld voor de schuld van *Adam* te betaalen ;
 Naer menig droeve zucht, en Oude Vaders wensch,
 Kwam uyt syn **VADERS** schoot, wierd Mensch voor ieder Mensch,
 Men ziet de Liefde alom haer heete Vlammen schieten ;
 't Zy dat men den Persoon aenmerkt, van wien afvlieten
 De traenen ; 't zy men let voor wien hy deze stort :
 Wanneer, hoe, waeróm, waer dat hy geboren word ;
 't Zy dat men eyndeling gedenkt, dat hy op heden
 't Bloedstorten heeft begonst, wanneer hy wierd Besneden.
 Aenziende zulke Minn', ik wil met kloeken moed
 Gaen vallen vol van hóp' dien grooten **GODT** te voet,
 En bidden dat hy wilt **U SYN GENAEDDE** geven
 In dezen tyd, en ook hier naermaels 't **EEUWIG LEVEN** :
 En my bekwaemer maekt om met uytstekentheyd
 Te toonen hoe het hert my in het lichaem leyd.

(†) *Hier boven kan licht het Jaer verandert worden.*

Beminde

W *Anneer de snoode Slang de Jongen heeft verbeter*
Des Pellikaens, terwyl hy haer ging zoeken t'eten,
Dat Jongbeminnend Dier brengt met syn innig Bloed
Syn Jongen wêer te lyf, 't gon' zelfs hem kwelen doet.
GODTS Vaders eeuwig Woord, met hem ook **GODT** in *Wêzen*,
 Heeft (om het *Menschdom* van syn doodstèek te genezen
 Die het door *Adams* val ontfangen had) van dag
 Syn dierbaer **BLOED** gestort met weedom en geklag.
 Indien wy met 't verstand ons naer de *Kribb'* begeven,
 Wy zien daer eenen **GODT** gewond, om schenken 't leven
 Syn Schepsel ; eenen **HEER** betaelt voor synen knecht ;
 Eens-Konings Zoon voldoet voor syne Slaef, aen 't **Recht**
 Van synen **VADER** . . . Waer zag iemand in 't voorleden
 Een diergelyke minn' ? Dus wil ik my op heden
 Gaen werpen in den Stal voor 't *Kibbeken*, om daer
 Te bidden aen dien **GODT**, dat hy dit *Nieuwejaer*

Voor U gelukkig maekt ; dat hy U doet gevoelen
 De vrucht waer naer syn minn' voor dézen kwam te doe'en ;
 Dat is uw Ziel afwafcht van alle vuyligheyd,
 En naer des lévens loop naer zynen Hémel leyd.

Bem inde.

GODT den ZOON voor Adams zonden,

Word geboren in een Stal ;
 Tusschen 't stomme vee gevonden,
 Daer hy is den HEER van al.
 Die ons alles komt verleenen,
 Licht hier arm in grooten nood,
 Zulcx dat hem de koud' doet weenen ;
 Jae noch meer, GODS liefde

groot
 Laet als zondaer zich besnyden ;
 Neemt dien schyn om hem t' ontslaen,
 Op dat die hier naer verblyden
 Die op zyne wégen gaen.
 Om d' Ootmoedigheyd te leeren
 Aen den lichtverwaenden Mensch,

Bem inde

DEn tyd die door zyn loop de Jaeren komt te meten ;
 Die aen Mathusalem het léven heeft verfléten ;
 Die aen zes duyzend jaer schier eynden heeft gestelt,
 Van doen hy wierd van GODT verwekt en opgetelt ;
 Dien, heeft de gulde Zon haer blixemvlugge Paerden
 Doen voeren langs de (a) kint en ronden klood der Aerden,
 Duyft zeven honderd jaer, (b) en vyftig in 't getal,
 Van doen den ZONE GODTS kwam rechten Adams val,
 Door syne GODTHEYD met de Menscheyd te vervoegen
 In een Persoon ; om hun die zondens straffe droegen,
 Te stellen op den top schier van onmet'lykheyd :
 Gemerkt het EEUWIG WOORD diens Broeder word gezeyd.
 Nu dan, op dezen dag, op welken wy bewaeren
 't Scheugen (c) van die jonst, en d'ingang van die jaeren
 Kom ik U naer myn plicht met een oprecht gemoed
 Naer lichaem en naer Ziel toewenschen alle Goed.

BEMINDEN PETER,

Uyt Cassel dezen eersten des Jaers 1747.

Is't dat GODT den Heer de Heeren

Vind in nédrigheyd zyn wensch
 Dus, op dézen dag van vreugden
 'k Kom u wenschen alle goed :
 Dat uw hert vervult met Deugden,
 Trekt de vrucht van JESU

BLOED,

Dat hee mag een rustplaats raken
 Voor dat nieuwgeboren Kind ;
 Dat om ons zoo groot te maken,
 Aen de Menscheyd zich verbind.
 'k Wensch noch dat het u wilt geven,
 Alle heyl met 't Nieuwejaer,
 En nar dit katyvig léven
 Boven brengt by d'Eng'len schaer.

[a] Horizon. [b] dit getal kan met de jaeren verandert worden. [c] memorie.

HIER VOLGEN NU

EENIGE

RYMLOOZE BRIEVEN.

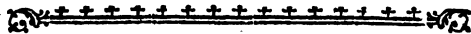
Beminde

Ik zoude grootelyk misdoen tegen myne schulbige plicht / en aen de verbiedinge die ik U moet toezagen / zoo ik dit Jaer herber liet ingaen / zonder U in het zelve te wenschen alle soozten van hoopspreech en geluk / zoo naer Ziele als naer lichaem : myne (a) gestaetheyd, ende de gelegentheyd mynher jaeren / die en laeten niet toe / U hoop afgnoech iet anders (b) t'aenbieden, van myne genegentheyd; tot dat ik U / met volmaakter werken ende waere diensten zal kunnen doen blyken / hoe ik uyt'er herten met alle verbiedinge sien

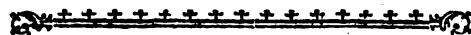
Uwen ootmoedigen Diens

Aengezien ons den goedertieren **G**ODT heeft in't leven gespaert tot het beginsel van dit Nieuwjaer, zoo en mag ik niet (d) nalaaeten van U, het zelve te wenschen teensmael gelukkig; biddende met eenen, dat **G**ODT U, noch lange jaeren gelieve te laeten blyven volherden in eene volkomens gezondheyd, vergezelschapt met allen Hemelschen ende wereldschen Zegen, ende my geven wilt het geluk, de (e) gelegentheyd ende de magt, om U volkomentlyk te doen blyken, dat ik waerlyk ben en mei'er herten wil blyven

Uwen ootmoed. Dienaer

MYne eerste Schryfbekwaemheyd, kome ik, met het vernieuwen van het Jaer, u opofferen, in erkenenisse van zoo vele weldaeden die ik van u menigvuldig hebbe ontfangen, u wenshende alle geluk ende (f) zegen, ende aen my meerdere (g) bekwamigheyd, om hier naer met meerder uytstekentheyd te toonen mynen yver, met den welken ik uyt'er herten blyve

De hegeerten die ik hebbe / ende over langen tyd hebbe gehad / om U te doen gelooven / dat ik U reene groote liefde toezage / ende

Al zoo het wel betaemt aen wel opgevoede Kinderen, dat sy in't begin van ieder Jaer, wenschen aen hunne Ouders en goede Vrienden alle geluk ende (c) zegeningen: deze weynige regelen zullen dienen om aen dezen ten besten mogelyk te voldoen, wenshende dat u **G**ODT met dit Nieuwjaer, wilt jonnen een nieuw leven, vervult met alderhande Geestelyke ende lichaemelyke voordeelen; biddende onder dies te gedoogen dat ik my zoude noemen.

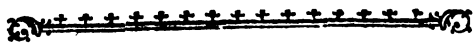
Uwen ootmoedig. Dienaer

- (a) conditie. (b) presenteren. (c) manqueren. (d) manqueren.
 (e) occasie. (f) benedictie. (g) capaciteyt.

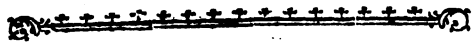
Al eere in myn gemoed met alle he-
hoorzelyke (a) ac-tinge, heeft my he-
ben de penne doen gebuyken / om
U daer van te verzekeren; ende ten
zeiben tyde te wenschen met het be-
gin dezeg Jaers / eene ophooping
van alle boozbeiden / zoo naer het
lichaem als naer de Ziele / ende hier
naer den eruwigen loon; Igd baer-
entuffchen dat ik my noeme uyt
den grond des herten

IK wensche dat elke van deze Letters
eene tonge hadde, om u ten vollen ken-
baar te maken mynen drift en liefde die
ik hebbe, om u mynen kleynen dienst op te
dragen, ende u te wenschen alle voordeelen
zoo Wereldsche als Hemelsche, in dit nu
begonnen Jaer; dan en zoude ik geene
grootte moeyten hebben, om u te doen ge-
looven, dat ik anders niet en begeere, dan
met alle behooolyke (b) eerbiedigheyd te
blyven

HEt is met een uyterste gevoe-
len van (c) genegentheyd, dat
ik met 't begin van 't Jaer, aen
U mynten ootmoedigen dienst kome op-
dragen: GODT make aen U dit
Jaer zoo gelukkig, gelyk met allen
yver dit wenscht

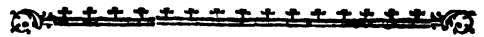
DEn uwer en drift die ik hebbe /
om U / in alle (d) gelegenthe-
den myne (e) vlytigheyd te toonen /
en laet niet toe dat ik dit Jaer /

[e] estime. (b) Veneratie. [c] affectie. [d] occasien. (e) diligentie.
(f) affectie. [g] soumissie. (h) occasie. [i] obligacion.

boozber zoude laeten intreden / zon-
der U het zelve teenemael in alle
boozgoedig te wenschen: ik wensche
te welke dat myne begeerten zoo
krachtig wierden / datse de daet
zoo stuyt beben broozstappen / dan
en zoude gy niet alleen booz wyne
woozden en gering Geschyft / maer
in het waerheyt zien / dat ik uyt'er
herten volkomelyk sien

MEt het vernieuwen van het
Jaer, kome ik vernieuwen
myne driftige Liefdens-betuygingen,
wenshende dat GODT U in dat,
wilt geven eenen overvloed van He-
melsche ende aerdche Goederen,
ende my in myn onmacht (van U
naer verdiensten te konnen voldoen)
believe te helpen, dewyl ik geene
woorden bekwaem en vinde, om
U volkomentlyk te doen verstaen, met
wat grootte (f) genegentheyd ende
(g) onderwerping, dat ik oprechtelyk
ben

MYn herte ontspringt my schier van
vreugd, dat den Tyd my door het be-
ginnende Jaer (h) gelegentheyd kome
toe te schikken, om te beginnen betoonen
myne grondhertige wedertiefde, naer zoo
vele (i) verbintenissen, met de welke ik
aen u verbonden ben; dus wensche u
alle geluk en zegen, ende bidde vaste-
lyk te gelooven, dat ik hier naer zal trach-
ten, om aen u inderdaed te doen blyken
dat ik uytstekenlyk ben

Ik en dome hier niet / met hoop
 Geben / van door bezen geluk-
 wensch te zullen können voldoen /
 aen zoo vele welbaeden ende her-
 plichtingen die ik aen **U** schuldig
 ben : maer om u te verzekeren van
 myne genegentheyd ende Liefde ;
 hetzoutwende onder diez / dat gy
 myne kleyne bekwaemigheyt aen-
 ziende / mynen goeden wille / met
 uwe gewooneleyke goedjonstighent
 zult ontmoeten / ende lyden dat ik
 wy hier trekene

Uwen Ootmoedigen Dienr.

DE vernieuwing van het Jaer,
 doet in myn binnenste vernieuwen
 myne teerdere genegentheyd, de welke
 my aendryft tot het naerkomen van myne
 plicht, ende te voldoen aen zoo oude als
 loffelyke gewoonte, van elkanderen in't be-
 gin van ieder Jaer, te wenschen alle geluk
 ende voorspoed; zoo is't Beminde
 dat ik door dit minnelyk Schrift u
 opdrage met eene (c) hezondere (d)
 toeneyging, myn herte ende gene-
 gentheden, 't welk u toewenscht alle
 goed, zoo rydelyk als eeuwig. Neemt
 dat, bid ik, in dank, ende gedooft
 dat ik my noeme

Uwen ootmoedigen Dienr.

M' myne eerste bekwaemigheyt u
 op te dragen, neme ik het begin des Jaers
 't mynder voordeele, u wenschende in 't
 zelve, allen zegen, ende ootmoedig biddende
 aen den Nieuwgeboren Zaligmaeker,
 dat hy u wilt nemen in syne bewaering,
 ende aen my wilt jonnen, meerder (a)
 bekwaemigheyt / om hier naer uytdruk-
 kelyker te können toonen, ende doen oly-
 ken, dat ik inder waarheyd ben

Uwen ootmoed. Dienaer

Gelyk den snelloopenden Tyd
 het jaer heden komt ver-
 nieuwen, zoo neme ik de vryig-
 heyd, van aen **U** met openhertig-
 heyd te komen vernieuwen, mynen
 opdrage der Liefde, den zelven
 sionde voldoeade aen de (b) plicht
 ende Christelyke Zeden door de
 welke ik **U** betuyge te wézen, met
 allen drift

MEt eene hezondere Liefde ende
 hezoozlyke verbewyginge ka-
 me ik **U** / dit beginnende Jaer
 wenschen / teenemael hoopgoedig
 naer ziele en lichaem / met het
 geniet van den waeren Dzebe der
 Ziele door het herbergen van den
 (e) JONGEN VREDEVORST, en-
 de nieuwgehozen ZALIGMAEKER
 in uw herte. En eyndende / bidde
 ik **U** / door dit Geschrift / te geloof-
 ben / dat ik waerlyk ben / met een
 uysterste gebaelen

Uwen ootmoedig. Dienaer

Ik bidde mynke bramoedighent te
 herschoonen / met de welke ik **U** /
 myne Kinderlyke bekwaemigheyt
 opdragen / met dit Nieuwjaer ;

[a] capaciteyt. [b] devotie. [c] particuliere. (d) inclinatie. (e) J E S U S.

gemerkht ik **U** wel mag berzekeren / dat ik onder die / van myne
(a) gesaetheyd die u kunnen dienst
(b) aanbieden zullen / den minsten
niet zal gebonden worden / die **U**
zal nietuygen te wezen.

W At grove mislag zoude ik be-
gaen, indien ik dezen dag liet
ongemerkt henen vaeren, zonder my-
ne Christelyke plicht te handhaven,
bezonderlyk 't Uwen (c) opzichte,
aen wien ik my zoo hoogelykcx ver-
bonden achte; ende alhoewel ik zeer
wel weet, dat ik naer eysch, daer
aen niet en kan voldoen, ik verhope,
dat gy mynen goeden wille zult
(d) aennemen, met den welken ik
U verzekere oprechtelyk te wezen,
ende te zullen blyven.

De Liefde die gy my altyd
heft toegebragen / doet my ha-
pen / dat gy bezen mynen Nieuw-
jaerswensch niet en zult versmae-
den / noch ook niet kwalijk zult

opbatten / de groote (e) vrymoedig-
heyd die ik heben neme / van my
ugt'er herten te noemen.

Alhoewel ik zekerlyk weet, dat ik
door myne diensten, hoe yverig ik die
aenleggen zoude, noyt aen zoo veel
verbintenissen die ik Ulieden schuldig ben,
naer den wille myns herte en kan beant-
woorden, zoo kome ik nietemin ulieden
mynen kleynen dienst aanbieden, met vast
betrouwen, dat gy dien, hoe gering hy ook
zy, zult aennemen; ende myne machteloos-
heyd ontmoeten, door 't aenzien van my-
nen goeden wille, met den welken ik ulie-
lieden in dit Nieuwjaer wensche alle goed :
Gedoogt daerentusschen dat ik mag blyven

Zoo haest ik de Penne heftic
kunnen gekruyken / heft ik die
wille hesteden / om in dit begin-
nende Jaer / U te wenschen alle
hemelsche Zegeningen / ende te bid-
den / dat gy zoude gedwoogen / dat
ik my onbetreke

E Y N D E.

(a) conditie.

(b) presenteren.

(c) regarde.

(d) accepteren.

(e) liberteit.

A P P R O B A T I O.

Imprimatur si placeat Amplissimo D. Senesael Cano-
nico Graduato & Poenitentiario. Ipris. 19 Junii. 1741.

O. H. DE MEY Can. Cath. Ipr.

Hoc Manuscriptum nihil continet contrarium Fidei
Haut bonis moribus. Datum Ipris 30 Junii 1741.

J. SENESAEI Poenit. Ipr. Libr. Cens.

GEBRUYK DER ZEGELS,

Alle Contracten van Koop, Permutatie, Transport, Transactie, Accorden, Constitutie van Renten, staende Sekers, Pandſchap met'er Minne, Vercavelingen, Subdiviſien, Uytgrootingen, en alle andere Alienatiën, Conventiën ende Verbanden, rakende affairen ofte ſaeken niet excederende de weirde van 200 guldens, 't zy de zelve Acten of Contracten zyn Wettelyk, Notariael of onder-privé Handteeken; midsgaeders alle Obligatiën gepaſſeert voor Wet, Notaris, of ander public Perſoon, moeten geſchreven worden op eenen Zegel van dry ſtuyvers.

guld. ſtuyv.

200 tot 500 g.	op - 0 - 6
500 tot 1000 g.	op - 0 - 12
1000 tot 2000 g.	op - 1 - 4
2000 tot 3000 g.	op - 1 - 16
3000 tot 4000 g.	op - 2 - 8
4000 tot 5000 g.	op - 3 - 0
5000 tot 6000 g.	op - 3 - 12
6000 tot 7000 g.	op - 4 - 4
7000 tot 8000 g.	op - 4 - 16
8000 tot 9000 g.	op - 5 - 8
9000 tot 10000 g.	op - 6 - 0
10000 tot 11000 g.	op - 6 - 12
11000 tot 12000 g.	op - 7 - 4

12000 tot 13000 g.	op - 7 - 16
13000 tot 14000 g.	op - 8 - 8
14000 tot 15000 g.	op - 9 - 0
15000 tot 16000 g.	op - 9 - 12
16000 tot 17000 g.	op - 10 - 4
17000 tot 18000 g.	op - 10 - 16
18000 tot 19000 g.	op - 11 - 8
19000 tot 20000 g.	op - 12 - 0
20000 tot 21000 g.	op - 12 - 12
21000 tot 22000 g.	op - 13 - 4
22000 tot 23000 g.	op - 13 - 16
23000 tot 24000 g.	op - 14 - 8
24000 tot 25000 g.	op - 15 - 0

Alle Quitanciën van Renten tot laſte van onſe Domeynen, mitſgaeders, van de Renten en Obligatiën op-gelicht by de Geestelyke ende Lededeſer Provincie, van de Steden, Caſſelryen, Landen, Abdyen, Capittels, Clooſters, Dorpen, Vrybeden, Neeringen, Gildens, ende alle andere Gemeynten, het zy Geestelyk of Weirelyk binnen onſe voorſeyde Provincie (ter reſerve alleen van de Bergen van Bermherſigheyd) zullen moeten geſchreven worden op een gezeget Papier van twee ſtuyvers, alswanner deſe Renten beloopen boven de vyf tot thien Guldens inclus's jaers, ſonder dat aen het voorſeyde Zegel recht zullen onderworpen zyn de Capitaelen van de Croiſeerende Obligatiën, alreede door de Provincie van Vlaenderen opgeligt, dan alleenelyk de gene die in het toekomende zullen gelicht worden, niet tegenſtaande het Decret van den 2 April 1703, 't welk mitſ deſen koimt te ceſſeren ende onderblyven. Boven de 10 guld. tot 25 guld. 's jaers, zullen geſchreven worden op eenen Zegel van . . . guld. ſtuyv.

Van 25 tot 50 g.	op - 0 - 4
Van 50 tot 75 g.	op - 0 - 8
Van 75 tot 100 g.	op - 0 - 12
Van 100 tot 125 g.	op - 0 - 16
Van 125 tot 150 g.	op - 1 - 0
Van 150 tot 175 g.	op - 1 - 4
Van 175 tot 200 g.	op - 1 - 8
Van 200 tot 225 g.	op - 1 - 12
Van 225 tot 250 g.	op - 1 - 16
Van 250 tot 275 g.	op - 2 - 0
Van 275 tot 300 g.	op - 2 - 4
Van 300 tot 325 g.	op - 2 - 8
Van 325 tot 350 g.	op - 2 - 12
Van 350 tot 375 g.	op - 2 - 16
Van 375 tot 400 g.	op - 3 - 0

Van 375 tot 400 g.	op - 3 - 4
Van 400 tot 425 g.	op - 3 - 8
Van 425 tot 450 g.	op - 3 - 12
Van 450 tot 475 g.	op - 3 - 16
Van 475 tot 500 g.	op - 4 - 0
Van 500 tot 525 g.	op - 4 - 4
Van 525 tot 550 g.	op - 4 - 8
Van 550 tot 575 g.	op - 4 - 12
Van 575 tot 600 g.	op - 4 - 16
Van 600 tot 625 g.	op - 5 - 0
Van 625 tot 650 g.	op - 5 - 4
Van 650 tot 675 g.	op - 5 - 8
Van 675 tot 700 g.	op - 5 - 12
Van 700 tot 725 g.	op - 5 - 16
Van 725 tot 750 g.	op - 6 - 0

Ende ſoo woords het voorſeyde Recht van 4 ſtuyvers verhoogende van 25 tot 25 Guldens.

Het groot
Cyffer-getal van
een-mael-een

Dienstig voor
alle
Personen.

I
2
2 2
4
3 2 3
6 6 9
4 2 3 4
8 12 16
5 2 3 4 5
10 15 20 25
6 2 3 4 5 6
12 18 24 30 36
7 2 3 4 5 6 7
14 21 28 35 42 49
8 2 3 4 5 6 7 8
16 24 32 40 48 56 64
9 2 3 4 5 6 7 8 9
18 27 36 45 54 63 72 81

Tot GEND, by Ph. en P.
GIMBLET, op de

Koornmerkt, in den
Lybel.

IO
2 3 4 5 6 7 8 9 10
20 30 40 50 60 70 80 90 100

II
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
22 33 44 55 66 77 88 99 110 121

I2
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
24 36 48 60 72 84 96 108 120 132 144

I3
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13
26 39 52 65 78 91 104 117 130 143 156 169

I4
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14
28 42 56 70 84 98 112 126 140 154 168 182 196

I5
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
30 45 60 75 90 105 120 135 150 165 180 195 210 225

I6
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16
32 48 64 80 96 112 128 144 160 176 192 208 224 240 256

I7
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17
34 51 68 85 102 119 136 153 170 187 204 221 238 255 272 289

I8
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18
36 54 72 90 108 126 144 162 180 198 216 234 252 270 288 306 324

I9
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
38 57 76 95 114 133 152 171 190 209 228 247 266 285 304 323 342 361

I20
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20
40 60 80 100 120 140 160 180 200 220 240 260 280 300 320 340 360 380 400

I21
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21
42 63 84 105 126 147 168 189 210 231 252 273 294 315 336 357 378 399 420 441

I22
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22
44 66 88 110 132 154 176 198 220 242 264 286 308 330 352 374 396 418 440 462 484

I23
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23
46 69 92 115 138 161 184 207 230 253 276 299 322 345 368 391 414 437 460 483 506 529

I24
2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24
48 72 96 120 144 168 192 216 240 264 288 312 336 360 384 408 432 456 480 504 528 552 576

17

